Claude Anet

Mayerling

roman

Editura Eminescu

Cuprins

Prolog
PARTEA ÎNTÂI
- I PRINȚ IMPERIAL
- II HOFBURGUL
- III FLORICICA ALBASTRĂ
- IV 12 APRILIE 1888
- V O INIMĂ DE FATĂ

PARTEA A DOUA
- I O ETAPĂ HOTĂRÂTOARE
- II VÂLTOARE
- III POLITICĂ
- IV EFEMERIDELE LUI OCTOMBRIE
- V O SCRISOARE
- VI 3 NOIEMBRIE 1888

PARTEA A TREIA
- I DRUM PRIMEJDIOS
- II STACCATO
- III ÎNGRIJORĂRI
- IV INELUL DE FIER
- V FREAMĂT
- VI ÎMPĂRAT ȘI SOLDAT
- VII MAYERLING

Epilog

CLAUDE ANET

Mayerling

Traducere de
ELSA GROZEA

EDITURA EMINESCU
1972

Prolog

O încăpere spaţioasă, înaltă, bogat mobilată, cu două ferestre largi care dădeau spre un parc cu arbori mari şi deşi. Un paravan despărţea, de restul camerei, patul pe care o tânără femeie sta culcată. Părul ei castaniu, împletit cu grijă, se contura pe pernă ca o aureolă. Deşi crispat de durere, chipul ei era frumos; sprâncenele încruntate formau o linie dreaptă. Printre buzele fine şi frumos arcuite se strecura când şi când un geamăt, iar sub cearceaf trupul se vedea încordându-se. Lângă pat, câteva persoane cu atenţia îndreptată asupră-i – un bătrân în frac, cu o decoraţie prinsă la rever, un bărbat mai tânăr, cu o figură inteligentă, îmbrăcat într-un halat alb, şi două infirmiere. La ceasul acela, în care orice femeie rănită în trupul şi în pudoarea ei, are dreptul să fie singură, mai multe persoane se aflau reunite în jurul acestei tinere care se chinuia. Într-adevăr, ea aparţinea unei caste în care nici durerea, nici bucuria nu pot fi tăinuite; împărăteasa Austriei, în vârstă de douăzeci de ani, era silită să nască în văzul oamenilor.

În cadrul uneia dintre ferestre se profila silueta unui bărbat scund, rotofei, cu picioare scurte; era arhiducele Renier, care se întreţinea în şoaptă cu consilierul intim Carol-Ferdinand, conte de Buol Schauenstein. Alte trei personaje în uniformă priveau în tăcere parcul cu alei drepte peste care se lăsau umbrele nopţii. Două doamne, aşezate într-un colţ, discutau cu glas scăzut. Un bărbat de vreo treizeci de ani, îmbrăcat în uniforma verde-închis a

generalilor de ulani, se sprijinea de şemineu. Era de statură mijlocie, zvelt, cu picioare lungi; chipul îi era încadrat de favoriţi blonzi, uniţi printr-o mustaţă stufoasă. Avea părul tăiat scurt, rărit pe la tâmple, nasul cam îngroşat spre vârf, iar ochii prea puţin expresivi. Oricât de stăpân ar fi vrut să fie pe sine – viaţa pe care o ducea de zece ani, ca împărat al Austriei şi rege al Ungariei îl silise să-şi controleze şi să-şi ascundă sentimentele – nu-şi putea stăpâni marea nervozitate pe care şi-o trăda plesnindu-şi degetele mâinii stângi de cele ale mâinii drepte. Când pocnetul acesta devenea prea supărător, îşi dădea seama, se oprea şi, trăgându-se de mustăţi, părăsea în grabă şemineul, îndreptându-se spre fereastră. Cizmele sale scârţâiau pe parchet. În cele din urmă, zgomotul acesta o enervă pe tânăra femeie care-i făcu semn cu mâna să stea liniştit.

Şi bărbatul nu se mai clinti.

— Îţi cer iertare, scumpa mea, murmură el.

Apoi, mergând pe vârfuri, ca un copil vinovat, se duse din nou lângă şemineu.

Se scurse astfel o oră. Noaptea cobora, iar stinghereala care-i stăpânea pe cei prezenţi crescuse într-atât, încât devenise de nesuportat. Fiecare înţelegea, fără să fie nevoie s-o spună, că asista nu la o ceremonie de Curte, ci la cea mai emoţionantă dintre dramele omeneşti. Uniformele, toate hainele acelea împodobite păreau că insultă trupul acesta de femeie tresăltând în dureri. Liniştea nu era tulburată decât de gemetele ce se ridicau în răstimpuri tot mai dese, din patul bolnavei. Împăratul se afla tot lângă şemineu; când şi când, nu se mai putea stăpâni şi atunci scârţâitul cizmelor sale se făcea din nou auzit. Valeţi înzorzonaţi şi nepăsători aduseră sfeşnice în care ardeau lumânări. Flacăra lor revărsă strălucitoare reflexe peste diamantele decoraţiilor şi peste aurăriile lambriurilor.

În grupul medicilor aflaţi lângă pat se simţi o mişcare. Unul dintre ei se aplecă asupra tinerei femei care se zvârcolea în ultimele dureri; încă o clipă, apoi un geamăt mai puternic îi făcu pe martorii acestei scene dramatice să tresară. Nemaiputând îndura, împăratul lăsă să-i scape un „Dumnezeule”, plin de implorare şi-şi luă capul în mâini. Urmă un ţipăt, după care se înstăpâni o linişte atât de deplină, încât fiecare îşi auzea bătăile inimii: deodată, un scâncet se ridică nespus de simplu, de uman, de proaspăt şi atât de neaşteptat totuşi, încât ochii celor de faţă se aburiră de lacrimi.

— Un băiat! se auzi vocea răsunătoare a medicului.

— Domnul fie lăudat! răspunse împăratul din nou stăpân pe sine.

În timp ce medicii se agitau îndărătul paravanului, uşile cu două canaturi ce dădeau în salonul de alături se deschiseră larg şi vestea cea îmbucurătoare fu anunţaţă, o dată cu prenumele ales pentru moştenitor. Se numea Rudolf, în cinstea fondatorului dinastiei de zece ori centenară a Fauconilor[1], care părăsiseră pădurile Elveţiei pentru a se aciui în Austria. Peste o oră nu mai rămăseseră în castelul din Laxemburg decât medicii şi funcţionarii de serviciu ai Curţii; noul-născut fusese botezat provizoriu, iar actul de naştere, redactat după toate formele, purta data de 21 august 1858.

Atunci împărăteasa ceru să-i fie adus pruncul. Tocmai i se făcuse baie. Iar doica i-l înfăţişă înfăşurat în scutece calde.

Împărăteasa îl privi îndelung. Era atât de plăpând şi de slăbuţ, încât părea că nu-i era dat să trăiască. Ceasurile prin care trecuse îi reveniră în minte. Câtă pompă, câte interese şi câtă vanitate întrunite în juru-i, iar lângă ea, copilul acesta care abia respira. Simţi apăsând asupra-i un trecut

tragic şi greu. Aparţinea unei rase fine, sensibile, prea slabă pentru a suporta nu numai povara puterii, dar şi pe cea a vieţii – o rasă de fiinţe melancolice, cu destine inegale pe care, uneori, nebunia le ducea departe de lume. Ce dăruise ea, dându-i viaţă, acestei fiinţe care scâncea? Mai târziu, răspunderi uriaşe aveau să-l împovăreze, să-l strivească.

În clipa aceea se auziră scârţâind, pe parchet, cizmele împăratului. El se apropie şi aplecându-se deasupra soţiei şi copilului, spuse cu glas puternic:

— E minunat băiatul nostru. Fericit voinic o să fie!

Dar ochii mamei se umplură de lacrimi. Cu o mişcare pătimaşă îşi strânse copilul la piept.

PARTEA ÎNTÂI

I PRINŢ IMPERIAL

După treizeci de ani, un ofiţer călărea un pur sânge pe aleile Praterului, ai cărui arbori începeau să înmugurească. Deşi tânăr, purta mica ţinută a generalilor de dragoni. Când ajunse la capătul aleii, îşi struni calul şi-l lăsă să meargă la pas. Era un bărbat zvelt, de statură mijlocie, bine legat, cu ochi frumoşi şi mustaţă lungă. Întâlni alţi călăreţi care-l salutară cu respect şi cărora le răspunse graţios la salut.

Descălecă în locul în care aleea principală dă în piaţa căreia i se zice Steaua Praterului şi care este înconjurată de case. Încredinţă calul unui groom şi, o clipă, rămase singur pe trotuar, aşteptând caleaşca ce trebuia să-l ia. Peste puţin o zări de cealaltă parte a pieţei şi făcu câţiva paşi în întâmpinarea ei. Cum tocmai trecea pe lângă o casă de mode, câteva tinere lucrătoare ieşiră alergând şi îmbulzindu-se. Una dintre ele, din zăpăceală, se ciocni de el şi fu cât pe ce să cadă. El o susţinu, o ajută să-şi recapete echilibrul, îi zâmbi amabil şi-şi continuă drumul. Micuţa lucrătoare îl privea buimăcită.

Între timp, celelalte o luară peste picior:

— Frumos, te arunci în braţele oamenilor!

Dar una dintre tovarăşele ei, mai vârstnică, urmărind cu privirea pe ofiţerul care se depărta, îi spuse pe un ton mustrător:

— Nu ţi-e ruşine, Greta, dai buzna peste prinţul imperial?

Fetele rămaseră, toate, uluite. Se întoarseră să-l privească pe vestitul prinţ al Vienei. Oare cu adevărat el fusese cel ce apăruse în mijlocul lor ca prin minune? La câţiva paşi mai departe, acest

erou se urca într-o caleaşcă, iar vizitiul îi întinse hăţurile. Caii se încordară în ham şi porniră. Şi, în timp ce echipajul trecea pe lângă lucrătoare, acum înmărmurite, cu gura căscată, prinţul le salută. Deasupra grupului fluturară mâini, şi zâmbete de veselie luminară chipurile tinere. „Cât e de frumos! Cât e de amabil” se auzi în urmă-i.

— O să vă pot asculta spovedania, doamnă?

Întrebarea o pusese părintele Bernsdorf, stareţul colegiilor iezuite din Austria, unei doamne înalte, cu o talie groasă, îmbrăcată nu prea elegant şi care nu era alta decât alteţa-sa imperială şi regală prinţesa Ştefania, soţia prinţului imperial.

Ea se afla în cămăruţa părintelui Bernsdorf, în mânăstirea iezuiţilor din strada Bernardins. Nimic mai simplu decât această odaie văruită, pardosită cu cărămidă roşie. O masă de lemn, două fotolii îmbrăcate în rips, două scaune de paie, un scăunel de rugăciune alcătuiau tot mobilierul ei.

La întrebarea duhovnicului, prinţesa răspunse cu un zâmbet puţin stingherit:

— Nu, părinte, am venit doar ca să stăm de vorbă.

Ea se aşeză într-un fotoliu şi făcu semn părintelui iezuit să ia loc în celălalt. Îi despărţea masa.

De bună seamă că subiectul despre care avea să-i vorbească duhovnicului era delicat, deoarece prinţesa şovăi puţin înainte de a începe. Văzând aceasta, interlocutorul îi veni în ajutor, aducând vorba despre prinţul imperial. Sănătatea prinţului era înfloritoare?

— Abuzează de el însuşi, spuse prinţesa. Cum de mai rezistă? Ştiţi, părinte, cu câtă pasiune face totul – munca, vânătoarea, călăria. Zilele îi sunt pline…

— Sănătatea sa ne este scumpă tuturor, zise părintele. Dar n-aţi putea exercita asupra lui o

influenţă bună, aşa încât să obţineţi de la el să se odihnească o oră, două?

Chipul prinţesei se înăspri.

— Nu-l văd niciodată.

Şi, brusc, se opri, de parcă i-ar fi părut rău că se dezvăluise prea repede. Tonul cu care rostise cele câteva cuvinte îl lămuri pe iezuit, dar el se prefăcu a nu fi băgat nimic de seamă şi continuă:

— Totuşi, seara…

— Seara, răspunse stânjenită prinţesa… ieşim. Dacă mergem la operă sau la Burgtheater, nu rămâne lângă mine; se plimbă pe culoare, în culise… Apoi ia masa cu prietenii… Nu mă invită, din motive temeinice, fireşte.

În ochii prinţesei scânteia mânia. Dar părintele continuându-şi ideea, întrebă pe un ton indiferent:

— Şi mai târziu?

La întrebarea aceasta, mult prea precisă, nu primi răspuns… Un alt punct trebuia lămurit, şi părintele adăugă după câteva secunde:

— De mult?

Din nou tăcere, o tăcere ce se prelungea. Părintele, care până atunci vorbise cu ochii plecaţi, îşi ridică privirea. Avea în faţa lui o femeie tulburată, care roşea şi care-i evita privirea. Încet, greu, se mai scurse încă un minut. În sfârşit, prinţesa vorbi; uitându-se spre masă, ea murmură:

— De un an.

Cu toată stăpânirea de sine, părintele tresări. O neînţelegere de un an în căsnicia prinţului imperial, asta însemna un lucru grav, cu consecinţe nemăsurate… Trebuia să se gândească în linişte, să hotărască… Apoi, când vorbi din nou, glasul său nu trăda niciun fel de nelinişte.

— De ce nu mi-aţi spus mai devreme? întrebă el.

— Era o chestiune atât de delicată, părinte, spuse prinţesa, la fel de stânjenită. Situaţia se putea schimba de la o zi la alta. Între noi, înţelegeţi, n-a fost nimic care să ne despartă. În fiecare seară îmi

spuneam că, poate, Rudolf se va întoarce la mine…

Căldura cu care rosti aceste cuvinte dezvăluia sentimentele ce le nutrea faţă de soţul necredincios.

— Un an, repetă părintele, clătinând din cap, un an. Şi fetiţa voastră câţi ani are, copila mea?

Pentru prima oară în ziua aceea i se adresa astfel.

— Împlineşte cinci ani, în curând, părinte.

Duhovnicul căzu pe gânduri.

— Împărtăşesc îngrijorarea dumneavoastră, spuse el într-un târziu. Coroana n-are moştenitor… Dar căile Domnului sunt de nepătruns. La ceasul hotărât de el vă va reda soţul. Domnul nu va părăsi această împărăţie asupra căreia veghează, sunt convins. Trebuie răbdare, copila mea. Vei şti să te comporţi ca o soţie creştină, n-o să fii capricioasă, strecură el uşor, cu aerul că nu i-ar păsa; trebuie blândeţe multă. Astfel vei pregăti căile Domnului. Trebuie, de asemenea, să te rogi. Da, da, aici o să te pot ajuta… (gândul acesta al izbăvirii îl făcu să vorbească mai tare, cu mai multă încredere) voi dispune să se ţină slujbe timp de nouă zile, spuse el apăsând pe cuvinte, în toate colegiile, pentru ca străvechea casă a Habsburgilor să reînflorească în făptura unui tânăr moştenitor…

Prinţesa nu se arătă chiar atât de sensibilă pe cât nădăjduise el la măreţia sprijinului ce i-l oferea. Totuşi îi mulţumi, apoi adăugă:

— Voiam să vă cer, părinte, să-l vedeţi pe prinţ şi să-i vorbiţi.

Părintele schiţă un gest de spaimă.

— Asta e greu, copila mea, e delicat…

— Nimic nu e greu pentru dumneavoastră, părinte, continuă prinţesa.

— Trebuie să cer o audienţă, zise iezuitul, şi să arăt motivul… Nu pot spune că…

— N-o să vă fie greu să găsiţi un pretext de a-l vedea pe prinţ, insistă ea. Ştiţi tot atât de bine ca şi

mine ce interese sunt în joc.

Părintele stătu o clipă pe gânduri.

— Ai dreptate, copila mea. Îl voi vedea pe prinţ.

Peste câte va clipe, prinţesa şi doamna ei de onoare se urcau în trăsură.

Când se întoarse în cameră, chipul părintelui Bernsdorf exprima îngrijorarea. „Un an, un an întreg, îşi spuse. De ce mi-a ascuns? Oare ce femeie va avea înrâurire asupra prinţului? Este mai slab decât ne închipuim. Câte intrigi în jurul lui! Câte influenţe dăunătoare. Locul s-o fi şi ocupat oare?" Înălţă din umeri. „O să aflu eu… În orice caz trebuie să văd ce-i de făcut."

În aceeaşi zi, către prânz, două persoane discutau într-o încăpere mică, vecină cu biroul direcţiei ziarului *Neues Wiener Tagblatt.* Una dintre ele era redactorul şef al acestei gazete, domnul Szeps, un bărbat de talie mijlocie, slab, cu părul tuns scurt şi încărunţit, deşi nu era bătrân, cu tenul smead; singura parte cărnoasă a feţei sale osoase o constituia extremitatea nasului, a cărei curbă era net semită. Gazetar bine cunoscut în Viena, el conducea cu pricepere, într-o perioadă critică, un organ liberal în opoziţie cu guvernul conservator şi cvasiautocrat al contelui Taaffe. Confraţii săi şi oamenii bine informaţi din cercurile guvernamentale se mirau văzând că *Neues Wiener Tagblatt* publica din când în când ştiri exacte şi neaşteptate privind cutare sau cutare chestiune politică. Ele erau însă întotdeauna prezentate sub o formă atât de moderată, atât de inofensivă, încât oficiul de presă nu găsea prilejul să-şi lanseze atacurile şi să suspende ziarul. „De unde naiba îşi culege Szeps informaţiile?" se întrebau cu toţii. Era şi acesta un mijloc de a pune la încercare perspicacitatea cunoscătorilor în materie. Dar nu găsiseră niciun răspuns care să-i mulţumească. De aceea se şi bucura Szeps de un

prestigiu şi de o influenţă pe care tirajul, destul de redus al ziarului său, nu le-ar fi putut justifica.

În ziua aceea avea în faţa sa un bătrân coreligionar, pe domnul Blum, directorul şi proprietarul lui *Neues Wiener Tagblatt,* faţă de care nu avea secrete. Cei doi bărbaţi discutaseră – cu acea subtilitate, cu acel gust pentru dialectică îndrăgit de rasa lor – una dintre acele complicate probleme ale politicii interne austro-ungare. Ajunseră să vorbească despre împărat. Nicio schimbare în bine nu era de sperat cât timp împăratul avea să fie în viaţă.

— Pare un moşneag, spuse Szeps.

— Totuşi, n-are decât cincizeci şi opt de ani şi o mai poate duce zece ani, reluă Blum. Nu este inteligent, nu înţelege nimic din ceea ce ne pasionează, dar trebuie să recunoaştem că este abil şi că doar cu sărmanele sale posibilităţi se pricepe să-şi urmeze drumul, care nu este şi al nostru, se pricepe să dobândească ceea ce vrea, în ciuda piedicilor ce i se îngrămădesc în cale.

— Când nu va mai fi, spuse Szeps, va lăsa lucrurile într-un asemenea hal, încât putem prevedea o situaţie şi mai rea, o revoluţie, sânge vărsat, o mişcare separatistă, care va distruge imperiul. Şi când mă gândesc la cel pe care-l are lângă el, la fiul acela minunat!… Ah, Blum, Austria n-a mai avut niciodată un asemenea prinţ imperial şi aş îndrăzni aproape să spun că nu-l merită. Am avea, în sfârşit, un împărat modern, deschis celor mai generoase şi nobile idei. Ce viitor pentru Europa! Cu Frederic al III-lea pe tronul Germaniei, cu Rudolf pe cel al Austriei şi Ungariei, reacţiunea din lume ar fi la pământ. Chiar şi ţarismul… Ce speranţe, dragul meu Blum, dar şi – îşi coborî glasul – ce temeri! Un viitor atât de mare, atârnând de viaţa unui singur om!… Totul mă îngrijorează. Nu e fericit în căsnicie, trăieşte într-o veşnică neînţelegere cu o femeie mărginită, dificilă. Ar avea nevoie de o mare linişte acasă la

el, de un sprijin afectuos de fiecare clipă, şi în loc de aceasta, certuri al căror ecou străbat zidurile groase ale Hofburgului. Rezultatul? – şi din nou vorbi mai încet – prinţul caută uitarea în petreceri.

Râsul sănătos al lui Blum îl întrerupse aici pe Szeps.

— Ei haide, micul meu Szeps, de ce te sperii aşa? Crezi că e primul prinţ moştenitor puţin desfrânat? Tinereţea zbuciumată a lui Henric al V-lea al Angliei – care a făcut de o mie de ori mai multe decât Rudolf – nu l-a împiedicat de fel să fie un mare suveran. Mulţi alţii au urmat şi vor urma aceeaşi cale. Asta este aproape o şcoală pentru cei chemaţi să domnească. O dovadă în plus că prinţul nostru moştenitor este viu, reacţionează…

— Dar ar putea să izbucnească un scandal, reluă Szeps, de loc convins.

Râsul lui Blum răsună şi mai tare.

— Nimeni nu se pricepe mai bine să înăbuşe un scandal ca stăpânii de la Hofburg. Doar nu li se întâmplă asta pentru prima dată. Lasă-l deci pe prietenul nostru să se distreze în voie cât este tânăr… *Gaudeamus igitur dum juvenus sumus,* îngână bătrânul. Şi pentru că avem posibilitatea să fim bine informaţi, să-l urmărim îndeaproape, aşa încât nicio persoană vătămătoare să nu se strecoare în intimitatea sa. Câtă vreme se mulţumeşte să cineze în tovărăşia unor fete frumoase, primejdia nu este mare. Dacă însă vreo femeie abilă ar dobândi influenţă asupra lui. Atunci ar trebui să vedem… Nu v-a vorbit niciodată despre viaţa lui intimă?

— Niciodată. Şi nici nu doresc s-o facă. E un teren lunecos, pe care mi-ar fi teamă să mă hazardez.

— Încearcă totuşi să afli câte ceva, dacă se prezintă ocazia. Când crezi că o să-l vezi?

— Pleacă mâine la Budapesta. De îndată ce se întoarce, o să-mi fixeze o întâlnire… Ah! Întâlnirile astea de la Hofburg, cu câtă bucurie mă

duc la ele, dar şi cu câtă teamă!… Gândeşte-te ce scandal groaznic ar izbucni, dacă aş fi văzut şi recunoscut. Dar prinţul este prudent, iar eu îmi schimb măsurile de precauţie la fiecare întrevedere. Data viitoare voi purta ochelari negri…

II HOFBURGUL

Pentru ce, foarte adesea, un palat regal are o anume tristeţe în înfăţişarea sa? Să fie oare de vină monotonia şi lipsa de personalitate a faţadelor, care nu te lasă să ghiceşti nimic din viaţa ce se desfăşoară îndărătul lor? Să fie oare de vină repetarea uniformă, socotită drept nobilă, a ferestrelor? Nu se ştie. Dar palatul Hofburg, în care fusese crescut şi în care trăia Rudolf, era poate cel mai trist palat regal din Europa. Toate apartamentele dădeau spre nişte curţi, mai mult sau mai puţin întinse, dar la fel de sumbre, fără un copac, fără un colţ de verdeaţă, fără o floare. Acolo vântul nu pătrundea, păsările nu poposeau şi de vreme ce niciodată nicio fereastră nu se deschidea pentru a le arunca firimituri, nici chiar neobrăzatele de vrăbii nu înviorau cu ciripitul lor zidurile cele înalte ale Hofburgului.

Viaţa pe care o duceau acolo auguştii săi locuitori nu era făcută nici pentru a-l înveseli, nici pentru a-l înfrumuseţa. Împăratul şi împărăteasa ocupau două şiruri de apartamente ce dădeau spre curtea denumită Franzens Platz. Cele ale împăratului, la care se ajungea pe poarta cea mare de sub bolta ce ducea spre Michaels Platz, cuprindeau o serie de saloane, toate cu lambriuri albe şi aurii, stil Rococo, cu mobilier greoi în care aurul precumpănea. Fiecare încăpere avea în colţ o sobă mare, de faianţă, şi ea alb-aurie, ce răspândea iarna o căldură moderată, uniformă. Un salon era pentru aghiotanţi, două pentru înaltele personalităţi care aveau cinstea să fie primite în audienţă, apoi urma camera de lucru a împăratului, cu două ferestre şi două birouri, unul ceva mai înalt,

celălalt de o mărime obişnuită; apoi dormitorul, cu un pat îngust de bronz, încă un salon după care ajungeai la extremitatea aripii ale cărei ferestre erau îndreptate spre sud.

În unghi drept, dar nu la acelaşi nivel, se înşiruiau apartamentele împărătesei. O scară formată din patru trepte le unea cu cele ale împăratului. Din dormitor se trecea într-un salon de recepţii, apoi urma salonul doamnelor de onoare şi o sufragerie, mobilate, toate, cu mai mult farmec şi cu mai mult gust decât cele ale împăratului. Deşi pline de flori şi arbuşti, încăperile acestea prea mari nu erau intime şi plăcute. În aripa de la cotitură se aflau apartamentele rezervate marilor recepţii, precum şi cele ale arhiducilor şi ale oaspeţilor împăratului.

Împăratul avea acum cincizeci şi opt de ani. O viaţă de muncă îndârjită îl îmbătrânise de timpuriu. Albise, iar fruntea şi creştetul îi erau pleşuve. Faţa i se acoperise de riduri, iar nasul i se îngroşase. Rămăsese totuşi destul de sprinten, iar picioarele îi erau tot lungi şi zvelte, picioare de cavalerist. Avea deprinderi de bătrân birocrat; respecta treburile zilnice, pe care le îndeplinea fără întârziere sau întreruperi, şi nu încredinţa nimănui cele ce depindeau direct de el. De aceea se şi culca devreme, iar dimineaţa se înhăma la dosarele sale cu mult înainte de ivirea zorilor; trecătorii nocturni care traversau iarna Franzens Platz puteau vedea aprinzându-se lumina la una dintre ferestrele apartamentului imperial, încă de la cinci dimineaţa. În clipa aceea, o lampă era aşezată pe biroul lui Franz Iosif, iar aghiotantul de serviciu – care poate că se întorcea de la un bal şi care nu se culcase – primea, cu trupul pe jumătate aplecat înainte, ordinele majestăţii-sale. Vara – atunci se afla cel mai adesea la Schönbrunn – împăratul îşi începea lucrul dimineaţa, pe la ora patru. Parcurgea astfel, cu migală, documentele pe care i le aduceau, rând pe rând, fie un aghiotant, fie un

şef de serviciu, citea cu atenţie fiecare pagină, apoi îşi punea domol semnătura în josul actului. Adesea, lucra în picioare lângă geam. Mai târziu, în cursul dimineţii, venea la el primul ministru, ori vreun alt membru al guvernului, anume chemat, prefectul de poliţie şi întotdeauna ofiţeri superiori, şeful casei militare, şeful Statului major; fiind înainte de toate un soldat, lucrurile cele mai neînsemnate privind armata dobândeau în ochii săi o importanţă extremă. Începeau apoi audienţele particulare, puţine la număr şi scurte. Împăratul primea persoanele care avuseseră cinstea să fie admise în audienţă, cu o mare simplitate, care, indiferent însă de legăturile sale cu interlocutorul, excludea, orice familiaritate. Aceasta era de fapt arta personală a lui Franz Iosif, de a ţine oamenii la distanţă, fără a fi însă obligat să uzeze vreodată de morgă sau de aparenţe teatrale. Avea o înfăţişare de om cumsecade, dar nu suporta nicio abatere de la minuţioasele reguli pe care le stabilise. Şef al casei Habsburgilor, îşi dirija familia dictatorial şi îşi manevra arhiducii precum un caporal plutonul de soldaţi. Era atât de punctual, încât cei care aveau întâlnire cu el, temându-se să nu întârzie, îşi asigurau întotdeauna o rezervă de un sfert de oră. Când trebuia să fie prezent într-un anume loc, pentru vreo ceremonie publică, grajdurile palatului primeau ordinul ca o trăsură cu cai să parcurgă în ajun traseul stabilit a doua zi, aşa încât timpul necesar să poată fi măsurat cu precizie.

La Schönbrunn, reşedinţa de primăvară şi de toamnă, zilele se scurgeau la fel. Împăratul nu ieşea decât pentru ceremoniile oficiale la care trebuia să asiste, pentru manevrele militare, pentru vânătoare, ori pentru a face vreo călătorie în statele pe care le conducea. Uneori, avea loc la Hofburg câte o recepţie, câte un dineu, dat în cinstea vreunui oaspete străin, ori câte un mare bal oferit aristocraţiei ţării. Un ceremonial dintre cele mai

stricte şi mai severe, potrivit etichetei spaniole, reglementa aceste serbări la care nu erau admişi, conform unei discipline a priorităţii, riguros stabilite, decât cei ce erau în măsură să dovedească existenţa a şaisprezece ascendenţi nobili. Şi nu fără o anume vanitate, se povesteau anecdote cu marele duce al Rusiei care, la un bal dat la Curtea din Buda, cerând să-i fie prezentată soţia generalului comandant al armatelor austro-ungare, cu care era prieten, i se răspunse că această doamnă de familie bună nu era nobilă şi că, în consecinţă, oricât de înalt ar fi fost postul ocupat de soţul ei, n-avea niciun drept să fie primită la Curte.

Aceasta era viaţa împăratului, viaţă monotonă, pe care povara responsabilităţilor o făcea apăsătoare. Era unicul stăpân al acelei duble monarhii; problemele cele mai complicate ale celor zece state făcute din petice şi bucăţele – state în care naţionalităţile se încăierau aprig, în care luptele personale deveneau mai vii prin însăşi diferenţierea dintre rase – îşi aşteptau soluţionarea numai de la el. Pentru aceste popoare diverse, el însemna unitatea vie a imperiului.

Un instinct ereditar al dificilei meserii de rege, un simţ înnăscut şi ascuţit al jocului politic suplineau într-un fel calităţile personale, prea puţin sclipitoare, ale împăratului. Îşi îndeplinea menirea-i aspră şi istovitoare cu o anume îndemânare ce uimea uneori chiar şi pe oamenii de stat cei mai înzestraţi. Dar, la capătul zilei de lucru se simţea obosit, cu mintea parcă golită şi fără niciun chef. Imaginaţie nu avusese niciodată. De îndată ce lăsa lucrul, nu mai ştia ce să facă şi-şi plimba plictisul prin încăperile Hofburgului sau călărea pe aleile Praterului.

Se căsătorise din dragoste, şi într-un chip romanţios, cu o foarte tânără fată, verişoara sa Elisabeth, fiica ducelui Maximilian de Bavaria. Se îndrăgostise la prima vedere, când ea avea doar cincisprezece ani. Din stângăcie, din egoism, nu

ştiu să se facă iubit. Prinţesa era de o frumuseţe căreia, printr-o coincidenţă rară, dar nu unică, i se poate alătura epitetul de suverană. O talie minunată, o ţinută demnă, un mers de zeiţă, un chip cu un oval nobil şi ochi mari, umbroşi, o frunte puţin cam largă, sprâncene drepte, o anume mândrie în privire şi părul cel mai frumos din lume – aşa apărea ea, la şaisprezece ani, în ochii plini de uimire ai vienezilor: o Diană coborâtă pe pământ. Era încă o copilă. Făcea parte din înfocatul şi melancolicul neam Wittelsbach. Iubind cu pasiune arta şi singurătatea, ea îşi dădu curând seama că grandoarea lumii oficiale nu-i va putea potoli sufletul. Încet, încet, se detaşă de Franz Iosif, care nu avea cum s-o înţeleagă. Fără îndoială, de îndată ce se simţi ea însăşi, nicio intimitate sufletească n-o mai legă de soţul ei. Îl sluji atât cât depindea de ea, întrucât ştia ce anume datora rangului la care el o înălţase, deşi regreta că urcase atât de sus. Când îl născu pe Rudolf, socoti că-şi îndeplinise datoria faţă de împărat şi monarhie, dăruindu-le un moştenitor. De atunci, ea evită tot mai mult să apară la ceremoniile de la Curte. Se simţea parcă murind în atmosfera glacială a Hofburgului. Şi cum ar fi putut ea suporta plictiseala sumbră, superficialitatea, meticulozitatea şi gustul pentru convenţional care domneau acolo şi care-i măsurau fiecare gest, fiecare cuvânt? Visa la o viaţă liberă şi frumoasă, în care mintea şi trupul să poată înflori laolaltă, visa la lungi plimbări călare, prin ţară, la lecturi din *Odiseea,* la cultură fizică şi conversaţii, prin mijlocirea cărţilor, cu cei mai mari oameni ai trecutului şi ai prezentului. Avea un bun-gust original şi îndrăzneţ. În Germania era aproape singura căreia îi plăcea lirismul şi sarcasmul lui Heine. Pe de altă parte iubea natura, cerul şi norii, liniştea pădurilor, vaietele vântului, susurul apelor, toate acele stăruitoare glasuri ale pământului. Dar oare puteau fi ele auzite de după zidurile groase ale Hofburgului? Urechile puţin

cam mari ale împăratului erau mai degrabă făcute pentru a asculta raportul unui funcţionar.

La Viena, la manejul spaniol care ţinea de palat, ea practica o călărie de o clasă atât de înaltă, încât ar fi putut fi invidiată chiar şi de cele mai bune călăreţe de profesie. I se pregăteau de obicei câţiva dintre cei mai frumoşi cai din grajdurile imperiale, caii aceia „Isabelle", urmaşi în linie dreaptă ai cailor lui Carol Quintul, dar ea prefera să străbată în lung şi-n lat câmpiile şi pădurile, însoţită de un maestru de călărie. Cea mai fericită perioadă a anului era aceea pe care şi-o petrecea la castelul Gödöllö, în pădurile din nordul Ungariei. Acolo constrângerea era mult mai mică. Nimic nu o mai despărţea de natură. Sănătatea ei care prilejuia din când în când îngrijorări, deveni apoi un pretext pentru a părăsi Austria. Astfel vizită Madera, Corfu, sudul Franţei, Anglia, Normandia.

La Hofburg, nu era chip să scape de împărat. De cum avea o clipă liberă, între două audienţe, acesta venea s-o vadă. Îi auzea cizmele scârţâind pe cele patru trepte care le despărţeau apartamentele. Intra. Şi cât de greu îi suporta mersul acela suplu, de ofiţer bătrân. El îi vorbea, dar până şi glasul lui, un glas înăbuşit, fără strălucire, sărac în vibraţii – doar se silise să nu-l ridice niciodată – îi stârnea o plictiseală de nesuportat. Dar nu se trăda; îl lăsa să discute despre o deplasare sau alta, îl lăsa să povestească o anecdotă pe care o mai auzise în aceeaşi dimineaţă, îl lăsa să se plângă de necazurile mereu reînnoite pe care i le pricinuia administrarea acelei imense proprietăţi, monarhia Habsburgilor, în care patruzeci de milioane de oameni, de naţionalităţi diferite şi duşmănoase, se ciocneau între ei. Îl asculta cu răbdare, fără să manifeste proastă dispoziţie; dimpotrivă, se arăta foarte atentă şi emitea păreri, dacă i se cereau. Când împăratul pleca, îşi relua lectura întreruptă: un poem al lui Heine, un roman abia apărut al lui Dostoievski, care o purta într-o noapte albă, pe

cheiurile Petersburgului sau prin satul lui Stepancikov, cu Foma Fomici. Pentru ea, eroii aceştia erau mai reali decât şambelanii cu fireturi care se înclinau ori ele câte ori trecea prin saloanele Hofburgului.

Împărăteasa lipsea des. Şi chiar dacă stătea la Viena, nu pătrundea prea mult în viaţa cotidiană a soţului ei. Într-un cuvânt, el o plictisea, dar îi inspira şi milă. Văzându-l înhămat la o muncă fără de sfârşit, pe care nu se putea împiedica să n-o socotească zadarnică, împărăteasa o considera drept propriul lui călău. Atunci, cu câţiva ani mai înainte de momentul în care ne aflăm cu povestirea, îi veni o idee ciudată. Se gândi să-i caute o prietenă; împăratul înainta în vârstă şi avea nevoie de distracţii în orele libere. „I-ar trebui o femeie tânără, cu care să se poată destinde şi care să-l facă să uite de necazurile guvernării, o femeie sănătoasă, plină de prospeţime, veselă", îşi spunea împărăteasa. Dar unde să găseşti o femeie care să accepte să rămână la locul ei, care să nu urzească intrigi, care să nu devină instrumentul vreunui grup advers? Mai mult decât oriunde, în mediul Curţii lucrul acesta părea cu neputinţă. Acolo, totul nu era decât ambiţie, dorinţă de parvenire. Împărăteasa nu cunoştea cercurile burgheze. Mai rămânea lumea artiştilor, dintotdeauna binevăzuţi la Viena şi care nu o dată aveau prilejul să pătrundă în înalta societate. Împărăteasa îşi aminti de o actriţă de la Burgtheater, care îi fusese prezentată la o serbare filantropică şi despre care auzise vorbindu-se de bine. Doamna Schratt avea o fire veselă, era tânără şi frumoasă. Împărăteasa o chemă la ea. O găsi încântătoare şi făcu în aşa fel ca împăratul s-o întâlnească. Simplitatea, naturaleţea şi frumuseţea doamnei Schratt câştigară inimile celor doi soli. Fără îndoială, împărăteasa era călăuzită de un instinct sigur în aprecierea oamenilor. Doamna Schratt deveni deci prietena intimă a împăratului şi rămase astfel timp

de treizeci de ani, până la sfârşit. O vedea zilnic, fie la Hofburg, la el sau la soţia sa, fie în apartamentul ei din casa pe care i-o cumpărase la doi paşi de palat, pe Kartner Ring: în fiecare seară, îşi petrecea acolo o oră, două. Ea venea adesea la împărătească dimineaţa. Între cele două femei se legase o adevărată prietenie. Ei bine, nici măcar o dată – lucru de mirare – împărăteasa nu avu de ce să regrete alegerea făcută, iar doamna Schratt nu fu niciodată împinsă de dorinţa de a se amesteca în treburi care nu o priveau sau de a urma sfaturile interesate ale persoanelor dornice să se servească de influenţa ei. Ea se supunea împăratului câştigându-i într-atât încrederea, încât acesta ajunsese să-i vorbească despre toate, nestingherit. Ea ştiu deci să-l distreze pe omul acesta care se plictisea; îl admira, îl iubea.

Şi astfel, în palatul acela străvechi, între trei personaje atât de diferite, se statorniciră legături de dragoste, de prietenie, de stimă reciprocă; dacă ne gândim la măreţia a două dintre ele şi la originea umilă a celei de-a treia, dacă punem în balanţă câte au trebuit să uite şi unii şi alţii, pentru a nu aduce cu ei decât ceea ce aveau mai bun şi mai de preţ în fiinţa lor, această uniune în trei ne pare ca un fapt nemaiîntâlnit în lume, un fapt irepetabil, ce n-ar fi putut dăinui decât în acea fermecătoare atmosferă vieneză.

Descătuşată de această grijă, împărăteasa se dărui şi mai mult înclinaţiei sale spre singurătate şi visare. Nu aparţinea ea oare unei rase regeşti care dăduse lumii nu soldaţi, nu cuceritori, ci prinţi stăpâniţi de nelinişti, certaţi cu viaţa activă, îndrăgostiţi de artă, de tot ceea ce îngăduie evadarea din realitate, excesivi de altfel în pasiunile lor ce-i împingeau până la punctul acela critic la care mintea se întunecă? Se recunoştea în ei. Şi tot ca ei, voia să fugă de ea însăşi. Copiii săi nu o legau de cercul familiei, în care se simţea

stingheră. Cele două fiice nu-i semănau câtuşi de puţin. Erau, din cap până în picioare, viţă habsburgică. Fiul ei cu adevărat era Rudolf: fermecător, plin de cavalerism, fire independentă şi mândră. Adesea ea se mustra că-i transmisese, o dată cu calităţile sale, o ereditate grea. Cât de mult se luptase să-l smulgă morţii, când îl adusese pe lume!

O scenă neînsemnată, petrecută pe când el era mic, îi reveni în minte. Plăpândul copil încerca să meargă şi cădea greoi pe covor. „Nu poţi să te ţii singur pe picioare, spusese ea râzând. Cum vei suporta povara dublei coroane?" Militarii i-l răpiseră foarte de tânăr. Tatăl său socotise că pentru a te deprinde cu disciplina nu-i niciodată prea devreme. Crescuse, astfel, sub supravegherea generalului de Gondrecourt. Reguli stricte îngrădiră viaţa molatică a tânărului. Orice înclinare către fantezie fusese înăbuşită. Îşi vedea părinţii la ore fixe şi nu în fiecare zi. Tatăl său se amuza, manevrându-l ca pe un soldat.

Uneori împărăteasa îl avea, câteva clipe, numai pentru ea. Atunci îi depăna poveşti cu zâne şi-l purta cu ea într-o lume minunată. Le plăcea să vorbească, şi unuia şi altuia, despre existenţa misterioasă a spiriduşilor, a piticilor bărboşi şi a gnomilor care trăiau în adâncul pădurilor. Astfel de momente erau rare, iar în decursul anilor se împuţinară şi mai mult.

Cu toate că-şi iubea fiul, împărăteasa acceptă despărţirea aceasta cu fatalism. „Vieţile tuturor sunt însingurate, îşi spunea ea, iar ale noastre mai mult decât ale celorlalţi."

Astfel, între mamă şi fiu se ridicară bariere. Îl vedea de departe. Devenise bărbat, era inteligent, poseda o cultură înaltă, avea idei largi, generoase; ca şi ea însă, era sensibil, iute, nervos, impulsiv, excesiv de impresionabil, entuziast, dar se şi deprima neaşteptat de repede; iubea cu pasiune

viaţa pe care totuşi o consuma de parcă n-ar fi avut niciun preţ.

III FLORICICA ALBASTRĂ

Valetul Loschek, omul de încredere al prinţului imperial de care se simţea legat dintotdeauna, intră în dormitor la şapte şi jumătate, ca de obicei. Trase perdelele, trecu în baie, dădu porunci unui valet, se întoarse, pregăti rufăria şi hainele prinţului. Apoi, se îndreptă spre patul îngust aflat într-unul din colţurile încăperii. Prinţul nu se trezi. Loschek îl privi o clipă. Buzele încreţite ale bătrânului valet, clătinarea sa din cap arătau cât îi era de milă de omul care dormea acolo, adânc. Totuşi se aplecă şi-i puse mâna pe umăr…

Peste o oră, Rudolf îşi începea ziua oficială în salonul mare, de recepţii, cu lambriuri albe şi aurii. Un aghiotant îl aştepta în faţa unui birou pe care tocmai pusese câteva dosare.

Ceasurile se scurgeau încet: dădu semnături, prezidă un consiliu, primi delegaţii. Cea mai pasionantă discuţie din timpul dimineţii fu aceea cu şeful intendenţei privind calitatea lacului destinat să dea strălucire nasturilor de la uniforme. Trebuia făcută o comandă. Chestiunea aceasta gravă angaja, pare-se, sume mari, sute de mii de coroane. Plictisit, prinţul nu fu liber decât înainte de prânz. Plecând, aghiotantul îi reaminti că la ora 13,45 avea loc, la Majestatea-sa, un dejun dat în onoarea celor doi prinţi prusieni aflaţi în trecere şi că urma să vină să-l ia la 13,30.

— Cu decoraţiile prusiene de rigoare, mai adăugă el. În cursul după-amiezii Alteţea-voastră îi va întovărăşi pe prinţi la cursele de la Prater.

Rămas singur, Rudolf se îndreptă spre uşa pe care i-o deschidea Loschek; parcurse culoare lungi, urcă scări şi ajunse, în sfârşit, într-un salon

de dimensiuni reduse, cu plafonul destul de jos. Alături se afla o cameră. De aproape un an, Rudolf dormea acolo. Apartamentul acesta mic, în care-i plăcea să se retragă, dădea spre Amalien Hof, şi de la ferestrele sale se vedea aripa palatului în care locuia împărăteasa. Salonul era confortabil mobilat, ceea ce uimea în palatul acesta auster. Mobilă englezească, din piele, un divan, perne, iar pe parchet o mochetă, un covor persan, flori, un birou modern cu o trusă de scris, în spatele căreia strălucea un craniu lustruit. În mijlocul acestei încăperi stătea în picioare, încă puţin emoţionat de lunga şi primejdioasa traversare a Hofburgului, domnul Szeps.

Când îl zări pe prinţul imperial, chipul său slab se lumină. Rudolf îl luă de mână şi-l trase spre divan, se aşeză lângă el, luă de pe tava pe care i-o prezenta Loschek o carafă şi umplu două pahare.

— Dragul meu Szeps, am o oră liberă, după una din dimineţile cele mai sâcâitoare. Ţi-o dăruiesc. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, să nu discutăm tot treburi oficiale. Sunt sătul de ele. Să vorbim despre orice, la întâmplare.

Între ei se înfiripă o conversaţie simplă; niciun cuvânt, nicio intonaţie în glasul lui Rudolf nu-l făcea pe interlocutor să simtă distanţa care-i despărţea. Era limpede că prinţul nu se afla într-o zi – zilele erau lungi şi dispoziţia sa schimbătoare – ci într-o oră de destindere, într-o atmosferă de totală încredere, de care se bucura din plin. Atinseră uşor câteva subiecte de politică, dar nu le adânciră. Szeps se arătă îngrijorat când află că veştile cu caracter neoficial ale Hofburgului, privind sănătatea împăratului Frederic al III-lea al Germaniei erau proaste şi că nu se putea spera într-o însănătoşire.

— Asta va însemna un dezastru pentru cauza liberală, Monseniore. Toţi partizanii libertăţii se bucurau la ideea de a-l vedea pe acest bărbat nobil

ocupând tronul Germaniei, iar pe Alteţea-voastră, pe cel al Habsburgilor.

Rudolf schiţă un gest de indiferenţă.

— Iată, Szeps, ce n-ar trebui să-mi ureze prietenii mei cei mai buni… Cât priveşte pe germani, vor avea un stăpân, pe scumpul meu văr Wilhelm. Dacă el nu va duce de râpă dinastia Hohenzollernilor, am putea crede că există un Dumnezeu care-i ocroteşte pe regi şi pe nebuni.

Szeps ridică braţele spre cer, într-un gest de deznădejde. După dispariţia împăratului liberal al Germaniei, i-ar vedea pe cei împotriva cărora lupta de atâţia ani, dobândind noi puteri la Viena. Ca toţi cei din rasa sa, excela în cântărirea neprevăzutului, în măsurarea jocului subtil al influenţelor. Se uită la prinţul din faţa sa. Îi citea pe chip urmele vizibile ale oboselii. Obrazul mai palid, ochii mai adânciţi în orbite îl alarmară. Oh, dacă-l vor pierde? Continuarea acestor gânduri şi-o exprimă printr-o întrebare neaşteptată, care nu avea niciun sens sau care se apropia chiar prea mult de ştirile aduse de Rudolf.

— Alteţea-voastră se simte bine?

Avea un glas atât de tulburat, încât prinţul imperial nu se putu stăpâni să nu izbucnească în râs.

— Mult mai bine decât sărmanul nostru Frederic, răspunse el, turnându-şi încă un pahar de porto. Azi arăt obosit. Asta-i firesc, sunt ostenit. Şi cum să nu fiu? Am cinat la Sacher cu Filip de Coburg şi Hoyos până la trei dimineaţa. Erau acolo fete frumoase, Szeps, iar tokay-ul e excelent. Dar la şapte treizeci, călăul ăsta de Loschek m-a dat jos din pat. Şi apoi, în dimineaţa asta nici n-am ieşit. Am făcut treabă de conţopist. Numai o plimbare în aer liber mi-ar face bine. De altfel, am de gând să mă duc după-amiază la curse.

— O, Monseniore, Monseniore, ce de griji îmi faceţi! spuse Szeps aplecându-se spre prinţ.

Avea aerul unei dădace bătrâne care dojeneşte un copil adorat. În clipa aceea, uşa salonului se deschise încet şi intră Loschek. Se apropie de stăpânul său şi-i prezentă tava de argint pe care se afla o scrisoare. Rudolf recunoscu imediat scrisul soţiei sale. Asta fu de ajuns ca să-i schimbe dispoziţia.

— Ştii foarte bine, Loschek, că nu-mi place să fiu deranjat când sunt aici, spuse el pe un ton aspru.

Loschek sta spăşit.

— Prinţesa a poruncit ca aceste rânduri să vă fie înmânate imediat. M-am temut să nu vină chiar dânsa.

Rudolf luă scrisoarea, ceru scuze lui Szeps şi o citi, apoi o aruncă pe una dintre mobilele aflate în cameră şi zise:

— N-am niciun răspuns. Comunică prinţesei că mă voi duce s-o văd la unu şi jumătate, înainte de a merge să iau dejunul la împărat.

Glasul îi suna sec. Pe Szeps îl miră schimbarea prinţului. Acesta se redresase. Chipul i se schimbase, ochii îi străluceau, iar expresia lor era dură. Evident, nu făcea niciun efort să se stăpânească şi, într-adevăr, nu se stăpâni. În faţa gazetarului uluit, el se lăsă pradă mâniei.

— Asta-i viaţă? spuse. În nicio încăpere din palatul ăsta nu pot avea linişte, în niciun colţişor nu pot fi singur măcar o oră. Soţia mea – ducă-se dracului – nici nu mă lasă să respir.

Pentru prima oară vorbea astfel despre prinţesă în faţa lui Szeps. Cea mai cumplită obligaţie a unui prinţ este poate aceea de a disimula într-una. O constrângere continuă copleşeşte. E nevoit să-şi calculeze până şi furia. Să-şi măsoare mânia. Rudolf înţelesese într-o clipă că n-avea de ce să se reţină în faţa lui Szeps. De discreţia lui era sigur, o încercase pe alt tărâm. Şi în afară de asta, gazetarul nu era în contact cu lumea de la Hofburg. Nimic din cele ce auzise n-ar găsi ecou în cercurile

aristocratice, de aceea prinţul se descărca cu bucuria omului care s-a stăpânit multă vreme şi care izbucneşte pe neaşteptate.

În faţa acestei mânii deschise, Szeps nu ştia cum să se poarte. Când nu se afla în domeniul ideilor, era timid. Nu-i ceruse destăinuiri, n-avea ce face cu ele. Când îşi va fi redobândit sângele rece, prinţul îi va purta pică pentru că auzise aceste confesiuni care-i dezvăluiau viaţa particulară. Prietenia lor atât de preţioasă, atât de utilă, avea să sufere. Dar oricât de mare ar fi fost încurcătura în care se afla, pentru moment Szeps avea datoria să tacă. Se închise în el, făcându-se tot mai mic într-un colţ al canapelei.

Prinţul vorbea acum despre scenele de gelozie cu care soţia sa îl chinuia.

— Totul o să se sfârşească printr-un scandal, n-o să-l putem evita…

Măsura nervos camera în lung şi-n lat.

— Un scandal! repetă Szeps îngrozit.

— Ei, da, un scandal. Nu se va mulţumi cu mai puţin. Chiar şi în scrisoarea asta mă ameninţă că mă va părăsi şi că se va întoarce la Bruxelles.

— Dar asta e imposibil, spuse Szeps cu tărie. E imposibil. Monseniore! În situaţia dumneavoastră…

Ultimele cuvinte avură un efect neaşteptat asupra prinţului. Se opri şi o rază de lumină îi trecu pe chip.

— Ia te uită, asta-i nostim, dragul meu Szeps, foloseşti exact aceleaşi cuvinte ca stareţul iezuiţilor.

— Ca stareţul iezuiţilor? spuse Szeps năucit. Vă mărturisesc, Monseniore, că nu înţeleg…

— A fost ieri aici, spuse Rudolf, conştient de efectul pe care cuvintele sale aveau să-l producă; îşi privea interlocutorul cu maliţiozitate…

Szeps era zdrobit. Prinţul continuă:

— A venit să-mi vorbească chiar despre subiectul acesta, la instigările nevestei mele, fără

îndoială. Dacă iezuiţii se amestecă, nu voi mai avea pace. Vor să dau Coroanei un moştenitor.

— Pe bună dreptate, îl întrerupse Szeps, pe bună dreptate. Monseniore.

— Şi, urmă prinţul, sfinţia-sa părintele voia să tatoneze terenul, ca să afle dacă nu cumva, în locul soţiei mele, a dobândit altcineva aici vreo influenţă. Îi cunosc pe domnii ăştia: dacă ar trebui să existe o favorită oficială, mi-ar da-o chiar ei.

Szeps nu mai putu suporta şi sări în sus:

— Monseniore, strigă el, atenţie, atenţie, vă implor. Sunt oamenii cei mai primejdioşi din lume. Lucrează, după cum spun ei înşişi, *ad majorem Dei gloriam*[2], aşa că îşi îngăduie multe… Ar fi un lucru nefast, mârşav… (îşi căuta cuvintele) imposibil…

De data aceasta prinţul râse deschis şi-şi puse mâna pe umărul gazetarului:

— Nu te nelinişti, micul meu Szeps, domnii aceştia n-au pus încă mâna pe mine (se opri o clipă), dar există un loc care trebuie ocupat… Gândeşte-te la asta, Szeps, lucrul poate avea importanţă.

Câteva clipe fu linişte. Din nou expresia prinţului se schimbă. Păşea prin cameră încet, cu capul plecat. Deodată veni lângă Szeps. Se aşeză alături de el, îi oferi un pahar cu porto şi, privindu-l drept în faţă, continuă cu o voce scăzută:

— Fiindcă discutăm astăzi subiecte interzise, dragul meu Szeps, te-ai gândit vreodată ce poate însemna viaţa particulară a unui om ca mine? Şi omul cel mai sărac are dreptul să-şi aleagă femeia. *„Il faut que chaque Jeannot trouve sa Jeannette”*[3], spune Voltaire. Dar pentru noi, prinţii, raţiunea de stat hotărăşte… Şi dacă nu mi-am găsit o Jeannette? Cu atât mai rău, înseamnă că sunt cu desăvârşire pierdut. O să-mi spui că pot găsi distracţii în afară şi că sunt destule. Zău că ştiu şi asta. Dar când ai o soţie certăreaţă, nu distracţia o cauţi în afara căminului, ci uitarea…

Asta e puţin mai grav. Femeile… e totuşi ciudat, Szeps, că femeile şi-au găsit acum loc aici între dumneata şi mine, între noi, care am discutat întotdeauna doar chestiuni de politică. Dar cu drăcoaicele astea, te poţi aştepta la orice. Unde nu se vâră ele?…

Începu să râdă într-un fel cam ciudat, ceea ce îl nelinişti pe Szeps.

— Sunt prinţul imperial… sunt tânăr încă şi nefericit în căsnicie, o ştie fiecare… Îţi închipui câtă… să-i spunem curiozitate, poate stârni asta în rândul femeilor… Da, doresc să mă vadă mai de aproape, să-şi încerce norocul. Aşa că există un rol care trebuie jucat. Intrigă şi iubire *(Kabale und Liebe),* faimos program feminin… Oare cine n-ar vrea să încerce, fată sau femeie, da, fete chiar… De ce nu?… Cine nu doreşte să exercite o influenţă asupra mea? Cine n-are ceva de cerut? Gândeşte-te, Szeps, la numărul oamenilor care ar avea totul de câştigat aducând o fată frumoasă chiar aici, în încăperea în care ne aflăm. Gândeşte-te la vorbele cu dublu înţeles sau pur şi simplu la propunerile cinice pe care le primesc… Tatăl meu este bătrân. Se fac speculaţii asupra venirii mele la putere. Cu toţii trebuie să-şi ocupe dinainte poziţiile… Să pui mâna pe prinţul imperial! Ce afacere!… Oare cine s-ar da în lături?

Prinţul tăcu şi privi în gol, uitând parcă de prezenţa lui Szeps. Chipul său, până atunci frumos şi îndurerat, căpătă o expresie cinică pe care gazetarul nu i-o cunoştea şi care-l sperie.

— Cine s-ar da în lături? reluă prinţul ca pentru sine. Nici chiar dumneata, Szeps, care eşti cinstea întruchipată… Mi se pare că ai o fată. Dacă ţi-aş cere-o, mi-ai aduce-o?

— Vai de mine, Monseniore, exclamă Szeps, tulburat.

— Ce vârstă are? continuă necruţător prinţul.

— Rachel a mea are cincisprezece ani, răspunse gazetarul, pierzându-şi capul în faţa întorsăturii

neprevăzute pe care o luase conversaţia.

— Cincisprezece ani! Vârsta Julietei… Este adevărat că în cazul nostru Romeo e de treizeci. Dar ce importanţă are asta? Mâine poate va domni. Iată ce are importanţă! Iată ce nu trebuie să uiţi! M-ai avea pentru dumneata în două feluri: prin idei… şi încă într-un fel…

Sărmanul Szeps îşi ascunse capul în mâini, pierdut de deznădejde văzându-l pe omul în care-şi punea atâtea speranţe, dezvăluindu-i-se într-o lumină aşa de crudă. Dar jocul acesta răutăcios îl amuza pe prinţ. Continuă:

— Gândeşte-te, Szeps, că în istoria poporului vostru există precedente strălucite. Aminteşte-ţi de Mardocheu oferindu-şi nepoata, pe Esther, regelui regilor, Assuerus. Ce unchi prevăzător! Ce mare om politic!

Aproape doborât, Szeps avu în sfârşit curajul să intervină:

— Monseniore, Monseniore, vă rog, opriţi-vă… Nu vă pot lăsa să… n-am prevăzut… Fără îndoială, m-am gândit adesea la singurătatea în care trăiţi şi, cum am cinstea să vă fiu prieten, mă doare. Cât de rău îmi pare că rangul dumneavoastră atât de înalt vă împiedică să frecventaţi mediul nostru… Da, se află acolo femei de o mare cultură, cu un caracter nobil, devotate celor mai generoase idei… Aţi găsi printre ele o prietenă sigură, care să vă fie alături în ceasurile grele, în aspra dumneavoastră misiune. Dar Rachel a mea este prea tânără; merge încă la şcoală, trăsăturile nu-i sunt încă împlinite. Din cauza învăţăturii şi pentru că are vederea cam slabă, poartă ochelari…

La cuvântul acesta neaşteptat, prinţul izbucni în râs.

— Ochelari! Iată ce o salvează pe tânăra Rachel. Ha, ha, ha…

Râdea nervos şi râsul acesta făcea rău nervilor sensibili ai lui Szeps. Gazetarul sta ghemuit pe

divan. Ce n-ar fi dat să se afle în clipa aceea la *Neues Wiener Tagblatt!* Cât de mult regreta acele discuţii asupra politicii, ce-i drept lungi, pasionante, totuşi atât de paşnice, pe care le avusese cu prinţul imperial. Iată-l acum azvârlit pe o mare furtunoasă, fără să-şi mai poată stăpâni plăpânda luntre. Se afla acolo, aşteptând un nou val de mânie. Pentru a-şi regăsi cumpătul, începu să-şi şteargă încet lentilele lornionului.

Între timp prinţul se liniştea. Se mai plimba încă în sus şi în jos, dar chipul i se destinsese. În sfârşit, se aşeză în faţa lui Szeps şi, cu un glas destul de mâhnit, i se adresă din nou cu sinceritatea aceea care-i dădea atâta farmec:

— Îţi cer iertare, Szeps. În realitate, sunt dezgustat de viaţa pe care o duc. Crezi că sunt făcut pentru desfrâu? De loc; îl suport ca pe o maladie, o maladie, vai, incurabilă! El se hrăneşte şi se întăreşte din speranţe spulberate, din renunţări zilnice, din dorinţa imperioasă de a uita, din marea durere de a vedea dispărând, înghiţit puţin câte puţin de noianul amărăciunilor zilnice, tot ceea ce, poate, există bun şi nobil în fiinţa ta. Port în mine o dorinţă neîmplinită pentru tot ce-i proaspăt şi pur. Apar drept un cinic, pentru că acesta este reversul sentimentalismului care nu vrea să moară în inima mea. În adâncul ei dăinuie ceea ce cu naivitate numim „floricica albastră", oare trăieşte din idealuri şi vise. Ei bine, ei bine, Szeps, ea nu vrea să moară, te asigur. Se plânge şi se împotriveşte în felul ei. Cât aş dori să înăbuş glasul acesta inoportun, dar nu izbutesc… Ea întreţine iluzii absurde, îmi vorbeşte despre o fericire care nu-i făcută pentru mine. Ah! Până în cele din urmă o să sfârşesc prin a o ucide… O să mai vorbim peste un an.

Ironia tonului său nu ascundea sinceritatea. Acum Szeps se înduioşă. Ce om, prinţul acesta imperial! Ce fire generoasă şi nobilă! Legături noi prindeau viaţă între ei. Cum să nu-l îndrăgeşti?

În clipa aceea se deschise uşa salonului şi apăru Loschek. Prinţul tresări.

— Era cât pe ce să uit un dejun oficial. Din fericire Loschek ăsta, spuse el amical arătând spre bătrânul servitor, mă cheamă la datorie. Szeps, să nu-mi porţi pică pentru ora aceasta de frământare prin care te-am purtat. Data viitoare dregem totul.

Se şi grăbea spre salonul în care soţia sa, prinţesa Ştefania, îl aştepta la ora unu şi jumătate. Vrând să nu rămână singur cu irascibila prinţesă pe drumul destul de lung ce lega apartamentele ei de cele ale împăratului, prinţul îi dăduse cu maliţiozitate întâlnire la aceeaşi oră ca şi tânărului aghiotant, a cărui punctualitate o cunoştea şi care venise să-l ia din salonul de recepţii.

IV 12 APRILIE 1888

După terminarea dejunului, o trăsură a Curţii conduse pe prinţul imperial şi pe cei doi oaspeţi prusieni la terenul de curse al Praterului.

Toată înalta societate se afla acolo. În lumea aceasta închisă, în care se pătrundea greu şi care nu se reînnoia de fel, toţi se cunoşteau. Când pătrundeai în ea, te încântau naturaleţea sa perfectă, simplitatea şi farmecul acela vienez – comun tuturor claselor ce alcătuiau populaţia – farmec făcut din bucuria de a trăi, din nepăsare, din curtoazie, dar şi din nestatornicie. În operetele vieneze care au dus aerul Vienei prin lumea întreagă, totul se petrece pe un ritm de vals care înduioşează şi mângâie inima fără să pătrundă în adâncul ei; în actul trei există tradiţionalul moment dramatic: îndrăgostiţii se ceartă, au de gând să se sinucidă sau, ceea ce este şi mai rău, să se despartă. Dar prin această mare neînţelegere trec modulaţiile de neuitat ale valsului, modulaţii care devin mai insistente, care triumfă până în cele din urmă, în timp ce îndrăgostiţii cad unul în braţele celuilalt. Acelaşi vals, uneori mai vesel, alteori mai trist, imprimă vieţii vieneze tonul şi cadenţa sa.

Nu există decât două oraşe care ştiu să îmbrace femeia: Parisul şi Viena. În ziua aceea, Viena îşi justifica reputaţia şi îşi dezvăluia toată eleganţa. Rochii bogate, cu mâneci largi, tafta, mătăsuri, catifele, blănuri, pălării împodobite cu flori, cu pene de struţ sau de egretă erau purtate de cele mai frumoase femei ale acestui întins şi divers imperiu – vieneze blonde şi zâmbitoare, aristocrate din Boemia, maghiare brune cu ochi migdalaţi, poloneze zvelte, cu priviri adânci, femei din

Croaţia şi Slovenia, născute sub un cer meridional. Cercurile finanţei, ale afacerilor şi ale teatrului se amestecau cu lumea de la Curte, având acea dezinvoltură care înlătură asperităţile şi înlesneşte contactele. Chiar şi tinerele fete veneau la curse; prospeţimea şi strălucirea lor aduceau şi ele un farmec de loc neînsemnat.

Nimeni nu se bucura mai mult de plăcerea de a se afla într-o companie aşa de agreabilă, ca o tânără fată care ieşea în lume pentru prima oară. Nu avea decât şaisprezece ani. Mama ei, baroana Vetsera, născută Baltazzi, dintr-o bogată familie levantină, se căsătorise cu un funcţionar maghiar din mica nobilime care făcea carieră în diplomaţie. Ea se instalase la Viena, cumpărase un palat pe Salezianergasse şi cu toate că nu era primită la Curte – îi lipseau cei şaisprezece ascendenţi nobili – se vedea cu cea mai bună societate a capitalei, cu excepţia, poate, a două, trei familii cu vederi exclusiviste. Împăratul şi împărăteasa o cunoşteau; uneori, când se ivea prilejul, îi adresau câteva cuvinte amabile. Baroana Vetsera fusese o femeie frumoasă. O dată cu cei patruzeci de ani, se împlinise la trup, se împlinise cam mult chiar, aşa cum li se întâmplă femeilor din orient. Frumoşii ei ochi cenuşii mai atrăgeau încă atenţia. Îşi păstrase şi amabilitatea aceea perfectă cu care îşi câştigase atât de mulţi prieteni. Era bogată şi ştia să primească minunat; de altfel, palatul din Salezianergasse era una dintre cele mai căutate case din Viena. Cei patru fraţi ai săi frecventau lumea elegantă a curselor şi a partidelor de vânătoare.

Baroana Vetsera avea doi băieţi şi două fete, Hanna şi Maria. Hanna nu era frumoasă; cealaltă, Maria, era – când începe povestirea de faţă – frumuseţea însăşi, dar o frumuseţe copilăroasă încă. Era de statură mijlocie, bine făcută, suplă, cu picioare şi mâini încântătoare; avea un păr bogat, negru şi mătăsos şi, deşi brunetă, tenul îi era

luminos ca aurora, neaşteptat de luminos sub povara întunecată a părului. Altă surpriză erau ochii ei mari, adumbriţi de sprâncene negre, ochi albaştri ca de cicoare, plini de veselie uneori, dar cel mai adesea de o seriozitate care uimea la o fată atât de tânără. Nasul ei era mai degrabă puţin în vânt, iar gura mică, cu buze cărnoase, dezvelea cei mai strălucitori dinţi din câţi există. În sfârşit, Maria poseda cel mai preţios dintre daruri, fără de care celelalte n-au preţ, şi anume graţia cape atrage dorinţele zeilor şi ale oamenilor.

Sfârşind pensionul, ea îşi petrecuse iarna în Egipt, cu familia. Din nou la Viena, abia de o lună, nu ieşise încă în lume, dar prezenţa acestei copile în salonul mamei sale stârnise admiraţie în rândurile celor ce frecventau de obicei casa din Salezianergasse. Pe Maria o amuzau complimentele ce i se adresau, fără s-o facă totuşi vanitoasă. Ca toate fetele din vremea ei, fusese crescută cu severitate. De altfel, mama ei nu o pierdea o clipă din ochi.

La cursele de la Prater, doamnele acestea se întâlniseră cu mulţi prieteni. În orice loc s-ar fi aflat, erau pe dată înconjurate de ei. Un tânăr portughez, de neam regesc, Don Miguel de Bragance, care locuia la Viena, veni lângă Maria, glumi cu ea şi-i propuse să joace douăzeci de florini pe un cal ce urma să alerge în cursa a doua.

În timp ce stăteau de vorbă, se produse deodată o rumoare uşoară. Prinţul imperial, însoţit de prinţii prusieni, intra în loja care le era rezervată. Aceste înalte personaje stârniră, cum era şi de aşteptat, interesul şi curiozitatea celor ce frecventau în mod obişnuit locul unde erau cântăriţi jocheii. Rumoarea aceasta trecu neobservată pentru Maria, pe care Miguel de Bragance o acaparase, în spatele fetei, mama şi sora ei îi priveau pe prinţi. Avu loc un schimb de saluturi între public şi cei din loja imperială. Miguel de Bragance se depărta de Maria, pentru a

da repede bani unui *bookmaker*[4]; o mişcare în mulţime o despărţi de ai săi. Rămase izolată, la câţiva paşi de pavilionul central. Ridicând capul, zări în centrul lojei un bărbat tânăr, în uniformă de general de cavalerie, cu decoraţii pe piept. Atitudinea sa, felul în care îşi ţinea capul, ovalul feţei, o anume linie a nasului şi-a gurii o impresionară.

Stătea şi-l privea. „Dar e chiar prinţul imperial, îşi spuse ea deodată; nu poate fi decât el!" Şovăia, fiindcă i se părea cu mult mai seducător decât în portrete. În momentul acela el întoarse capul spre ea şi, din întâmplare, privirea sa întâlni chipul plin de prospeţime al tinerei fete. O clipă, cuprins de admiraţie, nu-şi putu desprinde ochii de la încântătorul tablou al acestei frumuseţi necunoscute. Maria simţi că-i fuge pământul de sub picioare. Roşi. Ar fi vrut să se piardă în mulţime, dar nu-şi putea întoarce privirea de la ochii aceia care-i chemau şi-i reţineau pe-ai ei.

Un glas aproape de ea, o salvă:

— Vă pierdusem, baroană.

Era Miguel de Bragance care se înapoiase. Om nu prea fin, el nici nu observă măcar emoţia fetei, şi astfel ea avu timp să-şi revină. În aceeaşi clipă, baroana Vetsera şi un grup de prieteni se apropiară de ea. Cum s-a sfârşit după-amiaza aceea? I-ar fi venit greu Mariei s-o spună. Părea fără gânduri, schimba cuvinte neînsemnate cu oamenii pe care îi cunoştea, răspundea în gol, zâmbea fără motiv.

Abia mai târziu, când reuniunea se apropie de sfârşit, iar ea se afla puţin mai departe de loja imperială, îndrăzni să-şi ridice privirea într-acolo. Spre marea ei uimire, îl văzu pe prinţul imperial întors în direcţia ei; părea să caute pe cineva în mulţime. Şi deodată avu sentimentul că pe ea voia s-o revadă. O năpădi un val de bucurie; roşi din nou. În clipa aceea, prinţul se aplecă spre un ofiţer din lojă şi, fără să o piardă din ochi, schimbă câteva cuvinte cu el. La rândul său, ofiţerul se

întoarse spre grupul format de doamnele Vetsera, apoi răspunse întrebării puse de prinţ.

Scena era atât de limpede, încât Maria nu se putea înşela. Când se înapoie acasă, se închise în camera ei şi ca să nu vină la masă, spuse că nu se simte bine. Voia să fie singură. Sufletul ei era prea plin de fericire.

V O INIMĂ DE FATĂ

Maria se gândea la prinţul imperial. Nu întâlnise încă bărbat mai chipeş pentru a întruchipa un erou. Vedea, concentrate în fiinţa lui, toate trăsăturile cu care înzestrase, în lecturile şi visările ei, fiinţa ideală pe care şi-o crease în închipuire. În el se armonizau cele mai contradictorii însuşiri; era frumos, inteligent, curajos şi cult, plin de cavalerism şi chibzuit, un model de curtoazie şi amabilitate în societate; deşi iubea vinul, muzica, femeile, nu pregeta să petreacă cincisprezece zile în pădure, în tovărăşia pădurarilor. Se ocupa cu râvnă de problemele cele mai spinoase. În sfârşit, era prinţ, după împărat, personajul cel mai important al statului. Toate virtuţile sale dobândeau în ochii ei şi mai mare preţ, căci el ar fi putut duce o viaţă trândavă şi scandaloasă, ca mulţi alţi arhiduci.

Astfel îşi făurea Maria o încântătoare imagine despre eroul ei. Unde mai găseşti un prinţ ca el? Cât de inferiori îi erau bărbaţii care veneau în casa mamei sale! Şi cu toate acestea ei aparţineau celei mai de frunte, celei mai strălucitoare societăţi vieneze.

Pentru a-şi întregi imaginea pe care şi-o făcuse despre el, Maria începu să întrebe lumea din jur. În clipa aceea, mai mult ca oricând, cronicile se ocupau de Rudolf. Nu exista salon în care să nu se vorbească despre el, nu exista zi în care să nu se povestească pe seama sa o nouă întâmplare, adevărată ori nu. Din tot ceea ce se spunea ici-colo, Maria lua numai ce-i era necesar pentru a înfrumuseţa portretul omului devenit idolul ei. Restul, unele calomnii ori josnicii, nu ajungeau

până la ea. Tot astfel, rădăcinile fragede ale unui arbust ştiu să absoarbă, din pământul în care-şi caută hrana, doar acele sucuri binefăcătoare cu ajutorul cărora copacul se va putea dezvolta şi creşte.

Maria era dibace în arta de a pune întrebări. O făcea cu multă prudenţă, pentru că voia ca nimeni să nu-i pătrundă în suflet. Totuşi, avea oare ceva de ascuns? Încă nimic. Ar fi râs, dacă cineva i-ar fi spus că începe să-l iubească pe prinţul imperial. El o interesa, era un erou. Atât şi nimic mai mult. Dar cât de plăcut era să viseze la el! Cele mai dulci clipe ale zilei le petrecea astfel. Nu-şi dădea seama că dorinţa de a tăinui sentimente aparent atât de simple şi uşor de mărturisit dovedea că ele nu erau întocmai ceea ce credea.

Culegea informaţii despre planurile lui Rudolf. Din păcate, tatăl său îl trimitea mereu în diferite colţuri ale imperiului. O dată petrecea trei-patru zile la Budapesta. Apoi, abia reîntors, pleca la Praga. Probleme militare îl chemau la Lemberg sau în Bucovina. Tot pentru el se organizau partide de vânătoare în Boemia sau în Tirol. N-aveai timp să-l urmăreşti în drumurile sale. Uneori lumea afla că părăsise Viena, fără să fi ştiut când venise. Alteori, deplasările erau tăinuite chiar celor din imediata lui intimitate. Gazetele anunţau dintr-o dată că, după o scurtă absenţă, Alteţea-sa imperială şi regală se înapoiase la Viena. Aşa că, de fapt, niciodată nu era prezent.

Întrebările puse de Maria nu erau dezinteresate. Dacă ea ţinea să ştie când anume se afla prinţul la Viena, era pentru că spera să-l zărească fie la curse, fie la Prater, fie la teatru. Când el se afla la Hofburg, ea ieşea mai des la plimbare. Câte şiretlicuri nu folosea pentru a afla, prin unchii săi sau prin Miguel de Bragance, la ce ore avea cele mai multe şanse să-l întâlnească la Prater! Baroana Vetsera, care era o femeie bună, se mira atunci văzând-o pe Maria că nu-şi mai află locul.

Trebuiau să se ducă în fiecare zi la pădure, de două-trei ori pe săptămână la operă, iar succesul pe care Maria îl avea pretutindeni era plăcut pentru inima ei de mamă.

Câteodată, văzând cât de mult o preocupă persoana lui Rudolf, Maria se ironiza singură. Primul lucru pe care-l citea în ziare erau cele câteva rânduri consacrate întâmplărilor din familia imperială. Nu putea suferi vizitele ce se făceau la Budapesta, pentru că toată Curtea pleca atunci într-acolo, uneori chiar pentru o săptămână, iar printre ei se afla desigur şi Rudolf cu soţia. Soţia lui Rudolf! N-o iubea. Ştia, ca toată Viena de altfel, că prinţul nu avea o căsătorie dintre cele mai bune. A cui era vina? A Ştefaniei, belgiana aceea înaltă, urâtă, lipsită de fineţe. Cum, ea avea deci norocul nemaiîntâlnit de a fi soţia celui mai fermecător bărbat din imperiu şi nu ştia să-l facă fericit? Maria se închipuia ocupând locul acela atât de preţios. Cu câtă grijă ar fi vegheat asupra unui astfel de soţ, cu câtă dragoste l-ar fi înconjurat! Dacă noaptea se lăsa purtată pe aripi de vis, nu-şi mai afla somnul. Rudolf (nu-i spunea decât aşa) era lângă ea; ea îi vorbea, îl mângâia…

Într-o seară, pe când Maria stătea de vorbă cu mama ei şi cu câţiva prieteni pe unul din culoarele de la primul etaj al operei, prinţul şi prinţesa trecură chiar prin faţa lor. Abia avură timp să se dea deoparte. În trecere, Rudolf aproape că o atinse. În clipa aceea chiar prinţesa îl întrebă ceva; el se întorsese spre ea, să-i răspundă. Nu o văzu deci pe Maria. O zărise oare de departe? Mai târziu ea îşi puse această întrebare, dar pe moment constată cu surprindere că inima i se strânsese dureros la vederea neaşteptată a acestei perechi. Auzise adesea vorbindu-se despre Rudolf ca despre un bărbat însurat, dar nu-l întâlnise niciodată cu soţia. Ceea ce nu fusese decât o idee căreia îi acorzi mai mult sau mai puţin interes

devenea o realitate concretă. Exista un fapt nou… şi penibil.

În ziua aceea, deşi eroul ei se afla în sală, seara fu tristă pentru ea.

O vreme Maria se mulţumi să se gândească la prinţul imperial şi să-l împodobească cu toate virtuţile. Apoi, curând se întrebă ce impresie făcuse asupra lui. Nu se putea îndoi că o remarcase la curse şi că poate o admirase. Dar se ivi o bănuială. „M-a privit, este adevărat, îşi spuse ea, dar a făcut asta pentru că mă vedea pentru prima oară. Pentru el eram o necunoscută, iar el cunoştea toată Viena. Pornirea aceasta spre mine nu era o admiraţie, ci curiozitate. Sunt atât de tânără! De ce l-aş interesa?”

Alteori admitea că ar fi găsit-o frumoasă. „Să zicem că sunt frumoasă şi că plac, îşi spunea ea, de vreme ce toţi bărbaţii din salonul mamei mi-o repetă. Dar, vai! sunt atâtea alte femei mai frumoase decât mine care au nepreţuita fericire de a se putea apropia de el şi a-i vorbi. Le vede în fiecare zi. E plictisit, m-a şi uitat. Cu prima ocazie în care ne vom întâlni, n-o să mă mai recunoască.”

Şi deznădejdea o cuprindea din nou. Ea nu ştia că îndoielile, neliniştile acestea sunt de fapt prima hrană a dragostei fragede şi că, încet-încet, se alcătuiau legături a căror putere, curând dezvăluită, avea s-o uimească.

Astfel trecu o lună. Prinţul călătorea sau, dacă se afla la Viena, ea nu-l zărea. În sfârşit, la începutul lunii mai se răspândi vestea că la Burgtheater urma să aibă loc o serată de gală, dată în cinstea celui mai mare actor de tragedie din Germania. Avea să fie prezentă acolo întreaga Vienă; prinţul imperial urma să asiste şi el la reprezentaţie. Nu era o seară obişnuită. Maria nu se lăsă până când nu o făcu pe mama ei să reţină locuri. În program era Hamlet.

— Este o poveste lungă şi lugubră, spuse baroana Vetsera fiicei sale. Eşti sigură că ţii neapărat să o vezi? Mă voi plictisi de moarte!

Dar nu puteai să reziști Mariei și familiei Vetsera i se rezervă o lojă.

În seara aceea, Maria își pierdu mult timp cu toaleta. După ce reflectă îndelung, se hotărî să îmbrace o rochie foarte simplă, de muselină albă care-i venea de minune. Loja pe care o alesese nu era prea departe de cea a împăratului. Prințul imperial și prințesa își făcură intrarea cu puțină întârziere, în timp ce teatrul și scena erau cufundate în întuneric, iar Hamlet invoca spectrul tatălui său pe terasa de la Elsenor. La începutul primei pauze se iscă un fel de du-te-vino în loja imperială. Maria se așeză în așa fel, încât să o vadă aproape tot timpul, fără să dea această impresie. Deodată, prințul imperial care sta în picioare și pe care nu-l văzuse decât din spate, se întoarse și, fără s-o mai caute, de parcă ar fi știut dinainte unde se află, își opri privirea asupra ei. Privirea lui era o solie; ea exprima admirație și totodată plăcerea de a regăsi un om pe care ești fericit să-l vezi. Da, privirea lui spunea asta și, pentru a înlătura orice îndoială, ea fu însoțită de un zâmbet fugar, ce dispăru îndată.

Pentru Maria era prea mult; simți că roșește atât de tare, încât se ridică și, rușinată, își duse la gură batista ca pentru a-și înăbuși un acces de tuse, retrăgându-se în salonașul din spatele lojei. Acolo, în deplina ei fericire, se mustră cu asprime: „M-a recunoscut, își spunea, nu m-a uitat! Dar o să mă ia drept o fetiță de pension, care nu știe decât să roșească.”

Mai târziu, în timpul serii, își regăsi curajul. Dar împrejurările nu-i erau prea favorabile. Avea în sală prieteni care o înconjurară. Pe de altă parte, prințul dispăru din loja imperială pentru destul de multă vreme. În timpul acela, pe scenă, Hamlet o brusca pe Ofelia. Urmărind aventura tristă a acestei fete îndrăgostite de un prinț, inima Mariei se strângea. Curând însă, Hamlet îi stârni mila. Descoperi că actorul care-l întruchipa și care era

vestit pentru frumuseţea sa semăna cu prinţul imperial. Din clipa aceea, sub trăsăturile prinţului danez îl văzu pe Rudolf. „Este nefericit, îşi spunea ea, şi nu are pe nimeni care să-l mângâie.” Nefiind în stare să-şi stăpânească emoţia, deplânse tragicul destin al lui Hamlet-Rudolf.

În ultima pauză, privirea ei o întâlni încă o dată pe cea a eroului său. Fără să-şi dea seama, ochii Mariei erau plini de dragoste.

Multe zile ea trăi din amintirea acestei neuitate seri. Zâmbetul acela fugar de pe buzele prinţului îi deschidea porţile paradisului. Astfel, ceva mai subtil şi mai dulce decât cuvintele pornise de la el către ea. Se putea închipui fericire mai mare? Inima i se umplu de bucurie. Câteva zile trecură fără să-l vadă pe Rudolf. Apoi vremea se strică. Baroana refuză să mai meargă la Prater. Maria începea să-şi piardă răbdarea. Şi iată că, pe neaşteptate, îl întâlni pe prinţ la Prater de două ori la rând. Era călare; ea în trăsură, cu mama şi sora sa. Trecu foarte încet pe lângă ele. Doamna Vetsera nu-i fusese prezentată niciodată, deşi pe împărat şi împărătească îi cunoştea. De aceea, nu le salută. Dar el o privi pe Maria cu aceeaşi caldă admiraţie ca şi la operă. Ea se tulbură; nu se putu stăpâni să nu roşească. Stânjeneala ei spori la gândul că mama sa avea să observe acest lucru şi să-i pună întrebări. Din fericire, doamna Vetsera nu văzu nimic. Puţin mai târziu. Pe când doamnele se întorceau pe aleea principală, iar Maria abia îşi revenise din emoţie, se întâlniră din nou cu frumosul cavaler. Din nou el o privi pe tânăra fată şi din nou ea roşi. Oare numai întâmplarea îl aducea în faţa ei? Cum să nu creadă că dorise s-o mai vadă o dată?

A doua zi, scena se repetă; Maria era în culmea fericirii. Mama şi sora ei vorbeau măgulitor despre prinţ. Astfel, ea putu să ia parte la conversaţie şi să contribuie, fără să se dezvăluie, la elogiile pe care ele i le aduceau.

Când se întoarse acasă, se analiză îndelung. Se mai putea îndoi că bărbatul acela atrăgător era bucuros s-o vadă? Dar de ce roşea ea de fiecare dală? Oare ce va gândi prinţul despre ea?

Era adevărat că îl admira, dar era acesta un motiv să-şi piardă orice control? Pentru că, în sfârşit, nu era nimic altceva în inima ei. Cel puţin aşa credea. A fost nevoie de o întâmplare din afară pentru a-i limpezi sentimentele.

De multă vreme, baroana Vetsera luase hotărârea să-şi petreacă vara, împreună cu fiicele sale, în Anglia. Nu era un proiect nou. Se vorbise adesea, în Salezianergasse, despre el. Dar iată că momentul realizării lui se apropia. Doamna Vetsera, care avea multe relaţii la Londra, voia să fie acolo la începutul sezonului, în a doua jumătate a lunii iunie. Apoi, aveau să plece la ţară, la prieteni. Era sfârşitul lui mai şi urma să se fixeze data plecării.

Ceea ce până în clipa aceea nu fusese decât un proiect vag, devenea un fapt de care Maria trebuia să ţină seamă. Simţea că nu va putea părăsi Viena. Viena era pentru ea prinţul imperial; doar el dădea preţ vieţii sale. Îşi petrecea zilele gândindu-se la el, amintindu-şi cele mai mici amănunte din ceasurile în care îl văzuse, imaginându-şi o viitoare întâlnire, anticipând bucuriile acesteia. El îi umplea gândurile. Durerea pe care o simţea la ideea absenţei îi arăta că el îi umplea şi inima.

Când făcu această descoperire, fata nu se mai întristă. Totuşi piedicile dintre ea şi cel pe care îl iubea păreau de neînlăturat. Şi chiar de-ar fi dispărut, ce putea ea să aştepte de la un bărbat menit să se urce pe tron şi care era şi căsătorit? Speranţe deşarte şi frământări inevitabile. De altfel, eticheta Curţii de la Viena era atât de rigidă, încât erau puţine şansele ca ea să fie vreodată prezentată prinţului. Copila de şaisprezece ani ştia toate acestea, dar nu voia să vadă decât un lucru: că-l iubea pe omul cel mai demn de-a fi iubit din

lume; singura ei fericire – atât de mare încât nu putea fi asemuită cu alta – era să-l întâlnească de două sau de trei ori pe lună, să-l admire de departe, să-i simtă privirea oprindu-se asupra ei. Nu cerea nimic mai mult. Atunci de ce să fie lipsită de această bucurie nevinovată? Nu, nu se va duce în Anglia. O rugă pe mama ei să renunţe la călătorie. Doamna Vetsera nu găsi de cuviinţă să-şi schimbe planul unei veri plăcute pentru ceea ce ea socotea a fi un simplu capriciu al fiicei sale. Maria era deznădăjduită; o neliniştea şi gândul că prinţul, nemaivăzând-o, o va uita repede. Ceea ce-l lega de ea era extrem de fragil. O dată plecată, legătura aceasta s-ar frânge. Se gândi că singura cale de a rămâne la Viena era să se îmbolnăvească. Hotărî să nu mai mănânce. Asta-i era uşor. Tulburarea în care se afla îi răpise pofta de mâncare. Stările proaste prin care trecu fură însă un motiv în plus ca doamna Vetsera să grăbească plecarea. Maria trebuia neapărat să schimbe aerul.

Maria nu avea atunci decât o confidentă, pe bătrâna ei dădacă, o ţărancă unguroaică, cu inimă nobilă, care o crescuse şi o alăptase. Încă din primele zile în care îl văzuse pe prinţul imperial, ea îşi tăinui sentimentele faţă de mama şi sora sa Hanna. Dar doicii îi vorbi deschis. Nimic rău în toate astea, de vreme ce totul era reţinut în ea. Spunea de pildă: „Ştii, prinţul imperial este mult mai frumos decât în portrete”. Sau, nebună de bucurie, zicea: „Astăzi, la Prater, m-a privit. A parcurs de două ori aleea, şi asta numai ca să mă mai întâlnească, sunt sigură”. Bătrâna doică, văzând-o fericită şi fără gânduri ascunse, se bucura alături de ea. Altă dată mergea puţin mai departe cu mărturisirile: „Privirile sale, doica mea, erau pline de dragoste”. Doica zâmbea ascultând-o pe cea care în ochii ei nu era decât un copil, amuzându-se de asemenea nebunii. Bătrâna doică nu începu să se îngrijoreze decât în luna iunie, când Maria se îmbolnăvi aproape la gândul că va

părăsi Viena. De altfel, copleşită de nefericirea ei, Maria nu-i ascunse nimic.

— Îl iubesc, doică, îl iubesc şi niciodată nu voi iubi alt bărbat!

Bătrâna doică deschise larg ochii înconjuraţi de zbârcituri. Luând mâna fierbinte a Mariei, îi spuse:

— Dar eşti nebună, floricica mea, o fată ca tine nu-şi dăruieşte inima prinţului imperial. Oamenii aceştia sunt prea departe de noi. Ei nu ne cunosc. Ce aştepţi de la el?

— Nu aştept nimic, spuse Maria. Îl iubesc şi atâta tot. Sunt fericită să-l văd de departe şi să-i simt privirea asupra mea. Nu vreau nimic mai mult. Să mi se lase măcar atât!

Bătrâna doică oftă. Dar nu mai spuse nimic. În starea de exaltare în care se afla Maria, ce rost avea s-o mai supere? O vară petrecută în Anglia, distracţiile călătoriei o vor schimba, desigur. La întoarcere ea avea să râdă prima de nebuniile trecute.

Peste câteva zile. Familia Vetsera părăsi Viena.

PARTEA A DOUA

I O ETAPĂ HOTĂRÂTOARE

La 26 iulie familia Vetsera se înapoie la Viena. În Anglia, unde avusese mult succes, Maria se arătase mai puţin veselă ca de obicei. Mama ei o găsea adesea tăcută şi o mustra, dar nu bănuia nici pe departe cauza. Temându-se ca mama şi sora ei să nu râdă de ea, Maria nu le făcuse nicio confidenţă.

— Fiica mea, spunea doamna Vetsera, o să mă anunţe într-o bună zi că se mărită. Aşa e tineretul de astăzi.

Frumuseţea Mariei atinsese atunci perfecţiunea. Se afla la anii aceia încântători, când se îmbină farmecul celor două vârste. Copilul, seriozitatea sa dăinuie încă, se mai dezvăluie într-o expresie, într-un gest şovăitor, dar triumful femeii se şi vesteşte. Taina pe care şi-o ascundea în inimă dădea privirii sale o expresie visătoare şi adâncă, împrumuta zâmbetul unui farmec nou. Când i se făcea un compliment, nu-şi ascundea bucuria. „Sunt sigură că o să-i plac”, gândea ea atunci.

Cât fusese departe, imaginea lui Rudolf nu pălise. Dimpotrivă, de la distanţă îi apărea, ca şi munţii foarte înalţi, mult mai plin de măreţie. Trăia atât de puternic în ea, încât pe toţi bărbaţii care-i făceau curte îi compara cu el, dar niciunul nu se asemuia cu eroul acesta. Cum să nu-l adore? Suferise din pricina lui, plânsese, roşise de fericire. Şi de sfială. Când se reîntâlni cu bătrâna doică şi când, în sfârşit, putu să discute cu ea despre Rudolf, îi spuse:

— Îl iubesc mai mult decât în primăvară.

Tonul cu care rostise aceste cuvinte simple o impresionă pe bătrâna doică; aceasta clătină din

cap încetişor, dar nu răspunse.

Când Maria se întoarse la Viena, prinţul imperial se afla la marile manevre. Vreme de două săptămâni, ea se hrăni doar cu melancolica plăcere de a afla veşti despre el din ziare. Era mâhnită că nu se întorsese mai devreme. Pe atunci, prinţul se afla la Laxemburg şi aproape în fiecare zi în capitală.

De altfel, la Viena viaţa nu-şi reluase încă ritmul obişnuit, înalta societate se mai afla prin castele sau la vânătoare. Doamnele Vetsera se simţeau destul de singure. Maria aproape n-avea cui să-i vorbească despre cel pe care-l iubea. Se plimba melancolică pe aleile pustii ale Praterului. Cu mama şi cu sora ei, prin locurile pe unde cândva trecea cel mai frumos dintre cavalerişti. De data aceasta, cu siguranţă că o uitase. Trecuseră mai mult de două luni fără s-o vadă; nici nu i-ar fi trebuit atât ca să i se şteargă din minte o imagine care, oricum, nu i se întipărise prea tare.

Atunci intră în legătură cu o persană care avea să joace un rol tragic în viaţa ei.

Într-o dimineaţă, doamna Vetsera, care ieşise singură în oraş, se înapoie cu una dintre prietenele ei pe care o întâlnise din întâmplare. Doamna aceasta, nespus de elegantă, avea aproape patruzeci de ani; nu o mai văzuse pe Maria de când fata se întorsese din Egipt. Frumuseţea ei o impresiona adânc. Dar numele doamnei produse o impresie şi mai puternică asupra Mariei. Contesa Larisch Wallersee era, într-adevăr, vară primară cu prinţul imperial, fiica ducelui Ludovic de Bavaria, fratele cel mai mare al împărătesei, şi al unei actriţe cu care se căsătorise morganatic. Ca domnişoară, fiind şi în graţiile împărătesei, ea trăise multă vreme în preajma familiei imperiale. De câtva timp, din motive destul de misterioase, împărăteasa se îndepărtase de ea. Dar pentru aceasta ea nu rămânea mai puţin vara lui Rudolf, ştia mii de lucruri despre el, despre viaţa lui

particulară, putând să-l vadă unde voia şi cum voia. Maria o privea extaziată.

O bună parte a dejunului vorbiră despre Rudolf, care urma să se reîntoarcă la Viena. Căsnicia sa mergea din ce în ce mai prost, după câte spunea contesa, de felul ei prea puţin binevoitoare. Dar dacă ea o vorbi de rău pe prinţesă, nu se exprimă la fel şi despre văr. Contesa, care ştia că nu mai era în bune relaţii cu împărăteasa şi cu împăratul, nu-l mai avea decât pe Rudolf pentru a se agăţa de familia imperială. De aceea, se ferea, în ceea ce-l privea pe prinţ, să se lase stăpânită de pornirile ei răutăcioase. În ziua aceea îi vorbi de rău pe împărătească, pe împărat, pe doamna Schratt, dar despre Rudolf spuse numai lucruri bune. Fără să fi făcut lucrul acesta din vreun calcul, pentru a o impresiona pe Maria, el fu poate fatal tinerei fete. Dacă ea ar fi auzit-o debitând josnicii ori calomnii la adresa eroului său, s-ar fi ferit de contesă. Dar arătându-se atât de amabilă în privinţa lui Rudolf, contesa apăru în ochii sărmanei fete ca cea mai bună, cea mai loială dintre femei, iar inima închisă a Mariei era gata acum pentru destăinuiri.

Întâmplarea vru ca, după dejun, contesa şi Maria să rămână o clipă singure. Prilejul era bun. Maria profită de el, pentru a-i vorbi despre Rudolf. Fără să vrea, o făcu cu atâta căldură, încât contesei nu-i fu greu – cei peste douăzeci de ani petrecuţi la Curte îi dezvoltaseră fineţea spiritului – să descopere taina acestei fete. Câteva întrebări, puse abil şi cu bunăvoinţă, o lămuriră. Maria era încântătoare, i-ar fi fost greu contesei să n-o îndrăgească; într-adevăr, se simţi subjugată de atâta farmec. Foarte repede ea câştigă încrederea Mariei, care nu avea altă confidentă decât pe doică şi care suferea din pricina tăcerii la care era constrânsă. Şi cum contesa era o femeie care ştia să se folosească de orice, îşi spuse că l-ar putea amuza o clipă pe plictisitul ei văr, povestindu-i marea dragoste pe care o dezlănţuise în inima celei

mai frumoase fete din Viena. Oricât ar fi fost de blazat, prinţul nu putea rămâne nesimţitor.

Când contesa Larisch Wallersee o părăsi, Maria nu-şi mai putu stăpâni bucuria. Cu ajutorul acestei noi şi dragi prietene avea să ştie mereu, şi la timp, când anume sosea Rudolf la Viena, care-i erau proiectele sau dispoziţia.

Chiar şi atât însemna pentru ea o binefacere de nepreţuit… Cu viteza fulgerului însă gândul ei mai străbătu o etapă: poate că, într-o zi, va putea schimba cu el un mesaj! Repeziciunea cu care ajunse la punctul acesta îi luă respiraţia. De îndată ce bătăile inimii i se mai potoliră, ea examină pe îndelete punctul în care se afla. Distanţa nesfârşită care o despărţea de Rudolf dispărea dintr-o dată. El se apropia de ea, încât mai-mai îl putea atinge. Părăsea planeta îndepărtată de unde-i apăruse, pentru a pătrunde de-a dreptul în lumea în care respira ea. Contesa Larisch îi deschisese porţile… Poate că vreodată îi va putea pune faţă în faţă. Atunci Maria i-ar vorbi… Toate acestea ţineau de miracol. Cufundată în astfel de gânduri fermecătoare, Maria nu mai auzea, lângă ea, sporovăială mamei şi a surorii sale… Merse chiar mai departe… Şi deodată se înfioră…

Prinţul imperial plecase la Praga. Ca de obicei era ocupat cu prezidarea consiliilor, cu audienţe, partide de vânătoare, recepţii şi serbări, acestea din urmă chiar mai obositoare decât restul. În fiecare seară trebuia să cineze în tovărăşia unor femei frumoase şi să bea până noaptea târziu. Ducea viaţa pe care au dus-o în multe ţări, de-a lungul timpului, numeroşi moştenitori prezumtivi, pe care cronicile vremii lor i-au calificat drept desfrânaţi, dar care au devenit totuşi regi însemnaţi. Câteodată, Rudolf se complăcea de minune în situaţia aceasta. Se lua la întrecere cu cei mai vestiţi băutori; făcea curte femeilor şi nu erau prea multe cele care i se împotriveau. Părea neobosit.

Oricare ar fi fost ora la care s-ar fi culcat, era pregătit dis-de-dimineaţă pentru toate întrevederile ce se desfăşurau în partea oficială a zilei.

Alteori însă se simţea dezgustat de ce face şi de felul cum abuzează de propria-i persoană. Oare nu ucidea, puţin câte puţin, ceas de ceas, tot ce avea mai preţios în el? Odată, discută cu un prieten, despre sinucidere, susţinând că anticii o aplicau în chip justificat şi cu nobleţe.

— Cum să mă tem de asta? spuse el. Dacă privesc mai îndeaproape viaţa pe care o duc, ea constă dintr-un şir neîntrerupt de sinucideri.

Din punct de vedere politic, idealul care-i umpluse inima tânără se destrăma zi de zi. În loc să se poată înflăcăra pentru idei înalte, nobile, era nevoit să se bată zilnic pentru problemele cele mai josnice, cu oameni mărginiţi şi necinstiţi. Cum să reziste cumplitei uzuri la care-l supunea lupta aceasta? Ce să facă?… Să fugă?… Să bea – ceea ce însemna acelaşi lucru.

Viaţa sa intimă nu-i aducea nicio mângâiere. Acasă, numai certuri, neînţelegeri. Iar în afara căminului, oare ce putea dărui în legăturile de scurtă durată şi care se succedau la voia întâmplării? Şi mereu senzaţia aceea insuportabilă de a fi prins într-un angrenaj şi mereu obligaţia de a-şi folosi fiecare ceas, apoi programul dinainte fixat al tuturor orelor, fără ca vreo putere omenească să-i poată zdruncina mersul, imuabil ca al aştrilor. Avea zile în care nici nu încerca să lupte împotriva ideilor negre care i se învolburau în cap. „Strămoşii se reîntorc, îşi spunea el cu melancolie, nu pot să-i trimit la dracu, ei sunt cei care mă vor duce într-acolo!” Pentru crize de felul acestora găsise un leac eficace: singurătatea şi contactul cu natura. Ceea ce mai dăinuia sănătos în fiinţa aceasta complicată şi nervoasă redobândea o putere nouă, de îndată ce-i părăsea pe oameni pentru a regăsi liniştea vieţii de la ţară.

La Praga, înainte de a se înapoia la Viena, el hotărî să plece la vânătoare într-o insulă de pe cursul superior al Dunării. Plecă singur. Tovărăşia gonacilor îi ajungea. Două zile trăi într-o colibă de lemn, un vânător îi pregătea mâncarea. Câtă linişte! Fără poliţie în jurul lui, fără spioni, fără corespondenţă zilnică de rezolvat, fără femei indiscrete şi drăgăstoase. Totul – prietenii, familia, imperiul dispăruseră asemenea unor umbre! În locul lor, buruienile, crângul, copacii, apa, mai departe munţii, zăpada imaculată, iar şi mai departe cerul, norii… Să fii în armonie cu forţele misterioase ale naturii care imprimă un tremur frunzelor de plop în asfinţit şi ridică, în zori, firele de iarbă culcate de noapte! Un clopoţel albastru de volbură îşi deschisese petalele în iarba umedă, pentru a-l saluta. Ce preţ mai aveau, lângă floarea aceasta delicată, umezită de rouă, cameliile şi azaleele ce înţesau saloanele mamei sale? Prinţul ştia să desluşească nedefinita chemare care urca din adâncul codrilor, în miez de zi, când căldura îşi întindea vălul peste vârfurile rotunde şi îndesite ale pinilor. Uneori, stând la pândă, rămânea în nemişcare lipit de trunchiul unui copac. Se sprijinea de scoarţa răcoroasă. Contactul acela îl făcea să uite de cerbul aşteptat, oaspete liber al pădurilor ca şi el, se uita pe sine şi se contopea cu copacul, fratele său, pe care-l strângea în braţe şi a cărui sevă o simţea picurând încet în el…

O dată cu venirea lui octombrie, Viena se însufleţi din nou. Curtea se afla la Hofburg, teatrele imperiale îşi deschideau porţile, iar restaurantul „Sacher” îşi primea în fiecare seară clientela sa aristocratică. Era o casă renumită şi discretă, care avea, în afară de sălile pentru publicul obişnuit, şi câteva camere alese, unde cei mai mari seniori ai Vienei, arhiducii şi însuşi Rudolf veneau să-şi sfârşească seara. Într-o sută de taverne se cântau, după terminarea spectacolelor

de teatru, plăcutele valsuri vieneze, la o sticlă de bere Pilsen sau la un pahar cu vin alb ele Weidlinger.

Foarte repede, Rudolf intră din nou în caruselul fatal al treburilor şi plăcerilor sale. Corvoada şi desfrâul erau legate una de alta ca inelele strânse ale unui lanţ. Şi lanţul acesta era greu; năzuia să se desprindă din el. Dar simţea că o necesitate de neînlăturat i-l impunea.

Accepta activitatea, corvezile reprezentării şi amănuntele vieţii militare; toate acestea slujeau, de bine de rău, o cauză înaltă care-l depăşea. Dar el se înăbuşea în atmosfera vijelioasă a vieţii sale particulare. Lupta continuă, uneori mocnită, alteori aprigă, pe care o ducea cu soţia sa îi devenise de nesuportat. Mereu cuvinte usturătoare, sau o tăcere grea, plină de ameninţări, sau dojeni amare, niciodată linişte.

În toamna aceea un mic incident îl scoase din fire. Se dusese, în timpul serii, s-o vadă pe contesa Czewucka, o femeie frumoasă din societatea poloneză.

Pentru ieşirile sale care trebuiau să rămână secrete, prinţul se folosea de un birjar binecunoscut la Viena, Bratfisch, om discret şi sigur, care-i era întrutotul devotat. Acest Bratfisch, băiat de viaţă, devenise celebru prin măiestria cu care fluiera. Nu o dată clienţii săi de noapte îl chemau în separeul unde cinau, pentru a-l asculta fluierând arii populare şi cântece la modă. În seara aceea, Bratfisch aştepta aşadar la uşa micului palat de pe Waagzasse, în care locuia frumoasa contesă Czewucka. Din întâmplare, chiar în aceeaşi seară, prinţesa se afla la teatru. Drumul cel mai drept pentru a se întoarce la Hofburg trecea prin Waagzasse. Când prinţesa ieşi de la teatru, cupeul care o adusese o luă deci pe această stradă. La uşa micului palat al contesei Czewucka, ea văzu trăsura lui Bratfisch. Prea erau mulţi la Curte, interesaţi să dezbine cuplul imperial, pentru ca

prinţesa să nu ştie că soţul ei se ocupa în clipa aceea de frumoasa poloneză. Făcuseră în aşa fel încât ea să mai ştie că, pentru escapadele sale amoroase, Rudolf recurgea adesea la serviciile lui Bratfisch, pe care şi ea, ca toată Viena, îl cunoştea. Îşi aminti deci că soţul ei refuzase s-o întovărăşească la teatru, pentru un motiv care i se păruse prea puţin întemeiat. Îmbinând toate acestea, avu pe loc convingerea că Rudolf se afla acolo, în spatele obloanelor trase ale acelui palat.

Fără să mai şovăie, prinţesa opri trăsura, coborî şi, adresându-se lui Bratfisch, îi porunci s-o ducă înapoi la Hofburg. Omul se văzu în mare încurcătură. Cum să nu execute un ordin al prinţesei imperiale? Şi apoi, dacă ar refuza, oare scandalul n-ar fi şi mai mare? Parcă nu era în stare să sune la uşa acelui palat? Într-o clipită, el cântări neajunsurile situaţiei şi, arborând un zâmbet amabil, îi răspunse:

— La ordinele Alteţei-voastre imperiale.

Prinţesa porunci vizitiului şi lacheului care conduceau cupeul şi care purtau livreaua imperială, să aştepte la uşa micului palat, iar ea urcă în trăsura lui Bratfisch. Sunt lesne de închipuit comentariile slujitorimii de la Hofburg, când prinţesa fu văzută coborând din echipajul acesta. Nici nu trecură douăzeci şi patru de ore, şi toată Curtea era informată asupra acestui nou scandal. Întâmplarea ajunse până la urechile împăratului, care dezaprobă comportarea nurorii sale. Deviza celor pe care înalta lor poziţie socială îi aşază în văzul tuturor este învăţătura biblică: „Vai celui care seamănă zâzanie”. Rudolf accepta regulile jocului şi păstra asupra vieţii sale particulare discreţia necesară. Deci cum să nu condamni o prinţesă care dădea în vileag neînţelegerile conjugale, oferind Curţii şi oraşului prilej de amuzament!

Rudolf nu spuse o vorbă despre toate acestea soţiei sale. La ce bun? Socotea că situaţia lor nu se

mai putea îndrepta. Singura-i dorinţă era să nu o vadă pe prinţesă decât oficial şi să menţină aparenţele. Lipsa de tact de care se făcuse vinovată îl irită. Unei persoane de rangul ei nu i se putea ierta o astfel de greşeală.

Vâlva stârnită de această istorioară nu rămase doar în cercurile de la Curte; se răspândi şi în oraş. Dezbinarea cuplului imperial era cunoscută şi se produse o anume agitaţie pretutindeni unde se simţea nevoia ca prinţul să aibă lângă el o femeie inteligentă, îndemânatică şi sigură, care să ştie să-i câştige încrederea şi asupra căreia să se poată avea influenţă. Problema aceasta fu îndelung dezbătută, între altele, într-o cămăruţă dosnică a redacţiei *Neues Wiener Tagblatt.*

Tot cam atunci avu loc o serbare la Tegernsee. Rudolf, care în momentul acela se afla în Bavaria, veni şi el cu soţia. Acolo o întâlni, pentru prima oară de la întoarcere, pe contesa Larisch-Wallersee, verişoara sa. Nu o stima prea mult, dar întreţinea cu ea legături de prietenie, căci i se arăta extrem de devotată şi, cine ştie, poate că într-o zi avea să-i fie utilă. Politica de Curte este aceeaşi pentru cei mari ca şi pentru cei mici: să nu jigneşti pe nimeni şi să-ţi pregăteşti protecţii. Într-o construcţie, un simplu cep este tot atât de necesar ca şi o bârnă.

În seara aceea, Rudolf se afla într-o dispoziţie excelentă; vinurile ce fuseseră servite la masă şi mai ales şampania îi plăcuseră, femeile erau frumoase, atmosfera agreabilă. Cu îndemânarea femeii deprinsă cu uneltirile Curţii şi ale societăţii, contesa Larisch izbuti să-l tragă mai la o parte.

— Dragul meu văr, îi spuse ea, ce existenţă duci! Nu te mulţumeşti să fii nădejdea monarhiei, mai trebuie să faci şi pe donjuanul. Dar ai atâta succes, încât îmi închipui că te-ai blazat. Totuşi, dacă asta te-ar amuza, ţi-aş vorbi despre o cucerire pe care ai făcut-o fără să-ţi dai măcar seama.

De sute de ori i se vorbise astfel lui Rudolf şi, de obicei, asemenea discuţii se încheiau printr-o ofertă destul de brutală. El nu se miră deci că şi verişoara lui, care se pricepea la intrigi şi care ţinea neapărat să-şi facă simţită influenţa, pornise la treabă.

— La ce vrei s-ajungi, Maria? o întrebă el pe un ton puţin răstit.

— Dragul meu Rudolf, ceea ce vreau să-ţi spun este lucrul cel mai nevinovat din lume. Un basm pentru copii. Asta-i altceva, nu-i aşa? O fată frumoasă s-a îndrăgostit de dumneata doar pentru că te-a văzut. Ce măgulitor! Chiar de-ai fi fost în locul aghiotantului dumitale, tot atât de mult te-ar fi iubit, căci de dragoste este vorba aici, scumpul meu, de o dragoste adevărată. Julieta…

— Şi cum se numeşte îndrăgostita dumitale?

Contesa se lăsă rugată.

— Aparţine înaltei societăţi, scumpul meu văr, şi ar fi o indiscreţie să…

— Haide, Maria, abia aştepţi să-mi spui şi n-ai venit, de fapt, decât pentru asta, o întrerupse vesel prinţul.

— Iată-te despotic ca de obicei, spuse contesa. Întotdeauna trebuie să fac cum vrei dumneata. Tânăra fată este baroana Maria Vetsera.

Auzind numele acesta, prinţul avu o tresărire. Maria Vetsera! În faţa ochilor îi apăru un chip aproape de copil, o fiinţă curată şi fermecătoare, de care îl lega o complicitate mută de câteva secunde, atât doar cât s-o poată zări într-o sală de spectacole sau pe o alee a Praterului.

— Dar e încântătoare! exclamă el.

— Ţi-am spus că e drăguţă.

— Drăguţă! E frumoasă, e minunată, reluă Rudolf cu înflăcărare. E cea mai atrăgătoare fată din Viena. N-am văzut-o decât de două sau trei ori, şi atunci de departe. Dar n-am uitat-o. Poţi să i-o spui din partea mea.

— Va fi nebună de fericire, îl încredinţă contesa. Este încă o copilă; cât va fi de mândră când va afla că ai remarcat-o!

Rudolf plecă imediat de lângă verişoara sa şi se îndreptă spre un grup de invitaţi unde se afla frumoasa contesă poloneză, care la ora aceea ştiuse să-l atragă.

II VÂLTOARE

Dacă arunci o piatră într-o mare învolburată, ea dispare fără de urmă. Dacă arunci o piatră într-un eleşteu netulburat de nicio adiere, căderea ei agită apa; din punctul acela se formează cercuri concentrice, care apoi se lărgesc, unduind până către maluri. Curând, întreaga oglindă a apei se înfioară de lovitura primită.

Indiscreţia calculată a contesei Larisch nimeri peste un om care putea fi asemănat cu o mare bântuită de furtuni. Niciodată linişte, un neîncetat şi veşnic reînnoit tumult, zilnic mii de influenţe şi presiuni. Totuşi, numele Mariei Vetsera trezi atenţia lui Rudolf.

Îl iubea o fată… Câtă vreme va umple fiinţa lui inima ei de fecioară? Ce putea să însemne dragostea unei fiinţe tinere şi curate? Era frumoasă. Dar va veni un altul, liber, care-o va culege şi-o va păstra pentru el. Şi ea va uita atunci visul romanţios al celor şaptesprezece ani ai săi. Nu părea totuşi cochetă. În privirea aceea care, când şi când, o întâlnise pe a lui, citise o anume seriozitate. Simţi dorinţa s-o mai întâlnească. Dar viaţa îl purta de ici, colo; când avea s-o mai vadă? Poate că atunci va fi măritată şi îndrăgostită de bărbatul ei.

Când contesa Larisch o găsi pe Maria singură – şi ea făcu în aşa fel încât să se ivească repede prilejul – îi transmise cuvintele prinţului. Maria roşi – roşea încă, ori de câte ori se rostea numele prinţului – dar nu spuse nimic. Luă mâinile contesei într-ale ei. În clipa aceea intră doamna Vetsera.

Cât timp dură vizita, Maria nu scoase o vorbă. Când contesa Larisch plecă, îi strecură pe furiş:

— Să vă întoarceţi repede, vreau să vă vorbesc.

În răstimpul scurtelor clipe petrecute acolo de doamna Larisch-Walersee, Maria trecuse, cu un salt îndrăzneţ, peste zidurile care până atunci îi îngrădiseră orizontul. La început, îi ajungea doar să-l vadă pe prinţ. Fericirea pe care o trăia atunci îi umplea zilele. Apoi, din seara aceea de la operă, când el o privise cu atâta blândeţe, nu se mai simţea fericită decât schimbând o privire cu cel pe care-l iubea. Dar ce departe era de ea! Venirea contesei Larisch îl adusese însă dintr-o dată mai aproape pe acest erou inaccesibil. Maria putea vorbi despre el cu cineva care-l cunoştea din copilărie, care era chiar din familia lui, care-l putea vedea oricând, cunoscând despre el mii de lucruri tainice şi adevărate. Abia avu timp să guste din fericirea aceasta neaşteptată, să o încerce, să-i măsoare întinderea, să se obişnuiască cu ea, că îşi dădu seama de îngrădirile tot atât de riguroase ca cele ale unei închisori. Acesta era punctul în care se afla când, dintr-o dată, zidurile care o înăbuşeau se năruiră ca printr-o lovitură de teatru, pentru a-i oferi noi şi strălucitoare perspective.

Era ca şi cum o zână ar fi vrut să-i îndeplinească cele mai nesăbuite dorinţe. Râvnise la un schimb de mesaje între Rudolf şi ea; foarte curând după aceea aflase cuvintele pe care Rudolf le rostise la adresa ei; erau chiar cuvintele lui. O găsea încântătoare şi asta nu însemna mai mult decât drăguţă sau frumoasă? Încântătoare! Aşadar era pe placul lui, nu se mulţumea doar s-o admire. Dorise chiar ca ea să ştie toate acestea! Uluită de fericire, Maria nu mai îndrăznea să privească viitorul în faţă, nu mai cuteza să-si exprime nicio dorinţă.

Deodată, o fulgeră un gând nou, înspăimântător. Aflase ce spusese Rudolf despre ea. Dar ce spusese ea despre el, aflase oare? Aflase că este iubit? Fără îndoială, contesa îi mărturisise taina

aceasta pe care ea o păstrase numai pentru sine. Întâi, o cuprinse un sentiment de pudoare, de ruşine. Singură în camera ei, roşi, ochii i se umplură de lacrimi. Văzând-o, bătrâna doică se nelinişti:

— Ce ai, floricica mea?

— Nu ştiu, spuse Maria, izbucnind în plâns şi aruncându-se în braţele doicei; nu ştiu… sunt fericită…

Trecură câteva zile şi din nou Maria îşi pierdu răbdarea. Dragostea este un zeu pretenţios, cu el nu te poţi târgui. Este şi şiret. La început cere puţin şi i se dă. Curând însă îi trebuie mai mult. Până în cele din urmă, îţi dai seama că nu va fi mulţumit decât când va avea totul. Ceea ce umpluse mai înainte inima Mariei de bucurie i se părea a fi acum prea puţin lucru.

În sfârşit, după întrevederea ei cu contesa Larisch, îl reîntâlni pe Rudolf la Prater. Cu câtă nerăbdare aşteptase ea această întâlnire! Câte bucurii îşi făgăduise sie însăşi! Dar vai, fericirea ei fu incompletă: chiar în clipa aceea, mamă-sa începu să-i spuie nu ştiu ce. Abia dacă putu să-l vadă. Se simţi atât de nenorocită, încât crezu că nu-şi va putea stăpâni lacrimile. Prea era aspră soarta cu ea! Când îşi reveni, neliniştea luă locul tristeţii. Dacă el o găsise rece, indiferentă? Dacă o socotea o cochetă, care-i întorcea spatele acum, când ştia că-i este pe plac? Şi o ipoteză şi cealaltă erau la fel de insuportabile. Ardea de nerăbdare să se explice. De-ar fi avut-o măcar pe contesa Larisch lângă ea! I-ar fi explicat cum se petrecuseră lucrurile. Aceasta i-ar fi spus lui Rudolf că Maria… Ah, dar ce putea ea să-i spună lui Rudolf?

Peste trei zile, într-o seară, Maria se afla la operă; prinţul veni şi el. De data aceasta îl putu privi în voie, iar el îi adresă chiar un zâmbet imperceptibil. Nemăsurata-i bucurie fu scurtă însă,

deoarece i se păru că Rudolf nu arată bine. Da, era mai slăbit şi mai palid, ochii îi erau adânciţi în orbite, asemenea unui om pe care-l mistuie febra. Maria se alarmă. Era bolnav? Sau mocnea în el un rău oarecare? Fireşte, oamenii din juru-i nu observau nimic. Cine să se uite la el aşa cum o făcea ea, Maria? Aveau să-şi dea seama de asta mult prea târziu. O, să fii acolo, atât de aproape de el şi să nu-i poţi veni în ajutor! Ea ştia că prinţul urma să plece a doua zi în Galiţia; călătorie lungă şi obositoare. Pe drum se va simţi rău şi va fi departe de ea. Era deznădăjduită. În noaptea aceea nu dormi, iar în dimineaţa următoare, spre uimirea portarului, ceru să i se aducă foarte devreme ziarele. Căută în ele, cu înfrigurare, veşti despre prinţul moştenitor. Dar niciun cuvânt despre preţioasa-i sănătate.

Astfel treceau zilele Mariei. Trăia într-o aşteptare înfrigurată… Dar ce aştepta?…

III POLITICĂ

Nu fără motiv se alarmase Maria la operă. Ochii ei pătrunzători deslușiseră în trăsăturile obosite ale prinţului semnele crizei prin care trecea. N-ar fi fost dezamăgită să afle că nu avea în asta niciun rol. El îi umplea existenţa, dar ea nu-şi făcea nicio iluzie în privinţa locului foarte mic pe care-l ocupa în viaţa moştenitorului prezumtiv al coroanei Habsburgilor. Oare se mai gândise vreodată la ea de când o văzuse?

Mii de intrigi se ţeseau în jurul lui Rudolf. Oamenii abili, insinuanţi, pătimaşi forfoteau în preajma lui. Politica îl interesa. Nu vedea în ea, precum scepticii, doar un subtil joc de cărţi. Tânăr înzestrat cu o inimă generoasă, el dorea pentru popoarele sale mai multă dreptate, mai multă libertate şi bunăstare. Dispreţuia arbitrarul şi faimoasa maximă, scumpă celor care aveau în mână puterea: *divide et impera*[5]. Le reproşa indiferenţa, lipsa de sensibilitate. Era înconjurat de oameni ale căror idei le ura, dar era nevoit să-i primească cu amabilitate, să le zâmbească. Fire impulsivă, nu reuşea să se menţină în limitele prudenţei necesare decât înfrânându-se cu mari eforturi.

Avea nevoie de prietenie, dar unde să găsească, în situaţia lui, un prieten? Cei cu care venea în contact, oricât ar fi părut de dezinteresaţi, voiau de fapt să se servească de el. Faţă de un Filip de Coburg, faţă de un Hoyos nutrea sentimentele pe care de obicei le ai pentru oamenii cu care mergi la vânătoare sau cu care iei cina în tovărăşia unor fete frumoase. Ei nu-i cereau nimic, dar nici nu-i ofereau mare lucru. Iar ceilalţi? Cine oare intra în

cabinetul lui de lucru, fără să încerce să tragă vreun folos? Prietenii săi de la presa liberală făceau şi ei speculaţii, ce-i drept pe termen lung, dar pentru o miză uriaşă. Femeile care-i plăceau – lumea îşi închipuia cu naivitate că el le alegea – îi erau trimise de către oameni care urmăreau un anume interes. Niciun prieten sigur. Îl suspecta pe fiecare. La gândul acesta amar, Rudolf se întuneca. Şi nu se putea desprinde de el, simţea că-i pustieşte sufletul.

În familia imperială, Rudolf nu discuta cu nimeni deschis. Cu tatăl său nu vorbea despre politică. Pe tărâmul acesta, între ei nu putea exista înţelegere, se aflau la cele două extreme; între ei nu se înfiripau decât conversaţii pur formale. Cea mai apropiată de el îi fusese mama, dar, o dată cu trecerea anilor, ea devenise mai închisă, mai distantă, înclinarea ei spre singurătate şi călătorii se accentua; la ceremoniile oficiale nu mai apărea… Îşi făurise o viaţă secretă, în care nu era admis nimeni, nici chiar fiul ei. Uneori, după câte un cuvânt, Rudolf ghicea că ea continua să vadă în el copilul cu acelaşi sânge ca al ei. Când şi când, câte o privire îl făcea să-şi închipuie că-l iubea, că-i era chiar milă de el; dar de îndată ce simţea că se dezvăluie, ea azvârlea câte o ironie, câte o vorbă sarcastică. Nu suferea niciun fel de efuziune sentimentală.

Cu un singur om, dintre cei ce se aflau în preajma lui, se înţelegea Rudolf: cu arhiducele Jean Salvator de Toscana. Deşi mai vârstnic decât el cu şase ani, arhiducele îi fusese tovarăş de joc. Era un pasionat al milităriei şi un bun soldat. Mai erau şi alte motive care-l apropiau pe Rudolf de vărul său. Acesta era singurul membru al familiei imperiale cu idei liberale şi, punându-şi ideile în practică, se străduia să trăiască nu ca un arhiduce, ci ca un om de rând. Se îndrăgostise de o fată fermecătoare, din burghezia vieneză, Milli Stubel, şi ducea alături de ea o viaţă liberă, plăcută. De

obicei, îşi petrecea serile la sora prietenei sale, într-un cerc foarte intim. Rudolf îşi admira vărul care alesese, după părerea sa, calea cea mai bună. Îl invidia pentru faptul că ştiuse să-şi clădească, atât de aproape de temutul Hofburg, o fericire simplă, quasi-familială, cu o fată care-l iubea, departe de orice minciună, de orice etichetă. Cât de atrăgătoare i se părea o asemenea situaţie, dar şi cât de inaccesibilă, din păcate!

Într-o seară tocmai discuta despre toate astea cu vărul său, de faţă fiind şi Milli Stubel, care-şi făcea de lucru pe lângă ei.

— La drept vorbind, spuse Jean Salvator, legăturile care mă reţin în această ţară nu sunt foarte trainice… Am încheiat cu bucuriile pe care eticheta şi onorurile ţi le pot oferi. Milli, vino lângă mine, spuse el, adresându-se tinerei fete. Pentru mine Milli este totul, continuă el. Nu crezi că a sta singur la masă cu ea este mult mai plăcut decât să participi la acele dineuri de familie sau la mesele de gală ale Hofburgului? Aici discutăm în libertate, nu suntem siliţi să ascultăm balivernele unchiului Albrecht (arhiducele Albrecht, învingătorul de la Custozza, era gogoriţa lui Jean Salvator). Pentru Milli eu nu sunt un arhiduce, ci omul pe care-l iubeşte. Asta-i altceva, ceva ce n-o să cunoşti niciodată. Din nefericire, mai sunt încă alteţe imperială în ţara asta şi îmi lipseşte libertatea… Dar nu-i nimic. Într-o bună zi am să plec… Nu-mi va fi greu să renunţ la titlurile, la drepturile şi la prerogativele mele. Şi fata asta va fi tot atât de bucuroasă ca şi mine… Voi părăsi Austria. Lumea e largă, Rudolf… Iubesc marea… Există acolo, în mările sudului, insule care mă atrag. Vom ajunge la ele încetişor, pe o corabie cu pânze.

— Veniţi cu noi, glumi Milli adresându-se lui Rudolf, sunteţi amiral; dacă vreţi, comandaţi vasul.

— Pentru asta ar trebui să am o prietenă ca dumneata, răspunse el. Vărul meu Jean este un om

fericit.

Din seara aceea se gândi de multe ori la această discuţie. O viaţă nouă! Nimeni nu şi-o dorea cu mai multă ardoare ca el. Dar o viaţă nouă cere şi o tovarăşă nouă. Unde s-o găsească? Era singur; adevărata lui sărăcie îi apăru şi mai bine. În clipa aceea, prin faţa ochilor săi trecu imaginea chipului blând şi fraged al Mariei Vetsera. Era în privirea ei o anume seriozitate şi o pasiune ce nu puteau fi uitate. Poate că ea i s-ar dărui întreagă, fără să-i ceară nimic… Ridică din umeri. „Voi fi mereu un visător incorijibil”, gândi el.

Ceea ce-l mai reţinea pe arhiducele Jean Salvator în Austria era ambiţia. Voia să triumfe prin ideile pe care le apăra. Se vedea puternic într-un imperiu liberal peste care ar fi stăpânit vărul său Rudolf. De la el aştepta totul. Între timp, se lăsa dus de firea sa aprigă, impulsivă. Critica fără menajamente teoriile şefului armatei şi al statului major, publica articole şi broşuri asupra acestor chestiuni, în Austria sau în străinătate. Toate acestea nu-i puteau fi iertate la Hofburg. În ultima vreme, împăratul interzisese fiului său să-l mai vadă pe arhiducele Jean. Ordinul acesta îl iritase pe Rudolf, dar trebuia să se supună. Încet-încet, însă, în ciuda interdicţiei împăratului, reluase în secret legăturile cu vărul său.

Jean Salvator îşi pierdea răbdarea. Împăratul se apropia de şaizeci de ani, dar nu dădea semne de oboseală.

— Tatăl tău, îi spuse el într-o zi lui Rudolf, lucrează întocmai ca o maşină. Nu se pasionează, nu se consumă, deci nu se uzează. Asta poate să dureze mult şi bine… O să mai suporţi mult timp situaţia asta? aruncase el cu îndrăzneală.

Rudolf nu răspunse.

Chiar dacă stârnise animozitatea cercurilor oficiale, în cercurile liberale şi în marină ideile înaintate ale lui Jean Salvator îi atrăseseră simpatii.

Într-un fel deveni şef de partid, dar în situaţia aceasta el fu silit să ia multe măsuri de prevedere şi să-şi ascundă activitatea. O acţiune care nu se poate desfăşura decât în umbră dobândeşte repede un caracter primejdios. Din păcate, în urma obligaţiei din partea lui Rudolf de a nu-şi mai vedea vărul, relaţiile lor clandestine căpătaseră repede, cu sau fără voia prinţului, aparenţa unei conspiraţii.

Nu ca să vorbeşti, între patru ochi, despre vremea de afară ieşi seara printr-o uşă dosnică, înfăşurat într-o mantie care îţi acoperă până şi faţa, nu pentru asta te arunci într-o trăsură, scapi de spionii care-ţi calcă pe urme şi foloseşti scara de serviciu. Convorbirile dintre Rudolf şi arhiducele Jean Salvator atingeau probleme de stat dintre cele mai grave.

Pentru Rudolf, discuţiile acestea aveau mai ales un caracter obiectiv. Dorinţa sa era să analizeze cu un om ce prezenta siguranţă şi care avea idei liberale, cu unul dintre ai săi deci, problemele care îl pasionau. În felul acesta socotea el că pregăteşte viitorul ţării sale. Arhiducele, spirit aventuros, care se complăcea în intrigă, urmărea o ţintă mai apropiată. Tindea, cu toată voinţa sa, spre acţiune. Dar cum era prea perspicace, intuia rezistenţa surdă a lui Rudolf şi faptul că deocamdată acesta nu se gândea nici pe departe la o lovitură de forţă. Trebuia să-l conducă, aşadar, puţin câte puţin pe calea pe care o alesese, trebuia prins într-o reţea de intrigi, dezvăluindu-i doar o părticică din opera întreprinsă. L-ar fi compromis astfel pe prinţ, fără ştirea lui, şi l-ar fi împins, la ora fixată, să adopte o hotărâre răsunătoare.

Arhiducele îşi cunoştea vărul. Nu trebuia să-l înfrunţi, ci să te foloseşti de inevitabilele sale accese de furie care urmau după eşecul încercărilor privind unele reforme militare. Cei din statul major ascultau cu respect proiectele şi observaţiile prinţului imperial, dar nu înţelegeau rostul acestora

şi nu se depărtau nici cu un milimetru de la linia pe care şi-o fixaseră. „Sunt stupizi”, sărea atunci Rudolf. Era momentul, pentru Jean Salvator, să plaseze o vorbă mai îndrăzneaţă şi să pună un nou jalon.

Chiar dacă nu-şi dădea seama de întregul joc al vărului său, prinţul moştenitor era totuşi destul de perspicace pentru a ghici că Jean Salvator urzea în taină mii de intrigi. Dar până unde avea de gând să le împingă? Rudolf nu ţinea neapărat să afle, de teama de a nu fi nevoit să rupă relaţiile cu el.

Înainte de a pleca în Galiţia, o vorbă imprudentă a arhiducelui trezi bănuiala lui Rudolf şi-l puse în gardă. Arhiducele îi vorbi despre această călătorie, despre şederea prinţului la Lemberg, pomeni numele şefului de stat major al corpului XI de armată şi adăugă:

— E unul de-ai noştri. Poate îi spui o vorbă…

— O vorbă? Despre ce anume? făcu brusc Rudolf.

— Ei, un cuvânt drăguţ, răspunse evaziv arhiducele, înţelegând că mersese prea departe.

Rudolf nu mai insistă, dar incidentul acesta mărunt îi lăsă o amintire neplăcută.

Pe când se afla în tren, cuvintele „e unul de-ai noştri” îi reveniră în memorie, luând un aspect îngrijorător. În mintea sa înfierbântată, ele îi apărură încărcate de o semnificaţie sinistră. „Unul de-ai noştri”… Arhiducele nu s-ar fi exprimat astfel dacă n-ar fi fost vorba despre un conspirator. Un conspirator! Oare exista vreo conspiraţie, vreo înţelegere secretă între arhiduce şi ofiţerii superiori activi? Rudolf avu dintr-o dată o licărire de lumină asupra celor ce se pregăteau în umbră. Ei da, sub aparenţa că nu-l interesează decât ideile, vărul lui ascundea un spirit pozitiv, el ştia că norocul trebuie ajutat şi că, la un moment dat, este necesar să ai în mâini puterea, puterea materială. O rebeliune, o lovitură de stat militară, nimic nu-i putea fi mai odios lui Rudolf, care era soldat, şi

încă unul loial. Până atunci, îşi închipuise oarecum cu naivitate că se putea vorbi despre toate fără primejdie. Acum, înţelegea că în mod inevitabil cuvintele tind să se traducă în fapte. Gândul că el, prinţul moştenitor, mareşal în armată, ar putea deveni un conducător al rebelilor, îl exaspera. Istoria altor dinastii era plină de asemenea revolte. Dar el, un Habsburg, niciodată! Se încinse de mânie împotriva vărului său care voia să-l atragă pe căi ce duceau de-a dreptul către dezonoare. Îşi făgădui să-i spună în faţă tot ce gândeşte, de îndată ce se va întoarce, chiar cu riscul unei rupturi.

În timpul scurtei sale şederi în Galiţia, se montă tot mai mult. Printr-o ciudată contradicţie, însă, se arătă foarte amabil cu şeful de stat major al corpului XI de armată. Şi totuşi îl privea cu îngrijorare. „Să fie acesta chipul unui trădător?" se întrebă prinţul.

Ajunse la Viena devreme şi obosit. În corespondenţa sa, anumite scrisori îl iritară. Hotărât lucru, pretutindeni întâlnea piedici. O întrevedere cu soţia lui fu şi ea plicticoasă. Pentru un moment, prinţesa adopta o atitudine de victimă. Vorbea puţin, suspina mult. „Femeia asta nu are nimic natural, gândi Rudolf, prefer s-o văd supărată". Toate astea nu erau menite să-i destindă nervii.

Avu totuşi parte de un moment de linişte. Venise să-l vadă contele Hoyos. Era un om simplu, fără prea multe idei, incapabil de uneltiri. Rudolf îl invita adesea la vânătoare. Contele voia să-l roage să participe la un supeu pe care îl organizase chiar în aceeaşi seară, la Sacher.

— Vom fi numai între noi, spuse el. Bărbaţii? Dumneavoastră, Monseniore, Filip şi cu mine. Dar v-am găsit o ţigancă cum n-aţi mai pomenit. O cheamă Marinka şi e venită de curând la Viena; e poate puţin cam sălbatică, dar când cântă, te poartă departe…

— Dragul meu, nu voi veni, îi răspunse Rudolf. Sunt obosit. În Galiţia mi s-a dat de băut mai mult ca de obicei. Asta face parte din meseria mea, pare-se, iar tokay-ul lor nu era dintre cele mai bune. Şi am treburi toată ziua. Aşa că mă voi culca devreme…

Contele Hoyos izbucni în râs:

— Ce hotărâri frumoase şi înţelepte, Monseniore. Dar după ce vă veţi fi petrecut ziua printre hârtii prăfuite, după ce vă veţi fi supărat de zece ori pe proştii din Stuben Ring[6], după ce veţi fi cinat în aerul ceremonios al palatului, veţi fi foarte fericit să vă odihniţi în atmosfera liniştită a unui separeu de al lui Sacher. Acolo, nicio grijă, nimic oficial, un vin excelent, două sau trei creaturi plăcute la înfăţişare şi apoi Marinka! M-ar mira foarte tare să nu vă intereseze…

— O să cânte pentru voi. În ce mă priveşte, eu voi încerca să dorm…

— În sfârşit, dacă somnul se va lăsa aşteptat, Monseniore, ştiţi unde ne găsiţi…

Rudolf avu o zi plicticoasă. La dineu asistă arhiducele Albrecht, învingătorul de la Custozza, a cărui influenţă era încă atotputernică la Ministerul de Război. Bătrânul acesta vorbi mult şi într-un fel care-l irită pe Rudolf. Îşi aminti de o vorbă a lui Jean Salvator: „Cu tatăl tău poate că ne-am înţelege până în cele din urmă. Dar cu unchiul Albrecht… el ţine în mână toată armata. Va trebui să-l doborâm!”

Seara, în sfârşit, Rudolf putu să scape. Trecu o clipă pe acasă, apoi, întovărăşit de Loschek care-i deschidea calea, ieşi singur pe uşiţa de fier ce dădea în curtea elveţiană. Un echipaj particular aştepta în colţul pieţei Iosif. Prinţul se urcă şi aruncă o vorbă vizitiului care-şi biciui caii.

După câteva minute, Rudolf cobora într-una din străzile pline de însufleţire din centrul Vienei. O părăsi de îndată, pentru a o lua pe o străduţă dosnică. La parterul unei case, de loc arătoase,

împinse o uşă întredeschisă, urcă pe o scară de serviciu, două etaje, ciocăni la o uşă murdară şi fu introdus într-un apartament vast, în care mai multe încăperi erau luminate. Prinţul avu impresia că în clipa în care trecea prin dreptul unei camere a cărei uşă fu repede închisă, două sau trei persoane încercară să se ascundă. Lucrul acesta îl indispuse şi ajunse foarte iritat într-o încăpere transformată în birou, unde îl aştepta vărul său Jean Salvator.

De la vorba scăpată de arhiduce, în legătură cu şeful de stat major de la Lemberg, Rudolf îşi făgăduise să fie prudent şi destul de şiret ca să afle până la ce punct se angajase arhiducele. Făcu aşadar un efort şi întrevederea între cei doi veri decurse calm.

Milli Stubel nu era de faţă în seara aceea. Absenţa ei i se păru lui Rudolf de rău augur. Jean Salvator voia probabil să discute politică.

Arhiducele se afla în momentul acela într-o situaţie destul de delicată. Lucrase în taină mult mai mult decât putea Rudolf să-şi închipuie. Trebuia acum să dea satisfacţie nerăbdătorilor din partidul său şi să-i convingă că prinţul imperial era alături de ei. Hotărâse deci să-şi pună vărul în faţa unei responsabilităţi pe care trebuia să şi-o asume. Dar ştia că trebuia să acţioneze cu multă băgare de seamă.

Pentru moment, Rudolf vorbi cu simpatie despre ofiţerii inferiori de origine modestă, culţi îndeobşte, la curent cu marile probleme politice şi sociale care dezbinau imperiul. Oameni care în ansamblu se arătau înclinaţi spre idei liberale.

— Iată sprijinul nostru cel mai ferm, Gianni, spuse el, folosind, pentru a se adresa arhiducelui, prenumele pe care i-l dăduse prietena lui.

Gianni ridică din umeri.

— Vor trece de partea noastră când vom fi câştigat bătălia, dar nu pe ei ne putem bizui pentru a începe. Ne trebuie trupe de şoc.

Rudolf îl întrerupse râzând.

— Ţi-ai păstrat vocabularul vechii tale meserii, dragul meu Gianni, toate metaforele tale sunt militare. Dacă ne-ar auzi cineva, ar crede chiar că pregătim o lovitură de stat.

Urmă o tăcere cam apăsătoare; cuvântul rostit avea greutate. Cu o privire rapidă, prinţul îşi examină vărul. Dar acesta nu era dispus să înceapă lupta pe neaşteptate. Avea planul său şi schimbă vorba.

Rudolf îşi pierdea răbdarea, avea impresia că devenise o jucărie în mâinile dibace ale lui Gianni. Între timp acesta trimisese după vin şi vorbea despre greutăţile de care te loveşti când te apuci să conduci o mare mişcare de idei.

— Îţi închipui, dragul meu, că eşti în stare să le orânduieşti mersul. De loc! Nu e vorba de un bloc omogen, ci de un amalgam alcătuit din diverse elemente. Unii sunt pasivi, trebuie să-i stimulezi; alţii, elemente înaintate, sunt prea activi, trebuie să-i înfrânezi. Asta nu-i uşor… Mai mult decât atât, pe oamenii aceştia care se grupează în jurul tău, care îţi dăruiesc încrederea, cărora le-ai făgăduit ceva, pe oamenii aceştia trebuie, la un moment dat, să-i mulţumeşti sau cel puţin să-i linişteşti arătându-le că scopul pe care-l urmăresc este aproape. Altfel, te părăsesc…

Vorbi multă vreme astfel, apropiindu-se tot mai mult de ţinta pe care o urmărea. Rudolf, care îi înţelesese gândul, tăcea. Îşi golea paharul şi îl asculta, plin de o mânie lăuntrică ce sporea încet, pe măsură ce-şi dădea seama unde voia să ajungă vărul său.

Un incident cu totul neaşteptat tulbură planurile subtile ale arhiducelui. Un zgomot nedesluşit, dar destul de puternic, se auzi deodată în apartament. Rudolf se ridică brusc şi, cu un gest instinctiv, duse mâna dreaptă la buzunarul pantalonului unde îşi ţinea revolverul.

— Ce-i asta? întrebă el, iritat.

Făcându-i semn să nu mişte, arhiducele se şi îndreptase în fugă spre uşă şi dispăru. Rudolf continua să ţină mâna pe revolver. Zgomotul se mai auzi un timp, uneori accentuându-se chiar, apoi se potoli. Trecură câteva minute.

Arhiducele se întoarse în camera unde îl aştepta Rudolf. Tenul său de obicei palid căpătase culoare, privirea îi era mai aprinsă. Zâmbea. Dar de data asta prinţul nu mai încercă să se stăpânească. Tot aşteptând, mânia crescuse în el, iar tonul cu care vorbea acum nu mai era prietenos.

— Ce se petrece aici? Sunt oameni străini în apartament şi tu eşti cel care i-a convocat!

Avea tonul aspru al stăpânului. Jean Salvator nu se înşelă. Se hotărî să-i ţină piept, dar, cu supleţea rasei sale, răspunse cu un glas aproape hazliu:

— Elementele înaintate!… Ţi-am spus că e greu să-i faci să aştepte…

— Dar ce vrei? strigă Rudolf. Ce le-ai făgăduit oamenilor pe care i-ai adus aici?

Fără a-l lăsa să continue şi găsind o ieşire favorabilă, Gianni îl întrerupse şi spuse nu fără ironie în glas:

— Să te vadă doar. Nimic altceva, n-o să ai de spus niciun cuvânt care să-ţi compromită preţioasa reputaţie. Doar câteva banalităţi, fireşte: „Domnilor, sunt fericit să vă salut. Şi dumneavoastră şi eu lucrăm pentru acelaşi ideal”. Ei? Îţi place cuvântul „ideal”, face parte din vocabularul tău. Pentru un asemenea cuvânt nu poţi atârna pe nimeni în ştreang. Doar la Hofburg, unde toată lumea este deşteaptă, el pare suspect. Dar, la urma urmei, poţi să rişti să-l rosteşti… Nu-ţi cer altceva. Şi dacă totuşi e prea mult, atunci, doar arată-te…

În loc să-l liniştească, tonul acesta îl enervă şi mai mult pe Rudolf.

— Îţi văd jocul, vulpoiule, spuse el. Dumnezeu ştie ce-ai urzit în spatele meu. Pregăteşti o lovitură. I-ai asigurat pe complicii tăi că, în ziua hotărâtă,

voi fi în fruntea voastră, că pentru mine şi cu mine merg ei… Până unde ai mers? Până una-alta, vrei să dovedeşti „elementelor” tale înaintate, că nu eşti singur, că n-ai vorbit în vânt, că sunt aici pentru a te acoperi. Ai crezut că te vei putea folosi de mine ca de-o marionetă pe care o împingi pe scenă fără s-o mai întrebi dacă vrea să apară. Ei bine, te-ai înşelat, nu mă ai în mână…

Se plimbă în lung şi-n lat prin cameră cu chipul contractat. O clipă tăcu. Arhiducele nu răspunse. Era hotărât să nu se supere şi socotea mai înţelept să-l lase pe Rudolf să-şi descarce mânia.

— Ce ai avut de gând? continuă Rudolf. Să provoci o răscoală, să-i ridici pe unguri, pe cehi, pe croaţi, să stârneşti rebeliuni în armată, să tulburi imperiul, să-l duci la ruină? Şi te-ai bizuit pe mine pentru asta? Haide, de data asta te somez să răspunzi şi încă limpede, spuse el, izbind atât de violent cu pumnul în birou, încât sticla de vin se răsturnă.

Arhiducele răspunse cu un calm desăvârşit:

— Într-adevăr, ştii cât valorează pacea internă de care ne bucurăm şi nu mi-ar fi greu să împing imperiul la marginea prăpastiei. A şi ajuns acolo. Ştii şi tu asta la fel de bine ca şi mine. Atunci pentru ce să te înfurii? Îmi iubesc ţara şi sunt îngrozit când văd în ce stare a adus-o un guvern nerod; ne pândeşte dezastrul. Asupra tuturor acestor lucruri ai fost de acord cu mine. Ce ne dezbină? Eu spun aşa: „Dacă vrem să salvăm imperiul şi coroana, trebuie să acţionăm neîntârziat. Mâine va fi prea târziu. Se va dezlănţui un ciclon care ne va înghiţi pe toţi în vârtejul său”. Iar tu, dimpotrivă, tu care eşti sigur, ca şi mine, că actuala situaţie este nefastă, şi că nu mai poate dura, tu spui: „Să vorbim despre viitor, să vorbim, să vorbim la nesfârşit. Atât şi nimic mai mult”. Dar nu mai este timp pentru vorbe, Rudolf, nu înţelegi? Asta ar fi prea simplu, prea comod. Să aşteptăm ce? Moartea tatălui tău? Zdravăn cum este, poate

să mai trăiască douăzeci de ani. Vrei să aştepţi douăzeci de ani, în timp ce popoarele dublei monarhii, cu ochii aţintiţi asupra ta, nădăjduiesc de la tine salvarea lor? Ei bine, n-ai decât să ai răbdare! Vrei să fii la rândul tău un om bătrân pe care nimic nu-l mai pasionează, în care s-a stins orice ideal… N-ai decât. În ce mă priveşte, nu accept această sinucidere.

Rudolf stătea nemişcat. Îşi repetase şi el de sute de ori tot ceea ce-i spunea arhiducele. Dar pentru el toate acestea nu erau decât cuvinte. Şi iată că aceste cuvinte deveneau acum realităţi concrete. În apartamentul acela se aflau oameni necunoscuţi, aduşi de vărul său. Nu se mai putea gândi decât la asta. Mânia clocotea în el. „Drept cine sunt luat?” îşi spunea el neîncetat.

— Cine se află aici? repetă el cu tărie. Deocamdată nu am ce face cu ideile tale. Vreau să ştiu cine este aici!

Arhiducele ridică din umeri:

— Ţii cu tot dinadinsul să ştii? Sunt ofiţeri. Cred că pe câţiva dintre ei îi cunoşti. Dacă doreşti, îi introduc în această încăpere unul câte unul. O să puteţi sta de vorbă.

— Nu vreau să-i văd, strigă prinţul exasperat, vreau doar să le ştiu numele.

De data aceasta arhiducele îşi schimbă atitudinea. Răspunse cu o vădită răceală:

— Tocmai asta n-o să-ţi spun.

Rudolf ghici gândul ascuns al vărului său. Se îndreptă spre el ameninţător:

— Îţi permiţi…!

Jean Salvator nu se clinti.

— Ţi-ai pierdut capul, vere, zise el. Întoarce-te acasă. Aerul Hofburgului este singurul care-ţi prieşte. N-ai ce căuta aici.

Prinţul păli. Ridică braţul. Oare avea să-şi lovească vărul?… Se stăpâni, făcu câţiva paşi şi se lăsă să cadă într-un fotoliu.

Urmă o pauză lungă. Rudolf îşi ţinea privirile plecate. Vedea ca într-un coşmar gura prăpastiei în care cădea şi se înnămolea într-un noroi care-l înăbuşea. În faţa ochilor săi închişi scena se schimbă brusc… Un cabinet din Hofburg, un cabinet pe care-l cunoştea bine, iar în el un ofiţer care-i semăna ca un frate… Un zgomot nedesluşit şi puternic răzbătea din încăperile vecine şi de pe coridoare. Când şi când se auzeau strigăte de: „Trăiască împăratul Rudolf!" Iar ofiţerul acela, înclinându-se către un bătrân livid, îi întindea o hârtie şi spunea: „Semnează"… Rudolf se înfioră, atât era de clară viziunea sa.

— Cu neputinţă! strigă el.

Tonul glasului său îl făcu să tresară. Se redresă, deschise ochii. Proptit de birou cu capul în mâini, Jean Salvator stătea nemişcat. Rudolf se ridică, veni spre el, şovăi o clipă, apoi puse cu blândeţe mâna pe umărul omului abătut. Jean Salvator îl privi şi Rudolf văzu că ochii îi erau plini de lacrimi. Cu greu îşi stăpâni emoţia care-l cuprinsese şi, cu un glas nu prea sigur, îi spuse vărului său:

— Ai dreptate, Gianni, nu fac doi bani.

Apoi adăugă atât de încet, încât arhiducele abia îl auzi:

— Îţi cer iertare. Şi-l cuprinse pe arhiduce în braţe.

— Dacă aşa stau lucrurile, o să pice, murmură acesta. Mă scutur de orice…

— E mai bine aşa, zise Rudolf. Te invidiez…

Peste un minut, regăsi la colţul uneia dintre străzile vecine trăsura care-l adusese până acolo.

— La Sacher, strigă el birjarului. Şi repede!

IV EFEMERIDELE LUI OCTOMBRIE

La Sacher

Traversă cu pas grăbit culoarul care ducea spre separeurile de la Sacher. Un *maître d'hotel* abia avu timp să se dea la o parte din drumul lui. Se deschise o uşă. Îl învălui o atmosferă în care se îmbina parfumul femeilor, al florilor şi al vinurilor. Comesenii aşezaţi pe divane, se ridicară.

— Vă aşteptam, Monseniore, aşa că n-am început, se auzi glasul vesel şi puternic al contelui Hoyos. Cunoaşteţi, cred, aceste frumoase persoane, adăugă el arătând spre două fete încântătoare, care-şi făcuseră de-acum un nume la teatrul de operetă. Şi iat-o pe Marinka.

Arătă spre o femeie tânără şi plăpândă, cu ten arămiu, cu ochii prelungi şi părul negru, strălucitor, lipit de capul foarte mic; fata se ţinea mai deoparte.

— Soseşte la noi din sudul Rusiei, continuă Hoyos, şi vorbeşte o germană destul de corectă.

Rudolf o privi. I se păru lipsită de interes. Îi făcu un gest amical, apoi dădu mâna cu un bărbat de vârstă mijlocie, cu obrazul bronzat de aerul tare, cu tâmplele încărunţite. Era vărul său, tovarăş obişnuit de plăceri şi vânătoare, prinţul Filip de Coburg.

— Şi acum, prieteni, spuse el, să cinăm. A venit în sfârşit ora treburilor serioase. Trebuie să bem. Dă-mi vodcă, Hoyos, în cinstea Marinkăi.

Goli paharul dintr-o răsuflare, apoi ceru să i se umple: din nou.

Până noaptea târziu cântă ţiganca. La cererea ei, jumătate din lumânările care luminau salonul fuseseră stinse, între timp intrase un bărbat palid, cu ochii migdalaţi, cu vesta strânsă pe trup; ducea cu el o ghitară. Sprijinindu-se de zid, cu capul răsturnat pe spate, cu privirea pierdută în gol, Marinka părea absentă. Amploarea vocii sale uimea. Avea un fel de a cânta, care făcea ca şi melodiile cele mai răsuflate să pară emoţionante şi noi, printr-un anume sens pe care ea îl dădea ritmului şi care îi era propriu. Cânta arii ţigăneşti ori ruseşti, cu o melancolie pătrunzătoare, în care însăşi bucuria părea tragică.

În seara aceea nimic nu putea fi mai aproape de sufletul bolnav al lui Rudolf. O durere adâncă, cu neputinţă de alinat, îi sfâşia inima. Cum mai putea trăi după scena aceea cu Gianni? Plângea fericiri întrezărite şi pierdute înainte de a fi fost atinse… Totuşi, vocea Marinkăi aducea leacul suprem: uitarea. „Un narcotic venit din inima Indiei”, gândi el.

Nu suporta ca ea să se oprească din cântec. Când, în sfârşit, tăcu, o trase lângă el şi-i luă mâna. Rămaseră astfel multă vreme fără să-şi vorbească. Deodată ea se aplecă spre prinţ, îi atinse uşor fruntea cu buzele şi-i spuse doar atât:

— *Biednîi*[7]*!*

— Ce înseamnă? întrebă Rudolf.

Ea nu răspunse. Nimeni nu înţelegea acest cuvânt.

— Este în ruseşte, spuse Hoyos. Nu cunosc din limba aceasta decât cuvântul *„nicevo”*[8] şi încă nu sunt prea sigur de sensul lui.

Trece o femeie

În dimineaţa aceea, pe când tocmai făcea ordine în salonul de lângă micul dormitor al prinţului, Loschek avu o surpriză.

Uşa se deschise şi apăru împărăteasa. Era singură, îmbrăcată în negru, cu un evantai mic în mână. Nu venea niciodată până în camera fiului ei. În afară de aceasta, nici nu era însoţită, lucru într-adevăr neobişnuit. Să treacă astfel, fără slujitor, fără doamnă de onoare, prin toate apartamentele, lucrul acesta îl uimea peste măsură pe bătrânul servitor care se afla la Hofburg de mai bine de treizeci de ani.

Cu mersul acela uşor, grăbit, pe care şi-l păstra în ciuda celor cincizeci de ani ai săi, ea se îndreptă spre Loschek care nu mai contenea cu plecăciunile.

— Fiul meu nu este aici? întrebă.

— Alteţea-sa are audienţe în salonul de recepţii, răspunse Loschek. Dacă Majestatea-voastră doreşte, mă voi duce să-l înştiinţez pe prinţ.

— Nu, spuse împărăteasa, nu vreau să-l stingheresc. Pe tine am venit să te văd, Loschek.

Bătrânul o privi uluit. Asta depăşea puterea sa de înţelegere.

Împărăteasa continuă:

— Cum se simte, Loschek? Ai trăit întotdeauna lângă el, îl cunoşti tot atât de bine ca şi mine. De câtăva vreme nu arată prea bine. Gripă? Surmenaj?

— Da, asta este, Majestate, spuse Loschek, asta şi nimic altceva. Prinţul este obosit… atâta tot. Nu trebuie să căutăm alte pricini. Doarme prost, are un somn agitat. Dimineaţa, când intru în cameră, îmi dau bine seama. Uneori geme în timpul somnului… Ţi-e milă să-l auzi… Nici să-l scol nu mă îndur. Dar consemnul e consemn. Nu mi-ar ierta-o să nu fiu punctual. Se culcă prea târziu, e adevărat… Dar aşa-i cere viaţa…

Tăcu. Împărăteasa ascultase lunga tiradă a bătrânului slujitor fără să se clintească, cu chipul pe jumătate ascuns după evantai. Şi cum el tocmai adăuga:

— Ar fi tare mişcat dacă ar şti că Majestatea-voastră s-a obosit să vină până aici…

Împărăteasa îl opri.

— Să nu-i spui nimic, Loschek, îţi interzic. Voi reveni, poate, într-una din aceste zile.

Împărăteasa făcu câţiva paşi, examinând încăperea în care se afla. Privirea i se opri asupra biroului. În mijlocul lui, în spatele călimării, rânjea un cap de mort. Ea ridică din umeri. Se apropie şi mai mult, privi craniul cu mai multă atenţie, apoi, încet, parcă cu părere de rău, se întoarse. Lângă trusa de scris, un revolver. Arătându-i-l lui Loschek, ea spuse:

— Cum laşi asta aici? Nu-i bine, nu-i bine!

Rosti aceste cuvinte, apoi ieşi atât de repede, încât Loschek nu avu nici măcar timpul să-i deschidă uşa. Ea dispăru, lăsând în urmă-i un parfum de heliotrop.

Rămas singur, cu picioarele tăiate de emoţie, bătrânul mai mult căzu decât se aşeză pe un scaun. Avea nevoie de calm pentru a înţelege tâlcul acestei scene.

La Prater

În anul acela, cea de a doua jumătate a lunii octombrie fu minunată la Viena. Pe aleile Praterului, pe sub copacii ale căror frunze abia începeau să pălească, trăsurile şi călăreţii îşi dădeau întâlnire pentru a gusta din frumuseţea ultimelor zile ale anotimpului. Se întâlneau acolo oameni de lume sau de afaceri, actriţe la modă. Într-o elegantă caleaşca deschisă trecea o femeie zveltă, cu chip de ţigancă şi aer sălbatic, care nu se uita în jurul ei. Foarte puţini o cunoşteau. Doar cei iniţiaţi îşi şopteau la ureche că venea din Rusia, că o chema Marinka şi că îi plăcea mult prinţului imperial.

Aproape în fiecare după-amiază trăsura baroanei Vetsera parcurgea aleea principală. Nimeni nu împărţea atâtea saluturi în timpul plimbării sale ca

această femeie plăcută. Maria o însoţea întotdeauna, iar uneori şi fiica ei cea mare.

Dar cel pentru care Maria venea la Prater nu se mai arăta. Se ducea la vânătoare, se afla la Praga, la Budapesta sau la Gratz, poate chiar în Viena, dar nu la Prater. De vreo două săptămâni el nu mai venea nici la teatrele imperiale ale căror reprezentaţii erau întotdeauna urmărite de Maria, când prinţul se afla la Hofburg. De la neuitata conversaţie avută cu contesa Larisch nu-l mai văzuse decât o dată, o singură dată. În clipa aceea o cuprinsese o bucurie atât de mare, încât i se părea că ea avea să-i umple viaţa întreagă. Dar vai, trecu o săptămână, fără ca Maria să-l zărească pe prinţ şi din nou se cufundă într-o neagră amărăciune. La ce slujea că locuia în casa cea mai veselă, cea mai plină de viaţă din Viena, dacă o chinuia deznădejdea? Nimic nu o impresiona, nimic nu o putea distra. Urechea ei nu devenea atentă decât când era rostit numele prinţului. Băgă de seamă că adesea, în salon, când se vorbea despre el, oamenii îşi coborau glasul. La început se îngrijoră. Să bănuiască oare careva sentimentele pe care i le purta ea prinţului? Nu, era cu neputinţă. Contesa Larisch Wallersee era o prietenă sigură, de a cărei discreţie nu se putea îndoi. Trebuia căutată o altă cauză a acestui mister. Ce anume exista în viaţa lui Rudolf care trebuia ascuns cu atâta grijă? Din nefericire, contesa Larisch tocmai plecase la moşia ei, iar Maria nu îndrăznise să o întrebe ceva. Dacă doamna Vetsera ar fi văzut vreo scrisoare cu scrisul prietenei sale, pur şi simplu ar fi deschis-o.

Aşa încât biata Maria n-avea parte decât de nelinişte şi de griji. Iubea şi încă fără speranţă. Totuşi nu putea şi nici nu voia să se desprindă de dragostea ei.

În ziua aceea Maria se duse la Prater cu oarecare speranţă. De două zile prinţul imperial se afla la Viena şi nu ieşise călare. Curând aveau să se împlinească trei săptămâni de când nu se mai

întâlniseră. Oare nu mai dorea s-o vadă? Punându-şi această întrebare, Maria surâse melancolic. Cum putea să-şi închipuie că un prinţ atât de frumos, pe care îl iubeau atâtea femei, îşi mai amintea de ea?

Soarele cobora spre asfinţit şi, după o oră petrecută în parc, trăsura baroanei Vetsera urma să se înapoieze acasă. Rudolf nu avea să mai vină. Maria se simţea îngheţată. Mama ei, găsind-o cam palidă, o întrebă dacă nu-i este frig. Pentru a mai prelungi puţin plimbarea, Maria răspunse că într-adevăr îi era frig şi-i ceru voie să facă pe jos câţiva paşi împreună cu sora ei. Baroana Vetsera încuviinţă cu bunăvoinţă, dar nu coborî din trăsură. Nu-i plăcea să meargă pe jos.

Maria şi Hanna o luară pe una din cărările pădurii, care mergea paralel cu aleea pe care pornise trăsura.

Când ajunseră într-un loc unde cărarea se îndepărta puţin de liziera pădurii, văzură deodată în faţa lor un cal oprit în loc, iar călăreţul, un ofiţer, tocmai se apleca pentru a-i vorbi unei doamne pe care tinerele fete n-o vedeau prea desluşit. Călăreţul stătea cu spatele spre ele. Totuşi, pe măsură ce se apropiau de el, inima Mariei începu să bată mai tare. Când ajunseră în dreptul calului, fetele fură nevoite să se abată puţin din drum, pentru a-l ocoli. În clipa aceea ofiţerul se îndreptă şi Maria îl recunoscu pe Rudolf. E lesne de închipuit tulburarea ei. Rudolf o privea, era la câţiva paşi de ea. Niciodată nu fusese atât de aproape de el. În aceeaşi clipă, fata băgă de seamă că femeia cu care vorbea era fiinţa aceea destul de ciudată pe care o remarcase într-o caleaşca deschisă la Prater. Pradă unui şuvoi de sentimente pe care nu şi le putea analiza, temându-se mai ales să nu fie indiscretă, se întoarse. Cum mai avu oare puterea să-şi continue drumul, să răspundă întrebărilor surorii ei a cărei curiozitate fusese aprig stârnită de o întâlnire atât de neaşteptată? Nu făcuseră nici cincizeci de paşi, când un tropot iute

de cal le surprinse pe alee. Prinţul moştenitor trecea, întors puţin spre ele. Maria avu impresia că, discret, el se înclinase spre ea.

V O SCRISOARE

Peste câteva zile de la această întâmplare, Rudolf se întoarse într-o noapte târziu, la Hofburg. În loc să se culce, îşi aprinse o ţigară, se întinse într-un fotoliu şi începu să frământe în sine gânduri amare. Narcoticul venit din inima Indiei îşi pierduse puterea… Trebuia să găsească altceva. Către cine să se îndrepte? La lumina lămpii, craniul lustruit strălucea şi îi atrăgea privirea. Îşi lăsă spiritul să rătăcească aiurea, gândindu-se la moarte, să se joace o clipă cu ea, să o părăsească, apoi să se reîntoarcă. De multă vreme ea nu-i mai trezea niciun sentiment de groază. „O pace sigură… Dar asta este ultima soluţie. Înainte de a o adopta, trebuie să le încerc pe toate celelalte."

Apoi îi apăru imaginea lui Jean Salvator şi cea a fermecătoarei Milli Stubel – în sfârşit doi oameni fericiţi! Atunci îi veni deodată un gând nou care-l fascină. Brusc luă o hotărâre. Fără să şovăie, se duse la biroul său, scrise câteva rânduri, puse adresa şi-l chemă pe Loschek.

— Ai grijă ca această scrisoare să fie dusă mâine dimineaţă, înainte de ora nouă, printr-un comisionar public.

Loschek luă scrisoarea, se înclină şi ieşi.

Prinţul se culcă. „Oare va ajunge scrisoarea exact la cine trebuie? Am făcut o nebunie. Ar fi trebuit să aştept…"

Dar, într-un fel nedesluşit încă, ştia că nu poate aştepta şi că îndemnul necugetat care-l împinsese să trimită scrisoarea era desigur unul dintre acelea cărora nu le poţi rezista.

După ultima plimbare la Prater, Maria trăise ceasuri grele. Îl revăzuse aşadar pe prinţ, dar în ce împrejurare! Preocupat foarte tare de o femeie pentru care nu se temea să se compromită. Maria Vetsera, pe care toată Viena o admira, îşi simţi încă o dată nimicnicia. Cu modestia care îi era proprie şi care o făcea atât de atrăgătoare, era dispusă să se înjosească şi să ridice în slăvi calităţile „rivalei" sale. În ochii ei, aceasta devenea o frumuseţe fără cusur (nu fusese ea remarcată de prinţ?). E de la sine înţeles că întâlnirea cu Marinka fu repede cunoscută de toată lumea, în zadar o rugase Maria pe sora ei să nu o dea în vileag. Dar cum era să se lipsească Hanna de plăcerea de a povesti o istorie atât de picantă celor ce frecventau salonul baroanei Vetsera?

Urmaseră mii de comentarii. Astfel, Maria aflase că Rudolf era îndrăgostit nebuneşte de frumoasa ţigancă pe care o vedea foarte des (şi chiar la Prater!). Dar ce nu se spunea? Lucrurile merseseră atât de departe, încât se vorbea că prinţesa imperială avea de gând să-l părăsească pe soţul nestatornic şi să se întoarcă în Belgia. Vestea asta n-ar fi avut, pentru Maria, nimic neplăcut. Dar de ce trebuia ca motivul rupturii să fie atât de dureros? Se mai spunea – dar ce ştiau ei – că intervenise chiar împăratul.

Aceasta era atmosfera de clevetiri pe care o respira Maria. Pentru ea, o adevărată otravă. Contesa Larisch se afla tot la ţară, departe de Viena. Unde să caute un sprijin, o mângâiere? Maria nu ştia decât să plângă la pieptul doicii, neputincioasă şi îngrozită.

Într-o dimineaţă – era în 29 octombrie – se mai afla încă în pat, când doica îi aduse micul dejun. De câteva zile, se simţea obosită şi se scula mai târziu. Doica îi arătă un plic pe tavă şi-i spuse:

— O scrisoare pentru tine, Maria. Eram singură jos, când a venit comisionarul. Mi-a dat-o fără multă vorbă. Uite-o.

Maria se uită mirată la scrisoare. Corespondenţa ei, ca şi cea a întregii case, trecea mai întâi pe la mama ei. Plicul, dintr-o hârtie frumoasă, groasă, purta adresa precisă: *Baroana Maria Vetsera.* Era trimisă din Viena. Cine oare îi trimitea o scrisoare prin comisionar? Nu mai primise niciodată scrisori pe această cale. Rupse plicul. Desfăcu scrisoarea. La antet era trecut: *Hofburg,* iar dedesubt, armele imperiale. Mariei nu-i venea să-şi creadă ochilor. Scrisoarea era concepută astfel:

„Scumpă domnişoară Vetsera,

Vreţi să-mi faceţi plăcerea să vă plimbaţi puţin cu mine, mâine, marţi, la Prater? Ne vom întâlni în locul în care am avut bucuria să vă văd deunăzi către ora patru şi vom merge îndată într-o parte mai pustie a pădurii. Cererea mea vi se va părea poate ciudată. Să nu vedeţi în ea decât dorinţa vie a unui bărbat care în sfârşit vrea să vă cunoască şi care de multă vreme vă admiră de departe.

Al dumneavoastră
Rudolf”

Maria fu silită s-o citească de două ori pentru a-i înţelege sensul de altfel atât de clar. Apoi, cu o mişcare iute, o ascunse sub pernă. Mama şi sora ei puteau intra dintr-un moment într-altul în cameră. Ce le-ar fi putut spune? Cu capul pe pernă, foarte aproape de scrisul celui drag, cu ochii larg deschişi, încercă să se gândească. Dar vălmăşagul ideilor era atât de mare, încât nu izbuti. Îşi repetă de zeci de ori: „Mi-a scris, mi-a scris!… Prinţul imperial i-a scris baroanei Maria Vetsera… Rudolf i-a scris Mariei… Deci nu m-a uitat! Se gândeşte la mine, doreşte să mă vadă… Ah! Ah! Doreşte să mă vadă!… Îmi dă o întâlnire, vrea să se plimbe cu mine, să-mi spună cuvinte de dragoste, fără îndoială. Voi muri de fericire!… La Prater, amândoi singuri la Prater. După ora patru începe să se întunece… Mă iubeşte cu adevărat? Sau nu sunt

decât o distracţie pentru el?… La urma urmei, puţin îmi pasă, îl iubesc, îl voi vedea, îi voi vorbi, îl voi atinge…” Apoi se linişti puţin. „Este un miracol că scrisoarea asta a ajuns în mâinile mele, se gândi ea. Tot ceea ce primesc trece pe la mama şi iată că tocmai această scrisoare… Dumnezeu ne ocroteşte.”

Şi cum visa astfel, doica intră pentru a lua înapoi tava cu mâncare.

— Dar ce faci acolo, copila mea? spuse ea. Încă nu te-ai sculat?

Maria o privi.

— Mai e vorba de mâncat? Mă scol îndată. Nu pot să mai rămân în pat…

De şase luni n-o mai văzuse doica atât de veselă şi în inima ei se bucură.

— Ai primit veşti bune, după cum văd, zise ea luând înapoi tava.

Maria profită de faptul că doica îşi apropiase foarte tare capul de al ei, pentru a-i şopti la ureche:

— Mi-a scris *el!*

Doica fu cât pe ce să scape tava din mână. Prinzând-o din zbor, ea spuse clătinând din cap:

— Iată că acum vă şi scrieţi!

Maria începu să zburde prin cameră.

Abia mai târziu îşi reveni şi-şi dădu seama că de fapt lucrul esenţial era imposibil de realizat. „Nu pot să mă duc la Prater, îşi spuse ea, n-am ieşit niciodată singură.”

Pe chipul ei se aşternu tristeţea. Nimic de făcut! Nu avea nicio posibilitate de a părăsi singură casa, nici chiar pentru o oră. Deci, nu-i va mai vorbi şi nu va mai păşi alături de el, la braţul lui! Un singur om pe lumea aceasta putea s-o ajute într-o astfel de împrejurare şi anume scumpa contesă Larisch. Cu ea totul ar fi fost atât de uşor! Doamna Vetsera i-ar fi încredinţat lesne fiica, ar fi plecat amândouă şi atunci, atunci… Dar Maria visa. Contesa se afla la ţară… Astfel, în răstimpul câtorva minute, tânăra

fată trecu de la un exces de bucurie la culmea nefericirii.

Totuşi în agitaţia aceasta, ideile limpezi şi practice sfârşiră prin a-şi face loc. Trebuia să-i scrie prinţului, ca să n-o aştepte în zadar a doua zi. Neîntârziat trebuia să scrie şi contesei Larisch Wallersee, pentru a o implora să se întoarcă imediat la Viena. Certitudinea de a-l vedea curând pe Rudolf o ajută să suporte decepţia cumplită de a nu-l putea întâlni a doua zi.

Luă o foaie de hârtie. Fără să mai şovăie, scrise prinţului următoarea scrisoare:

„Monseniore,

Cât aş fi fost de fericită să vă văd mâine la Prater! Din nenorocire, trebuie să renunţ la această mare bucurie, pentru că nu pot ieşi singură. Faptul îmi produce multă mâhnire…

Ah, de-ar fi fost aici contesa Larisch! Ea n-ar fi refuzat să mă întovărăşească. Îi voi scrie îndată, rugând-o să se întoarcă la Viena.

Vă rog să credeţi, Monseniore, că sunt foarte dezolată de această împrejurare!”

Nu ştia cum să-şi încheie scrisoarea şi o semnă, simplu, *„Maria”*. Când o reciti, o găsi rece şi stângace. Dar cu cât se gândea mai mult, cu atât i se părea mai greu să scrie una care s-o mulţumească. În cele din urmă, o strecură într-un plic pe care scrise cu o plăcere de neînchipuit adresa principelui imperial, la Hofburg, aşa cum i-o dăduse el, într-un post-scriptum, pentru ca scrisoarea să ajungă sigur în mâinile lui.

Scrisoarea către contesă fu ceva mai puţin scurtă. Nu era decât un strigăt de bucurie repetat pe patru pagini, cu variaţiuni, şi întretăiat de rugăminţi insistente de a se reîntoarce la Viena fără întârziere.

Terminând-o, se gândi că această scrisoare nu va ajunge la contesă, la Pardubitz, decât a doua zi;

hotărî deci să-i trimită o telegramă. Bătrâna doică fu însărcinată să se ducă de îndată la poştă.

VI 3 NOIEMBRIE 1888

Contesa Larisch sosi la Viena după patruzeci şi opt de ore de la primirea scrisorii pe care i-o trimitea mica sa prietenă. A doua zi primise una, urgentă, de la prinţul imperial. Ea ţinea să-l oblige şi deci hotărî să plece imediat, sosind în capitală la sărbătoarea tuturor sfinţilor. Ca de obicei, trase la Grand Hotel. Un bileţel din partea lui Rudolf o ruga să treacă pe la el a doua zi spre prânz. Zâmbi găsind la hotel o a doua scrisoare de la Maria. Era aşteptată în Salezianergasse, unde Maria socotea că vor putea fi singure în aceeaşi dimineaţă chiar, după slujba de la ora unsprezece. Până acolo se duse pe jos.

Maria nu mai avea răbdare. Siguranţa că-l va vedea în sfârşit pe omul care de şase luni îi umplea sufletul, o stăpânea clipă de clipă. Nici mi se întreba cum va decurge întrevederea lor. Avea să-l vadă, să-i audă vocea, să-i atingă mâna. Ce şi-ar mai fi putut închipui dincolo de această fericire supremă? Sări de gâtul contesei, vorbi fără să-i dea răgaz să scoată un cuvânt. Ce mai putea spune când află că şi Rudolf scrisese verişoarei sale, dându-i întâlnire pentru a doua zi la prânz.

— O să vă însoţesc? se încumetă ca să întrebe.

Contesa râse.

— Cum îţi închipui, Maria? Dumneata la Hofburg! E prea primejdios. Poate pe o alee izolată a Praterului. Şi încă!…

Când se despărţi de Maria, se înţeleseră că va încerca să stabilească o întâlnire către ora prânzului, întrucât atunci doamna Vetsera i-ar încredinţa-o mai uşor.

A doua zi contesa nu-l văzu pe vărul ei decât puţin şi pe fugă. Prinţul îi mulţumi că se deranjase atâta pentru el. Vorbea cu tonul acela ironic pe care îl folosea adeseori faţă de ea.

— Aerul de ţară nu-ţi prieşte de fel, Maria, eşti o citadină. Mărturiseşte că te scot din încurcătură. Mie, dimpotrivă, nu-mi prieşte oraşul. Dar sunt silit să trăiesc aici… Nimic mai obositor…

Se întinse, îşi aprinse o ţigară şi continuă:

— Mi-ar plăcea s-o cunosc pe micuţa dumitale prietenă. Am întâlnit-o deunăzi la Prater. Mi s-a părut tare frumoasă şi atât de tânără! O pasăre rară, într-adevăr… Vreau s-o văd mai de aproape. Merită… O să mi-o aduci aici, Maria…

Contesa începu să râdă.

— Aci, o fată tânără! Nici nu te gândi… Sunt prea mari riscurile de a fi văzută.

În sinea sa, Rudolf observă că ea nu vorbea decât de riscurile unei întâlniri. Îşi dădu seama că sorţii erau de partea lui şi că era suficient să-i dea verişoarei asigurări.

— Preferi să se întâmple asta în apartamentul dumitale din Grand Hotel? Ar fi acelaşi lucru ca într-o piaţă publică, în plină amiază; Hofburgul, când ştii să te serveşti de el, este locul cel mai discret din Viena. N-o să mă vedeţi decât pe mine. Veniţi amândouă mâine dimineaţă. Nimic mai simplu. Bratfisch vă va aştepta cu puţin înainte de ora douăsprezece pe strada din spatele hotelului şi vă va aduce până la intrarea din Piaţa Iosif. Veţi trece pe sub boltă şi, după câţiva paşi spre dreapta, vă veţi afla în faţa unei uşi mici de fier, întredeschisă. Împingeţi-o şi-l veţi găsi acolo pe Loschek, care vă va aduce aici pe un drum sigur.

Contesa găsi de cuviinţă să mai protesteze, dar Rudolf o opri.

— Nu te lăsa rugată, Maria. Ştiu că eşti cea mai drăguţă dintre femei şi că vei fi fericită să-mi faci pe plac.

Tonul îi era pe jumătate dulce, pe jumătate acru. Ea trebui să se mulţumească cu atât.

În aceeaşi seară, contesa se întoarse la doamna Vetsera şi o rugă să i-o încredinţeze pe Maria ca să-şi facă a doua zi cumpărăturile împreună. Din întâmplare, încă din ajun, Maria aranjase să se ducă la un fotograf sâmbătă dimineaţă. Îşi dăduse seama că nu-i putea oferi prinţului o fotografie bună! Baroana Vetsera, scurtă şi îndesată, acceptă cu bucurie ideea de a nu mai urca cele patru etaje ce duceau la atelierul fotograf ului.

— Sunteţi foarte drăguţă, spuse ea contesei, că mă scutiţi de această corvoadă. Aveţi grijă ca Maria să nu ia în faţa aparatului o mutrişoară prea neghioabă. Faceţi-o să râdă. Şi, mai ales, n-o lăsaţi singură nicio clipă, e tot ce am mai de preţ.

Sâmbătă dimineaţa, contesa se afla în Salezianergasse înainte de zece şi jumătate. Maria strălucea de prospeţime şi frumuseţe. Contesa o complimentă faţă de doamna Vetsera, care-şi privea cu mândrie fata.

În trăsură, Maria vorbi puţin. La fotograf şedinţa fu lungă: trei poze diferite – una cu o pălărie de fetru verde şi cu jachetă de blană, alta decoltată şi o a treia cu părul despletit.

— Cât e de obositor! se plângea ea doamnei Larisch. O să mă găsească urâtă…

Dar se bucură totuşi la gândul că va putea să-i ofere o fotografie.

— Scoateţi-mă frumoasă, spuse ea fotografului. Şi adăugă râzând: „Trebuie totuşi să se vadă că sunt eu.”

În fiece clipă se uita la ceas; doar nu putea să-l lase pe prinţul imperial s-o aştepte. În sfârşit, ajunseră la hotel cu puţin înainte de ora douăsprezece. Apoi ieşiră fără să atragă atenţia, pe scara de serviciu. Bratfisch, bine proţăpit pe capra trăsurii, le aştepta. În adâncul cupeului întunecos,

deşi era prea puţin probabil să poată fi văzute, îşi ascunseră faţa într-un boa.

În mai puţin de cinci minute, Bratfisch le lăsă la intrarea în Hofburg ce le fusese indicată. La câţiva paşi, pe dreapta, o uşă mică de fier, întredeschisă. O împinseră. În vestibul le întâmpină Loschek. Îl urmară de-a lungul culoarelor strâmte, urcară scări, traversară saloane pustii. „Un palat părăsit, gândi Maria, palatul prinţului din basme.” Atât de mare îi era încrederea în Rudolf, încât nicio clipă nu se temu de o întâlnire neplăcută. De vreme ce el îi indicase acest drum, însemna că drumul era sigur.

În sfârşit ajunseră în faţa unei uşi pe care Loschek o deschise. Se aflau într-un salon de recepţie, mobilat în maniera rece a saloanelor de la Hofburg. Dintr-o încăpere vecină se auzi o voce, vocea lui, spunând:

— Câţiva paşi încă, doamnele mele, sunt aici.

Şi dintr-o dată Maria se află în faţa prinţului care-i întindea mâna. Îl salută cu o frumoasă reverenţă.

Contesa începu să râdă.

— Nu te-ai fi înclinat mai mult nici în faţa împărătesei, Maria…

Dar fără să o ia în seamă pe verişoara sa, prinţul o conduse pe Maria spre fotoliul de lângă canapea.

— Aşezaţi-vă, domnişoară, spuse el. Sunteţi atât de tânără, încât puteţi suporta lumina crudă a zilei. De multă vreme vă admir de la distanţă; lăsaţi-mă să vă privesc astăzi, cât mai de aproape.

Fiecare cuvânt ajungea la urechile Mariei ca o mângâiere. Îndrăzni să-l privească în ochi. I se părură de o duioşie ironică.

Se înfiripă o conversaţie în trei. Spre marea ei mirare, Maria nu se simţea stânjenită. De altfel, vreme de jumătate de an se aflase cu prinţul într-un *tête-à-tête* imaginar, îi făcuse mii de confidenţe, trăise în intimitatea ei. Acum, când se afla în faţa lui, dialogul continua. Nici chiar prezenţa contesei

nu însemna un obstacol. Nu-i vorbise ea de atâtea ori despre Rudolf?

Exista totuşi ceva care o tulbura. Ochii aceia ai prinţului atât de des opriţi asupra ei. Îi simţea privirea, n-o mai părăsi lunecându-i peste toată fiinţa. Acum i se oprea pe frunte, acum pe obraji, acum pe buze după care se cobora spre sâni. Şi de fiecare dată simţea ca un fel de contact real, ca o arsură uşoară ce stăruia doar o clipă, apoi dispărea. Stânjeneala aceasta fermecătoare devenea când şi când destul de puternică pentru a o împiedica pe Maria să fie atentă la conversaţie. Când îi era cu putinţă, îl privea şi ea. Era şi mai frumos decât şi-l închipuise, şi mai seducător. Zâmbetul lui i se părea irezistibil. O îngrijora însă chipul lui obosit şi aerul preocupat, cu toate că el se străduia să ascundă lucrul acesta. Când şi când o cută i se adâncea între sprâncene.

El mulţumi contesei de a o fi condus pe tânăra şi frumoasa fată la Hofburg.

— Este singurul loc sigur, zise Maria cu nevinovăţie.

— Culcuşul leului, făcu Rudolf ironic.

Contesa interveni:

— Maria îşi închipuie că poate stăpâni fiarele sălbatice.

— Nu râdeţi de mine, reluă Maria, voiam doar să spun că oriunde în altă parte am fi riscat o întâlnire supărătoare, pe când aici mă simt în deplină siguranţă.

Contesa izbucni:

— Iată fetele de astăzi, dragul meu văr.

În timp ce contesa rostea aceste cuvinte, prinţul se ridică. Maria făcu la fel.

— Nu, nu, spuse el, şedeţi. Aici, între dumneavoastră şi mine, nicio etichetă. Dar vă rog să mă scuzaţi o clipă, trebuie să vorbesc puţin cu verişoara mea. Vrei să vii? zise el întorcându-se spre contesă.

O invită să iasă pe o uşă joasă pe care Maria n-o văzuse şi care se deschidea în lambriurile peretelui. Rămasă singură, Maria avu timpul să examineze încăperea. Era micul salon particular, vecin cu camera în care de multă vreme dormea prinţul. Se ridică şi se duse până la fereastră. O mira faptul că fereastra dădea spre Amalien Hof, chiar în faţa apartamentelor împărătesei. În clipa aceea, pentru prima oară, îi apăru limpede ideea că se afla în palatul imperial, în însăşi casa împăratului şi a împărătesei. Până atunci fusese în locuinţa unui bărbat care, pentru ea, se numea Rudolf… Se întoarse spre masă. Capul de mort, cu rânjetul lui, o opri. „Cum poţi să trăieşti cu un cap de mort în faţă?" gândi ea. Şi deodată îşi reaminti scena în care Hamlet se joacă cu craniul lui Yorick. Rudolf asistase la reprezentaţie. O clipă, el îi apăruse sub trăsăturile nefericitului prinţ al Danemarcei. Îi fusese milă de el, îi mai era şi acum… Făcu un pas. Zări pistolul. Avea o teamă instinctivă de armele de foc. Nu le suporta zgomotul. De ce ţinea pe birou o armă atât de primejdioasă? Se dădu brusc înapoi… în aceeaşi clipă Rudolf se înapoie singur.

— Unde este contesa? întrebă Maria.

Rudolf observă că în glasul Mariei nu se simţea îngrijorare, ci uimire.

— M-am descotorosit destul de greu de ea, zise el râzând. Dar ştiu cum s-o iau. Sfârşeşte întotdeauna prin a face ce vreau eu.

Se apropie cu pas suplu de Maria.

— De vreme ce aţi avut curajul să veniţi aici…

Maria îl întrerupse:

— N-am avut nevoie de curaj, vă asigur.

Vorbea cu atâta simplitate, încât, o clipă, Rudolf şovăi.

— Greşesc. De vreme ce mi-aţi făcut favoarea de a veni aici, nu vreau să vă împart cu nimeni. Cunoaşteţi proverbul englezesc: *„Two is company, three is none"*[9].

— O, da, spuse Maria repede, e mult mai plăcut în doi. Dacă trebuie să vă spun tot adevărul – şi sunt hotărâtă să vi-l spun întotdeauna orice s-ar întâmpla – speram mult să vă văd singur… Nu-mi închipuiam însă că va fi posibil. Şi iată că într-o clipă rânduiţi totul, pe măsura dorinţelor mele, ca într-un basm.

Intonaţia şi cuvintele Mariei îl surprinseră. Nici un alt glas, nici o altă inimă nu avuseseră vreodată atâta puritate cristalină. Se felicită că ascultase de capriciul care îl împinsese să scrie, aşa, într-o bună zi, fără vreo noimă – după cum credea el – Mariei Vetsera. De obicei, după vizite de acest fel urma îndată deziluzia. Femeile pe care le dorise, de departe, i se păreau de aproape banale. Îi venea să le trimită înapoi, înainte chiar de a se fi atins de ele. Dar tânăra aceasta abia sosită, câştiga teren. Ea nu juca un rol, nu căuta să producă vreun efect. Nu avea nimic de ascuns, era, pur şi simplu, ea; n-avea nevoie de mai mult ca să placă. Crea în jurul ei o atmosferă în care el respira mai liber. Şi cât era de frumoasă!…

Îi făcea atâta plăcere s-o privească, s-o asculte, încât, pentru moment, se mulţumi să-i dea, când şi când, câte o replică. Ea vorbea despre trecutul „lor”.

— V-am văzut pentru prima oară, spuse ea, la 12 aprilie. Ce vreme frumoasă era! Ştiţi că asta aduce noroc.

— Credeţi? zâmbi el cu îndoială.

— Nu sunteţi fericit? întrebă Maria repede.

— Oh, să nu vorbim despre mine, răspunse Rudolf, dumneavoastră sunteţi mult mai interesantă. Măcar aţi fost fericită?

— Uneori, spuse Maria, îmi închipuiam că sunt cea mai nefericită fiinţă de pe pământ, alteori nu mai ştiam ce să fac de bucurie. Cum să te regăseşti?

Vorbea despre zilele ei pline de contraste, de stări schimbătoare, iar Rudolf descoperea cu

uimire că în viaţa sărbătorească a acestei frumoase şi tinere fete, doar o întâlnire a lor la teatru sau la Prater mai însemna ceva de şase luni încoace şi că cea mai mare deznădejde i-o pricinuise acea nefastă călătorie în Anglia.

— Nefastă? observă el, dar de ce? În Anglia îţi poţi petrece vara într-un chip foarte plăcut; mai ales tinerele fete…

Aici Maria şovăi. În cele din urmă spuse:

— O să râdeţi de mine… N-am ce face. Nu voiam să mă îndepărtez de…

Se opri şi, pentru prima oară de când se afla în faţa prinţului, ea roşi şi întoarse capul…

Urmă o clipă de tăcere, tot atât de agreabilă pentru Rudolf ca şi conversaţia care-i plăcea nespus. Se miră chiar. Oare ca să asculte istorisirile unei fete frumoase o făcuse să vină, cu preţul unor riscuri totuşi, la Hofburg? Erau singuri; ea îl iubea, el o găsea atrăgătoare şi stăteau de vorbă ca doi prieteni! Îşi aminti de contele Hoyos care, cu cinism, cerea femeilor singurul lucru pe care – după părerea lui – ele îl pot oferi. Ceasurile libere ale prinţului şi cele ale domnişoarei Vetsera erau rare, iar timpul preţios al acestei vizite se scurgea. Era oare timp pierdut?

O privi pe Maria. Stânjeneala sporea farmecul chipului ei tânăr. O pornire irezistibilă îl îndemnă să o ia în braţe, să-i sărute buzele fragede, să-i simtă trupul de fecioară lipit de al său. Împins de dorinţă, el se ridică şi, folosind cuvinte pe care le mai spusese şi altora în aceeaşi împrejurare, rosti:

— Dar unde-mi sunt gândurile? Nici nu v-am invitat să vă scoateţi blana. E totuşi cald aici. Şi-apoi, nu vreţi să-mi arătaţi părul? După câte se spune, e minunat!

— Cu dragă inimă, spuse Maria ridicându-se.

Căuta o oglindă.

— Nu-i nicio oglindă pe aici, zise ea râzând. Oare până într-atât să fiţi de lipsit de cochetărie?

— Treceţi alături, răspunse Rudolf arătându-i uşa deschisă a dormitorului său.

Maria intră. Camera era mică. Şi simplă; într-un colţ, un pat îngust.

— Aici dormiţi? O, imaginaţia fetelor tinere! Îmi închipuiam o cameră mare, cu un pat frumos la mijloc, un pat princiar, un pat somptuos…

Prinţul izbucni în râs.

— Nu vă înşelaţi. O astfel de cameră există, dar îmi place de o mie de ori mai mult aceasta, nu prea confortabilă, în care trăiesc singur de mai bine de un an.

Maria se duse la oglindă. Rudolf o urmărea pas cu pas, ţinându-se foarte aproape de ea.

— O să mi se ciufulească părul, zise ea, şi n-o să vă mai plac.

Îşi scoase pălăria. De sub ea apăru o masă de păr negru cu reflexe albăstrii. Era răsucit la ceafă.

Îşi desfăcu apoi paltonul. Din nou el se apropie de ea, s-o ajute; o atinse uşor. În oglindă se reflecta imaginea lor; privirea lui Rudolf ardea, ochii luminoşi ai Mariei surâdeau. În ochii acestei copile, pe care aproape că o ţinea în braţe, el citea încredere şi o bucurie nevinovată. Ea nu se temea de nimic; el nu avea să-i facă niciun rău… În clipa aceea Maria se sprijini uşor de prinţ, într-o mişcare atât de castă, încât el se înfioră, iar trăsăturile feţei i se contractară. În el se dădu o luptă scurtă. Se depărta brusc şi făcu câţiva paşi.

Maria îl privi. Îngrijorată, alergă spre el.

— Ce s-a întâmplat? Ce aveţi?

— O uşoară indispoziţie, lipsită de importanţă… E absurd… Dar a trecut… Totul e din vina dumneavoastră.

Şi din nou zâmbea, iar tonul lui o linişti pe Maria cea care se alarma atât de repede. Prinţul mai făcu câţiva paşi prin cameră, se întoarse apoi repede spre tânăra fată, îi luă amândouă mâinile într-ale sale şi, privind-o în adâncul ochilor, o întrebă:

— Săvârşiţi adesea miracole?

Uluită, Maria nu ştiu ce să răspundă. Dar chipul lui Rudolf exprima veselie, însufleţire, era parcă al altui om.

El o conduse în salon, o aşează pe canapea, o servi cu un pahar de porto şi se aşează la picioarele ei. Acum el era cel care vorbea despre toate şi despre nimic, cu o bună dispoziţie care o fermeca. Părea mai tânăr, cuta dintre sprâncene îi dispăruse. Deodată se opri şi spuse:

— Nu vreţi să-mi cereţi nimic?

Maria îl privi mirată.

— Da, reluă el, toţi oamenii care ajung în preajma mea au ceva de cerut: unii un serviciu, alţii o avansare sau o decoraţie, iar alţii, de-a dreptul bani. Acum vreau să ştiu ce doreşte cea mai frumoasă solicitantă care a venit vreodată la mine.

— Dar eu nu vreau nimic, spuse Maria, oare nu am azi tot ceea ce-mi doresc?

— Ei bine, eu m-am gândit la dumneavoastră, continuă el.

Se duse spre birou, deschise un sertar şi se întoarse lângă Maria cu o cutiuţă pe care i-o oferi.

Uimită, ea privea când cutiuţa, când pe Rudolf.

— Deschideţi-o, nu sunteţi curioasă?

Ea o deschise..

— O, ce inel frumos, spuse ea, un safir şi diamante… Dar nu pot să-l primesc… Mi-ar plăcea tare mult să fie al meu, spuse ea repede, ruşinată la gândul că Rudolf s-ar putea înşela asupra sentimentelor ei, dar dacă îl vede mama…

— Înainte de a-l refuza, vreţi să vedeţi ce este gravat pe inel? spuse Rudolf.

Maria luă inelul şi citi: *„12 aprilie 1888”.*

— Este oare cu putinţă? spuse ea repede, ridicându-şi privirea spre Rudolf. Nu-mi vine să cred…

— Nu numai dumneavoastră aveţi o memorie bună a datelor.

— Ah, sunt mult prea fericită! continuă Maria, luându-i mâna. Voi purta inelul acesta în camera mea, în fiecare seară când mă rog pentru dumneavoastră şi apoi toată noaptea, şi o să vă văd atunci în vis…

Îl mângâie uşor pe prinţul aflat la picioarele ei, iar mângâierile i se împleteau cu vorbe drăgăstoase: „Ce bun sunteţi! Cât de mult vă iubesc! O, dragul meu prinţ!”

În clipa aceea, la uşa care dădea spre salon se auzi un râcâit uşor. Rudolf tresări.

— Câinele meu de pază mă avertizează. Din nefericire, trebuie să ne despărţim. Am un dejun oficial… Bine, Loschek, strigă el, te-am auzit.

Se întoarse spre Maria.

— Ce să vă spun? A venit aici o zână, zâna pe care o visam pe când eram băieţel. Era frumoasă şi bună ca dumneavoastră. Atingea câte un nenorocit cu bagheta şi, pe loc, el îşi uita necazurile.

O ajută pe Maria să-şi îmbrace blana.

— De când aţi intrat, atmosfera acestei camere s-a schimbat. Suntem oare în Hofburg? Nu mai am griji, nu mai sunt nefericit…

Pentru a doua oară el rostea acest cuvânt, asupra căruia apăsa fără voie, imprimându-i un timbru patetic. Maria tresări. Chipul lui Rudolf se schimbase. Era palid, răvăşit, iar ochii plini de nelinişte.

— Plecaţi cu adevărat! îngână el. Făgăduiţi-mi că veţi mai veni… măcar de milă.

Pentru el, ca şi pentru ea, fraza era neaşteptată. Prinţul se tulbură. O clipă nu mai fu stăpân pe sine. Pentru a-şi ascunde emoţia, o luă pe Maria în braţe şi-şi lăsă capul pe umărul ei. Fata simţi pe gât respiraţia agitată a prinţului.

— Nu mă lăsaţi singur, murmură el, nu ştiţi câtă nevoie am de dumneavoastră.

Glasul său, aproape un suspin, avea inflexiuni de umilinţă, de rugă. Oare prinţul moştenitor al unui mare imperiu era cel care-i vorbea astfel unei

fete de şaptesprezece ani? Inima Mariei se umplu de duioşie, şi lacrimi îi străluciră în ochi.

— Vă aparţin pentru totdeauna, dragul meu prinţ, zise ea. Faceţi din mine ce vreţi.

Rudolf îşi revenise însă. Cu un glas neutru, stânjenit de slăbiciunea sa, spuse:

— Plec mâine la Buda, unde o să stau cinci zile. Apoi are loc o vânătoare în pădurea Vienei, la Mayerling. Dar la sfârşitul săptămânii voi fi aici. Să ne vedem atunci, vă rog. Verişoara mea va aranja totul… Loschek o să vă conducă la ea. Haideţi acum, trebuie să ne purtăm crucea…

Spunea toate acestea cu tonul unui om grăbit, pe care viaţa îl mână, îl hărţuieşte. Deschise uşa salonului. Loschek se afla îndărătul ei.

PARTEA A TREIA

I DRUM PRIMEJDIOS

În vălmăşagul de impresii şi simţăminte cu care Maria se întoarse acasă în ziua aceea, amintirea ultimelor clipe petrecute cu prinţul stăruia puternic. Scena aceea ciudată o chinui multă vreme; auzea vocea rugătoare a lui Rudolf, îi simţea pe gât respiraţia grăbită. Aşadar nu era fericit! O ştiuse dinainte, dar nu-şi închipuise că disperarea lui era atât de mare. Iată că avea nevoie de ea; îi era necesară ea, Maria Vetsera căreia îi vorbise pentru prima oară! Cum să-i vină a crede? Şi totuşi, cum să se îndoiască? Era departe de el, iar el suferea din această pricină. Deznădejde şi bucurie! Ardea de nerăbdare să-l regăsească, să-l cuprindă în braţe. Se dojenea că nu fusese destul de drăgăstoasă cu el, că nu ştiuse să-i aducă alinare. Bietele cuvinte pe care ea le rostise îi apăreau cu totul sărace. „Oare ce va gândi despre mine? îşi spunea. Mă va socoti o fată lipsită de sensibilitate?”

Dar o adiere de fericire spulberă aceste nelinişti, precum vântul norii. Totul dispărea în faţa unei vădite certitudini: „Mă iubeşte. Ce-aş mai avea de spus?” Să fie iubită de Rudolf! Nădăjduise ea oare, chiar şi în visele cele mai nebuneşti, într-o astfel de minune? Abia cu o lună în urmă, cu opt zile chiar, el părea departe, atât de departe… Şi iată că ieri se aflase la picioarele ei, ea îl mângâiase, iar el aproape plânsese pe umărul ei. Era oare cu putinţă?… Nu-i ceruse nimic… Dar ea simţea că astfel era poate mai aproape de inima lui, că dobândise o victorie mai mare. Şi alte femei veniseră în taină în apartamentul lui. Oare le mai vorbise şi altora aşa cum îi vorbise ei în clipa în

care s-au despărţit? O, nu, de asta ea era sigură şi era mândră! Ţinea în mâinile ei inima lui Rudolf şi acolo nu putea avea rivală.

Dar dragostea nu cunoaşte linişte. Totul o despărţea de prinţ. Cum să-l vadă?

Zilele şi nopţile îi fură chinuite de preocuparea de a găsi un mijloc. Nu ieşea niciodată singură. Mama ei o însoţea pretutindeni şi n-o încredinţa nimănui, nici măcar unei cameriste. Doar în contesa Larisch avea încredere. Fără îndoială, ea era cea mai nimerită. Numai că această contesă îşi avea şi ea treburile sale, un soţ şi un castel departe de Viena; nu-şi putea pleca zilnic urechea la rugăminţile Mariei. Să rişte şi să profite de câte o absenţă a mamei şi a surorii sale ca să iasă din casă rămânând astfel la discreţia vreunui slujitor? Dacă cineva ar fi pârât-o baroanei, ştia ce soartă o aşteaptă: în cel mai bun caz, părăsirea Vienei; în cel mai rău, mânăstirea. Până ce i s-ar fi găsit un soţ.

Bătrâna ei doică nu-i era de niciun folos. Nu o putea ajuta decât să primească şi să trimită scrisorile. Dar pentru un moment, chiar lucrul acesta era cu neputinţă. În febra întrevederii, ea uitase să stabilească cu Rudolf această chestiune. Data viitoare va trebui să se gândească la asta.

Dar oare când va fi „data viitoare”? Nicicând săptămâna nu-i păruse mai lungă. În timp ce prinţul se afla la Buda, contesa Larisch se dusese din nou, pentru câteva zile acasă, la Pardubitz, făgăduind că se va întoarce o dată cu vărul ei. Maria nu avea deci cui să se destăinuie. Din ziua în care fusese primită de prinţ, se hotărâse să nu-i mai spună nimic doicii, până atunci confidenta de zi cu zi a amărăciunilor şi speranţelor sale. De data asta totul devenise prea serios. Nimeni, nici chiar bătrâna doică, nu trebuia să ştie ce face ea… Dar bucuria, ca şi neliniştea, nu se împacă de fel cu tăcerea. Maria nu putu petrece nici patruzeci şi opt de ore în singurătate, fără ca inima ei, prea plină,

să nu i se destăinuie doicii. Scoase din cutiuţă preţiosul inel. Bătrâna, atât de îngăduitoare faţă de copilă, se nelinişti. În temerile sale ea găsi tăria să vorbească Mariei şi să-i arate prăpastia spre care alerga.

— Încotro te duci, micuţa mea? îi spuse ea. Spre nenorocirea ta. Nu poate să iasă nimic bun de aici… Ştii, prinţii noştri sunt răsfăţaţi… O floare frumoasă, ei o culeg aşa, în trecere… Apoi o aruncă şi culeg alta. Ce altceva aştepţi tu?… Nu se va căsători cu tine. Iar tu, tu eşti prea inimoasă, copila mea, şi vei suferi cumplit.

Luă mâna Mariei şi i-o sărută. Maria îşi dădu seama că o îndurerase. Nu era însă în firea ei să se lase pradă tristeţii. Râse şi şopti la urechea bătrânei:

— Tu nu-l cunoşti… Dacă ai avea douăzeci de ani!

În sfârşit, vineri, contesa Larisch făcu o vizită doamnei Vetsera. Prinţul imperial sosise la Viena cu o seară înainte. Maria ştia. Dar putea el oare, voia s-o vadă sâmbătă? Câteva cuvinte ale doamnei Larisch o liniştiră pe dată. Contesa i-o cerea doamnei Vetsera pe fiică-sa pentru a doua zi după-amiază.

— Copila aceasta este atât de veselă, spuse contesa, şi apoi n-am pe nimeni care să mă întovărăşească la târguieli. O să v-o aduc devreme înapoi.

De data aceasta doamna Vetsera se lăsă rugată, nu pentru că ar fi avut vreo bănuială asupra rolului pe care-l juca prietena ei, ci pentru că hotărâse să iasă ea însăşi cu Maria. Totuşi, cum era femeie bună, sfârşi prin a accepta un compromis. Aveau să se reîntâlnească toate, la ora cinci, la Grand Hotel, pentru ceaiul de după-amiază.

Din nou Maria se afla în apartamentul din Hofburg pe care acum îl cunoştea. Lăsând-o în faţa

uşiţei de fier, contesa îi spuse pe un ton uşor ironic:

— Eşti, de-acum, o fată atât de mare, Maria, încât te pot lăsa să mergi şi singură.

Acest „de-acum” o nelinişti pe Maria. „Oare ce-şi închipuie?” La întrebarea aceasta, fără răspuns, copila roşi uşor.

Salonul cel mic în care o introduse Loschek era pustiu.

— Prinţul va veni îndată, spuse valetul retrăgându-se.

Salonul era admirabil împodobit cu azalee şi crizanteme albe. Omagiul acesta delicat o impresionă pe Maria. „În vârtejul treburilor sale a avut totuşi timpul să se gândească la asta!” Capul de mort din mijlocul mesei privea cu ochii săi goi. Maria se apropie de el. Nu se putea obişnui cu gândul că Rudolf trăia în vecinătatea zilnică a morţii. Şi revolverul acela care se afla tot acolo! Sinistră companie…

Îşi luă totuşi inima în dinţi şi puse mâna pe craniul acela lucios. Răceala lui o făcu să se înfioare.

— Nu vă temeţi, văd, de capul acesta, spuse o voce în spatele ei.

Maria tresări. Prinţul se afla lângă ea. Intrase fără să-l fi auzit. De astă dată era îmbrăcat în haine civile. Nu-l mai văzuse niciodată astfel. O surpriză, într-adevăr!

— Sunteţi tot prinţul imperial? întrebă ea zâmbind. Cât pe-aci să nu vă recunosc…

— Atunci mă duc repede să-mi pun uniforma. Şi eu care mă bucurasem atât că pot s-o las deoparte pentru o oră!

Ea îl examină.

— Nu, rămâneţi. Vă iubesc şi aşa, Monseniore. O strânse la piept.

— O dată cu dumneavoastră în casa asta atât de tristă pătrunde o rază de soare!

— Trăiţi într-o tovărăşie foarte neplăcută, zise ea arătând spre capul de mort. Apoi mai e şi asta…

Arătă spre revolver.

Rudolf înălţă din umeri.

— Revolverul face parte din riscurile meseriei. Nu uitaţi, frumoasă domnişoară, că înainte de toate sunt ofiţer. Prima mea uniformă am purtat-o la patru ani. Închipuiţi-vă un băieţandru cârlionţat, îmbrăcat în uniformă de ulan! Primul revolver mi-a atârnat la centironul meu de sublocotenent la vârsta de doisprezece ani, mi se pare. Iată cum am fost crescut. Unui biet soldat, trebuie să-i ierţi multe lucruri…

Cât de mult îi plăcea Mariei tonul acesta glumeţ! Ghemuită în braţele prinţului se simţea în al şaptelea cer.

Apoi el începu să vorbească despre capul de mort.

— Nu are nimic înspăimântător, vă asigur. Cel căruia i-a aparţinut a fost un nefericit…

— L-aţi cunoscut? întrebă îngrijorată Maria.

— O, nu, vreau să spun că era un nefericit ca noi toţi; avea o nevastă cicălitoare, dinţi stricaţi şi era împovărat de mult mai multe griji decât putea să ducă în spinare. Şi pe urmă, într-o bună zi, gata cu nevasta cicălitoare, cu grijile; a găsit, în sfârşit, liniştea… Ce vi se pare înfiorător în asta? Dimpotrivă…

Se aplecă asupra Mariei; ochii ei albaştri îi zâmbeau.

— Să-l lăsăm, zise el. Craniul ăsta e bun pentru ceasurile mele de singurătate, când nu pot privi chipul dumneavoastră frumos şi fraged.

O conduse până la canapea, o ajută să-şi scoată haina şi pălăria.

— Aici este împărăţia dumneavoastră, iar eu sunt supusul. V-aţi dat foarte bine seama de asta zilele trecute. Vă aflaţi aici într-o siguranţă tot atât de desăvârşită ca şi în Salezianergasse.

Se scurse astfel o oră, ca într-un vis. Nicicând Rudolf nu fusese mai vesel, mai deschis. Vorbea despre partidele sale de vânătoare; începuse să vâneze foarte de tânăr şi curând îndeletnicirea aceasta îl pasionase.

— Aşa am venit pentru prima oară în contact cu natura, spuse el. Nu cunoşti natura când ai fost crescut într-o grădină sau într-un parc. Îi plâng pe copiii de la oraş, fie ei bogaţi ori săraci! Nu vor şti niciodată ce înseamnă o pădure. Ca s-o cunoşti, trebuie să te fi găsit pe potecile ei când abia te ţineai pe picioare, s-o fi cutreierat în lung şi-n lat, să fi dormit în ea sub arşiţa zilei sau să te fi înfiorat de spaimă când încep să se lase umbrele serii şi când nu ştii cum o să mai ieşi de acolo înainte de căderea nopţii. Toate astea eu le-am făcut când nici nu aveam zece ani…

Maria îl asculta ca vrăjită. „Există oare vreun bărbat mai plin de omenie? Sau vreun prinţ mai simplu? îşi spunea ea. Ah, nu m-am înşelat asupra lui. Sunt cea mai fericită femeie de pe pământ, de vreme ce el se află aici, lângă mine, de vreme ce-l pot auzi”.

Când prinţul se opri, ea îi spuse:

— N-aţi putea să mă luaţi o dată în pădure? Nu e departe de Viena. Dacă aţi avea doar două ore libere… Dar vă cer prea mult… Şi apoi acum e iarnă, nu-i aşa de frumos…

— Pădurea este oricând frumoasă, în orice anotimp; o altfel de frumuseţe, atâta tot. Da, vom merge amândoi în pădurea Vienei.

— Şi o să ne rătăcim! O să-mi fie teamă şi o să mă ghemuiesc la pieptul prinţului meu drag.

— Şi n-o să ne mai întoarcem niciodată!

Îşi petrecură toată după-amiaza sporovăind aşa, la întâmplare. Când sosi vremea să se despartă, Maria exclamă:

— Dar abia am venit!

Rudolf se uită la ceas şi nu-i veni a crede.

— Este oare cu putinţă ca două ore să zboare astfel?

Mariei îi venea să plângă.

— Să şi plec! Mai ţineţi-mă puţin. Poate că n-o s-o mai vreţi pe Maria; ce am făcut ca să vă distrez? Nimic!

Şi totuşi, acta după-amiază simplă, în care, după cum ei înşişi spuneau, nu se petrecuse nimic, în care amintirea nu se putea prinde nici măcar de faptul cel mai mărunt, le rămase în memorie ca cea mai fericită, dintre cele trăite.

Îi aşteptau ceasuri grele. În săptămâna care urmă, Rudolf plecă o zi la Praga şi două zile la vânătoare. Pe deasupra, ghinion neînchipuit, în timpul celor patru zile pe care prinţul le petrecu la Viena, contesa fu reţinută la ţară. În micul palat din Salezianergasse, Maria se învârtea ca într-o închisoare. Puteai concepe soartă mai îngrozitoare? El era acolo, o aştepta, pentru ea îmbrăcase în flori paradisul lor din Hofburg care – i-o jurase – nu le aparţinea decât lor, iar ea era înlănţuită de mama ei ca un ocnaş de galera sa!

Primi totuşi două scrisori atât de calde, încât îi aduseră multă lumină în închisoarea ei. Erau adresate pur şi simplu bătrânei dădace, care în viaţa ei nu primise atât de multă corespondenţă. Prinţul îi scrise de la Praga câteva cuvinte care preţuiau cât o carte întreagă…

„Cum, m-aş putea lipsi de dumneavoastră?”

A doua scrisoare era din Viena. Tonul ei era trist. Se plângea de unele necazuri asupra cărora nu dădea niciun amănunt şi cărora Maria nu le putea bănui natura… Poate, soţia lui? Acum o detesta. Cine era această belgiană, atât de stângace ca să nu fie în stare să se facă iubită de soţul ei, atât de rea ca să-l facă nefericit pe bărbatul cel mai binevoitor? De un an îl ameninţa că-l va părăsi. O, de ce nu se întorcea în Belgia! Cuta de suferinţă dintre sprâncenele lui Rudolf ar fi dispărut de îndată!

Maria răspunse la ambele scrisori. Răspunsurile le adresă lui Loschek şi le trimise la Hofburg printr-un comisionar.

„Vă iubesc, îi spunea, *şi sunt nefericită. Cum să înţeleg acest lucru? Aş vrea să fiu totul pentru dumneavoastră şi sunt atât de puţin…* Se plângea apoi de absenţa contesei Larisch. *Iar când se va întoarce, poate că veţi fi plecat! Nu-mi place să vă ştiu departe de Viena. Ce m-aş face dacă vi s-ar întâmpla ceva?"*

Scrisese astfel patru pagini. Îl văzu totuşi pe prinţ la operă, unde se juca *Tristan şi Isolda.* Se făcuse foarte frumoasă şi ceruse mamei sale să-i împrumute câteva bijuterii. Nu era obiceiul, la Viena, ca tinerele fete să poarte bijuterii. O modestă cruciuliţă din email era tot ce li se îngăduia până la căsătorie. Dar baroana Vetsera trăise în Orient şi în lumea diplomatică în care se îngăduie mai multe. Era prea mândră de frumuseţea Mariei aşa că îi oferi pentru seara aceea o diademă din diamante, pe care Maria şi-o prinse în păr. O, cât de mult regreta că nu-şi putea pune în deget inelul dăruit de Rudolf. Înainte de a pleca la operă, îl sărută. Maria purta o rochie din mătase albă. Lui Rudolf îi plăcea s-o vadă îmbrăcată astfel. Nu împodobise el cu alb micul salon din Hofburg pentru după-amiaza aceea de neuitat? Niciodată nu acordase atâta grijă toaletei sale. Avea să fie de faţă şi prinţesa imperială. Maria vroia să fie frumoasă, să atragă privirile.

Fiind plecată, contesa oferise doamnei Vetsera loja sa, care nu era prea departe de loja prinţului. Maria se bucură de un mare succes. Diadema făcu senzaţie. În pauză, prietenii veniră să i-o spună. Abia atunci sosi şi perechea princiară. Prinţesa de Coburg îşi întovărăşea sora şi cumnatul. Rudolf îşi întoarse îndată privirile spre loja în care se afla Maria. Deşi nu era departe de ea, îşi duse totuşi binoclul la ochi şi, gândind că nu-l observă nimeni, schiţă un uşor semn de admiraţie. De data aceasta

Maria nu roşi. Apoi – se discutase cumva de ea în loja imperială? – avu satisfacţia de a le vedea pe cele două prinţese îndreptându-şi binoclurile spre ea şi examinând-o… Mai târziu, Maria se uită la ele. Nu erau, amândouă, nici frumoase, nici elegante. În spatele lor, Rudolf părea din altă rasă… „Ce poate fi comun între ei?" îşi spunea, şi inima i se strânse la gândul că soarta celui pe care-l iubea era legată de această femeie.

Sfârşitul acelei seri fu trist pentru ea. Tot ceea ce o înconjura o rănea şi o făcea parcă să atingă cu degetul piedicile care se ridicau între ea şi Rudolf.

Se aflau în aceeaşi sală, dar între el şi ea exista o distanţă nemăsurată. El nu avea nici măcar libertatea de a face cei câţiva paşi care îi despărţeau pentru a veni, foarte firesc, s-o salute şi să se aşeze lângă ea, aşa cum puteau face toţi ceilalţi bărbaţi pe care îi cunoştea. Se iubeau. Între ei se ivise acea intimitate sufletească, atât de rară, atât de preţioasă, acea afecţiune deosebită care uneşte mult mai puternic oamenii decât orice alte legături oficiale, şi iată că se şi ridica ceva izvorât din adâncul veacurilor, o sumă de convenţii, un haos de reguli învechite, absurde, perimate, destul de puternice însă, destul de mari pentru a constitui o barieră de netrecut. Nu se vor putea vedea decât pe ascuns, smulgând destinului scurte clipe necontenit primejduite… Ce viitor!

Pe scenă, Tristan murea părăsit. Isolda se unea cu el în moarte. Oare moartea să fie într-adevăr unicul refugiu în care îndrăgostiţii nefericiţi se regăsesc, ce-i drept, pentru veşnicie?

Acasă, Maria îşi petrecu jumătate din noapte plângând.

Un bilet din partea lui Rudolf, a doua zi dimineaţă, o readuse la viaţă. *„Eraţi cea mai frumoasă la operă. Vă iubesc… R."* Scrisese acestea pe o hârtie cu iniţialele „Sacher", şi datată chiar în seara reprezentaţiei.

II STACCATO

Trecu o săptămână. Contesa Larisch se întorsese în sfârşit la Viena şi socotea că nu va mai lipsi până la Anul nou. În vremea asta, zilele prinţului-imperial erau tot mai încărcate, iar corvezile meseriei sale tot mai grele. Timpul său, calculat ceas cu ceas, cu o migală care-l irita, nu-i aparţinea câtuşi de puţin. El nu-i putea dărui Mariei decât câteva clipe, dar nu la Hofburg. Contesa i-o aduse pe o alee retrasă din Prater şi-i lăsase singuri.

Amurgul coborâse. Înfăşurat într-o mantie mare, militară, prinţul îşi trecu braţul pe sub cel al Mariei şi o conduse, cu pas grăbit, către cărarea ce se adâncea în pădure. Mergea atât de repede, încât era nevoită să alerge pe lângă el, Când ajunse în mijlocul crângurilor îşi încetini pasul.

— Agenţii ne vor fi pierdut urma… Sunt spionat din toate părţile. Prefectul de poliţie, ministrul-preşedinte, soţia mea pun tot soiul de oameni pe urmele melc. Sunt hăituit ca un vânat… Ce viaţă duc, mica mea Marie!… Şi nu vă e teamă cu mine!… Ar trebui să mă evitaţi…

Vorbea sacadat, respira mai greu. Totuşi continua să se plângă de duşmanii săi care se aflau pretutindeni şi care nu aveau de gând să se potolească înainte de a-l fi doborât. Vorbi şi despre insuportabilele dureri de cap care-l lăsau fără vlagă. Nervozitatea creştea şi, cu toate că noaptea cobora, Maria vedea ochii prinţului strălucind pe chipul său palid.

Groaza şi mila o chinuiau rând pe rând. Ce se întâmpla cu Rudolf?… Nervii săi, mult prea încordaţi, erau cumva pe cale să cedeze? Avea temperatură, îl pândea poate vreo boală?… Nu

îndrăznea să-l întrerupă. Totuşi, trebuia ca el să se liniştească…

Fără să rostească niciun cuvânt, în timp ce mergeau, ea îi luă mâna. Contactul acestei mâini răcoroase acţiona asupra prinţului. Încet, încet, el se linişti. Apoi tăcu. Maria îşi puse toată dragostea ei în mâna care i-o strângea pe a lui. Îi mărturisea astfel, în tăcere, cât de mult ţinea la el, mai mult decât la viaţă, până la moarte.

Noaptea îi învălui. Când şi când îi biciuia câte o creangă.

— Trebuie să ne despărţim, Maria, spuse el cu dragoste. Noaptea, Praterul este mai periculos decât pădurea.

Se orienta în întuneric cu o siguranţă care o uimi. Copacii se răriră în faţa lor. Se aflau la marginea pădurii.

— Cupeul contesei este acolo, zise el, arătând spre felinarele aprinse ale unei trăsuri aflate la mică distanţă. Sunt un ghid bun, nu-i aşa? Să nu vă gândiţi decât la asta şi, iertaţi-mă…

Prinţul mai tremura încă. Deodată o cuprinse în braţe şi, pentru prima oară, o sărută cu patimă.

Maria se duse singură până la trăsură. Sărutul lui Rudolf o ardea. Flacăra pe care el o aprinsese în inima ei nu avea să se mai stingă niciodată.

*

Timpul părea că o ia acum la galop. Fiecare zi, fiecare oră era trăită într-o continuă încordare. Sosea, în sfârşit, scrisoarea mult sperată, se aranja imediat o întâlnire, în ciuda miilor de obstacole care o făceau dificilă şi dintr-o parte şi din alta… Se zăreau, de departe, la operă sau la Prater, trebuiau să se asigure, la timp, de indispensabila contesă… Apoi, erau aşteptate cu înfrigurare ziarele, când „el” era plecat, adică mai precis în fiecare săptămână, ziare pe care ea le deschidea cu inima strânsă, ca să constate de îndată că niciun

titlu cu litere mari nu anunţa vreun atentat asupra prinţului imperial… Era măcinată de griji, totuşi trebuia să strălucească de fericire, clipă de clipă, când de fapt fiecare ar fi putut, dacă ar fi vrut, să-i citească în suflet patima, patimă ce sărea, desigur, chiar şi în ochii cei mai indiferenţi… Era silită să se închidă în sine faţă de cei care o înconjurau, să afişeze aceeaşi expresie indiferentă, să vorbească despre lucruri care-i deveniseră străine, să râdă, să se ducă în oraş, să se plimbe, să iasă în societate, să danseze, să asculte cuvinte searbede şi să tăinuiască, în adâncul fiinţei sale, gândul acela obsedant: „Unde se află el acum? M-a uitat? Cât îl iubesc!”

Când stătea de vorbă cu ea însăşi, Maria îndepărta, cu bună ştiinţă, orice întrebare asupra viitorului. Încotro se ducea? Care avea să fie sfârşitul acestei mari iubiri? O, când să te mai ocupi de aşa ceva, când prezentul te apasă, te copleşeşte, te umple de vrajă, stăpân tiranic şi bizar, într-o mână cu un bici, în cealaltă cu un trandafir!

Chiar şi în zilele cele mai fericite o cuprindea uneori o nelinişte grea. Noaptea aştepta somnul multă vreme şi adesea adormea cu ochii plini de lacrimi.

Sănătatea prinţului se şubrezea într-una. Medicul împărătesei veni să-l vadă; cu câteva zile înainte, împărăteasa avusese o fugară şi secretă întrevedere cu Loschek. Medicul îl ştia de când se născuse, îi cunoştea suferinţele, pentru a nu mai vorbi de tarele strămoşilor săi, moştenite, vai, din ambele părţi! Ştia că, în ciuda unor aparenţe de robusteţe, Rudolf era o fiinţă nervoasă, nestatornică, necontenit primejduită. Doctorul Wiederhofer ştiuse să-i câştige încrederea. În dimineaţa aceea, stăteau de vorbă amândoi, prieteneşte, fumând o ţigară în faţa unui pahar de porto. Doctorul dezvolta una dintre tezele sale

favorite, potrivit căreia oamenii mari din lumea aceasta, cei pe ai căror umeri apasă grele răspunderi, sunt de obicei prea slab construiţi pentru a le suporta. Au viaţa cea mai aspră, dar constituţia cea mai plăpândă.

— Ştiu, spunea el, că se poate vorbi deschis în faţa Alteţei-voastre. Sunteţi un om luminat, Monseniore, şi teoriile ştiinţifice cele mai noi vă sunt cunoscute. Pot să afirm aici ceea ce n-aş spune în alte colţuri ale acestui palat. Astăzi, rasele voastre regeşti par să fi ajuns la capătul puterilor. Şi cum să nu fi ajuns? Ele au o meserie grea, muncă, responsabilităţi, un protocol continuu şi nicio destindere. Pe de altă parte, ele practică meseria aceasta din tată în fiu, din generaţie în generaţie. Oboseala se adună şi se transmite. În sfârşit, pentru a-mi desăvârşi tabloul, prinţii se însoară între ei. De zece secole, nicio picătură de sânge proaspăt n-a intrat în familiile voastre. Astăzi, prinţii din Europa sunteţi veri cu toţii… Nu puteţi face decât căsătorii de sânge… E tare primejdios…

— Înţeleg prea bine, doctore, zise prinţul bine dispus. Sunt extenuat. Într-adevăr, o oboseală de zece secole apasă şi sărmanul meu trup. Are ce să-l zdrobească… Dar cum nu există leac…

Bătrânul doctor clătină din cap.

— Nu există leac. Ar fi trebuit ca la fiecare generaţie o lege specială să-l silească pe moştenitor să-şi aleagă soţia dinafară cercului fatal al familiilor domnitoare, să-şi ia o nevastă din societatea burgheză, din cea aristocratică, din popor. Aşa se întâmpla în vremuri depărtate. Cunoaşteţi cântecele şi basmele care ne-o arată pe fiica regelui stând la fereastră sau dormind în palatul său, în aşteptarea frumosului aventurier care să vină s-o ia de nevastă. Sau pe cele cu fiul regelui care o iubeşte pe Cenuşăreasa cu picior mic… Se căsătoreau şi aveau mulţi copii… Sângele se amesteca şi se înnoia.

Chipul proaspăt şi zâmbitor al Mariei trecu prin faţa ochilor prinţului.

— Doctore, zise el, sunt de acord cu dumneata. Încearcă să-l convingi pe tatăl meu şi mă voi converti repede. Sunt gata chiar să-mi anulez căsătoria pentru a încerca o astfel de experienţă! Poate că nu-mi va fi prea greu să-mi găsesc o Cenuşăreasă. Până atunci…

— Până atunci, Monseniore, nu trebuie să vă surmenaţi. Iată singura concluzie practică a acestei discuţii.

— Cereţi-mi, în cazul acesta, să nu trăiesc, răspunse Rudolf pe un ton care-l impresionă pe bătrânul medic. Sunteţi inteligent, dar veţi spune, ca toţi ceilalţi, să fiu mai cumpătat. Este singurul lucru imposibil. Vreţi să vă pe-treceţi o zi cu mine? Ascultaţi o clipă, apoi veţi hotărî. Până una, alta, gustaţi un pahar de porto. Dacă vă place, o să vă trimit câteva sticle. Nu veţi găsi în toată Viena unul asemănător.

Turnă doctorului Wiederhofer un pahar şi continuă:

— La şapte şi jumătate Loschek mă trezeşte. Cu multă greutate e adevărat; este ora la care dorm tun. Căci vai, m-am culcat pe la trei şi somnul nu-mi ajunge!

— Iată punctul în care Esculap intervine în mod sigur, îl întrerupse medicul. Culcaţi-vă înainte de miezul nopţii şi totul va merge dacă nu foarte bine, cel puţin bine.

— Răbdare, răbdare, veţi înţelege îndată. La opt şi jumătate începe ora mea oficială, lucrez cu aghiotantul meu, cu militari, acord audienţe, prezidez comisii. Vreau să fac totul cât se poate de bine. Am idei, ei da, închipuiţi-vă că am idei, deşi sunt prinţ, am idei, am chiar un plan! Dar ştiţi ce se mai întâmplă? Aici, pe locul pe care mă aflu eu, nu trebuie să ai idei; dacă ai idei, eşti suspectat; dacă ai un plan, e şi mai grav. Eşti imediat socotit un om primejdios… Sunt un om primejdios,

doctore, trebuie să recunoşti asta. Întâlnesc în cercurile oficiale o opoziţie insistentă, o rezistenţă care nu cedează. Ah, domnii aceştia sunt foarte politicoşi, foarte prevenitori. De formă, cedează uşor. Dar în fond, nu dau înapoi nici măcar cu un pas. Nimic, nimic, iată rezultatul calvarului meu încăpăţânat, inteligent, da, îndrăznesc s-o spun, de ani de zile… aşa se întâmplă cu orice, oricare ar fi lucrul pe care-l ating. Sunt un liberal, deci sunt suspect. Credeţi că astea nu-s motive menite să-ţi zdruncine nervii? Sunteţi medic. Aţi sfârşit prin a găsi cu multă trudă remediul unei maladii. Puteţi salva mulţi nenorociţi. Ei bine, ce-aţi zice dacă toţi colegii dumneavoastră de la Universitate s-ar coaliza împotriva dumneavoastră şi a descoperirii pe care aţi făcut-o?

— Asta se întâmplă, Monseniore, asta se întâmplă, fiţi sigur.

— Dar dumneavoastră puteţi vindeca oamenii pe care îi trataţi. În această direcţie aveţi rezultate pozitive. Eu, însă, nu pot face nimic, şi totuşi pacientul meu îşi are importanţa lui, este pur şi simplu dubla monarhie. Domnii aceştia o vor lăsa mai degrabă să crape decât să încerce măcar o singură dată remediile mele. Tocmai pentru că îmi dau seama de gravitatea răului, de aceea mă frământ. Uneori am dureri de cap atât de groaznice, încât chiar dumneavoastră îmi daţi, din milă, câte un pic de morfină. Când îmi isprăvesc lucrul, nu mai am decât un singur gând: să uit ceea ce am făcut, să-mi uit mâniile, timpul pierdut, pe proştii cu care mă bat… Dar n-am isprăvit, trebuie să apar mereu, la dejun, la cină, seara… Şi trebuie să-mi joc rolul, rolul meu, şi să mor de plictiseală. Sunt anumite mese de seară, la care dacă n-aş bea vin, i-aş ucide, cred, dintr-o dată, pe toţi cei care mă înconjoară. Ei nu bănuiesc că-şi datorează viaţa şampaniei bune care mi se toarnă… Şi nu v-am spus nimic despre toate intrigile care se ţes în jurul meu. Reprezint speranţa multor oameni

cumsecade. Sforarii profită de asta şi nu-mi dau pace. Şi sunt atât de perfizi, încât adesea nu pot scăpa de ei. Cât timp mă fac să pierd!… Iar femeile, doctore, fiindcă astăzi stăm de vorbă în voie, ce să mai spun despre femei? Cofetarii, pentru a-şi dezgusta vânzătoarele de bomboane, nu le interzic nimic, pare-se că le lasă să mănânce cât vor, toată ziua. Ele se satură repede şi nu se mai ating de dulciuri! Din păcate, doctore, pentru prinţul imperial, nu există fruct oprit în Austria. Ar trebui să fiu dezgustat de lucruri atât de lesne de obţinut… Şi sunt, de altfel, într-o anumită măsură… (şovăi puţin), în mintea mea, dacă înţelegeţi ce vreau să spun… Dar am făcut o descoperire. Anume aceea că femeile – o, ce sex uimitor, dragă doctore, n-o scoatem niciodată la capăt cu ele şi sunt atât de diferite, încât ceea ce crezi despre una nu i se potriveşte alteia – am descoperit deci că femeile „aduc şi ele uitarea”, cum spune cântecul. Şi, aş vrea să ştiţi că, lucrul de care am cea mai mare nevoie acum este uitarea. Iată tâlcul istoriei mele…

Se prăbuşi în fotoliu şi închise ochii. Discuţia aceasta lungă, în loc să-l învioreze, îl făcuse mai palid. Doctorul îl privea cu nelinişte. Faţa i se trăsese sub ochii pe care frecventarea „celor care aduc uitarea” îi adâncise în orbite, pielea era aproape albăstrie; pe la tâmple, vinele, mult prea umflate, vădeau pulsaţiile neregulate ale sângelui.

Trecu un minut. Oare prinţul dormea? Nu, se îndreptă, îl fixă o clipă pe doctor şi continuă, de parcă nici nu s-ar fi întrerupt:

— Trebuie să uit cine sunt, pur şi simplu, să uit că aparţin uneia dintre aceste rase pe care o cunoaşteţi, ajunse „la capătul puterilor”; trebuie să uit nedreptatea de a plăti nebuniile şi excesele săvârşite de ai mei de-a lungul a douăzeci de generaţii. Trebuie să uit, în sfârşit – şi glasul său deveni mai grav – că nu am dreptul să-mi aleg fericirea, că nu mă pot îndepărta nicio clipă de la

drumul pe care mi l-au trasat. Atunci, seara, după zilele pe care vi le-am descris, încep să mă aştern pe uitare… Nu e uşor să uiţi. Îţi trebuie timp… Iată de ce mă întorc acasă între două şi patru dimineaţa, în acest vechi palat, în care toţi strămoşii mei mă pândesc…

După vizita aceasta a doctorului Wiederhofer, se luă, într-un for înalt, hotărârea ca prinţul să petreacă cincisprezece zile la Abbazzia, pe malul Atlanticului, împreună cu soţia şi fiica sa. Urmau să părăsească Viena a doua zi de Crăciun.

III ÎNGRIJORĂRI

Maria află această veste chiar de la Rudolf, la Hofburg, într-o seară către ora opt. Scăpase ca prin minune de acasă: mama şi sora ei erau la operă. Ea nu-şi putu stăpâni lacrimile. Rudolf pleca pentru cincisprezece zile. Niciodată nu lipsise cincisprezece zile. Şi pleca cu prinţesa, se ducea într-un loc singuratic, unde avea să fie lipsit de ocupaţie, fără altă companie decât soţia sa; într-un fel, o a doua lună de miere. Maria nu se îndoia… Aceasta era o manevră a împăratului, pentru a-i apropia pe cei doi soţi.

În zadar încercă Rudolf să o împace. Doar grija pentru sănătatea sa îl făcuse pe bătrânul său prieten Wiederhofer să vorbească. Avea neapărată nevoie de odihnă, departe de Viena şi de orice ocupaţie, într-un climat meridional. Bine că nu-l trimiteau pe Riviera franceză sau la Madera! Soţia sa? Nu putea, într-o astfel de deplasare s-o lase la Viena. Dar vor avea două apartamente la hotel: ea cu doamna ei de onoare, cu fiica sa şi cu guvernanta acesteia; el, cu aghiotantul său. Avea să-şi petreacă zilele într-o barcă cu pânze. Ea nu suporta marea. Iar el avea să-şi facă de lucru pe la Pola, în apropiere, unde se afla flota.

Nimic n-o alina însă pe Maria. Prinţul o sărută, o legănă, îi vorbi ca unui copil, se strădui să o facă să râdă.

Atâta blândeţe o linişti în sfârşit. Niciodată nu fusese Rudolf aşa de bun cu ea. De obicei, ei îi revenea sarcina să-l înveselească, să-i alunge grijile, gândurile negre care îl bântuiau mult prea ades. Îndeplinea cu deosebită plăcere datoria

aceasta cu adevărat feminină. Acum însă rolurile se inversaseră.

Ora aceea de tristeţe şi de duioşie avu asupra lui Rudolf o înrâurire puternică. Ea scoase la iveală un sentiment atât de adânc ascuns în el, încât îl şi ignora. Imaginea acestei fete plângând în braţele sale, trupul acesta tânăr lipindu-se cast, de al său, lacrimile pe care el le domolise, râsul pe care îl făcuse să răsară, în sfârşit, pe buzele frumoase ale Mariei, îl umplură de o emoţie pe care n-o mai încercase niciodată.

În ziua aceea nu-i putu mărturisi nimic Mariei, fiindcă nu-şi dădea nici el prea bine seama de ceea ce simţea. Fu nevoit s-o părăsească devreme: se ducea la operă. Dar în tot timpul serii, oriunde s-a aflat, n-a încetat să se gândească la lucrul acesta.

De cele mai multe ori refuza să se analizeze, ştiind din experienţă că n-ar culege decât amărăciune şi dezgust. Dar acel Rudolf care se născuse din apropierea cu Maria Vetsera, era un om nou, în a cărui tovărăşie se complăcea. Unde îl putea întâlni? Numai lângă magiciana care îl chemase la lumină.

O căută deci pe Maria, iar piedicile care existau între ei nu făcură decât să-i aprindă şi mai tare dorinţa. Alături de ea, regăsea un Rudolf lipsit de cinism, pentru care lucrurile mai aveau preţ şi savoare. Acest Rudolf, atât de deosebit, nu-şi trăise încă viaţa. Înflorea abia acum. El era cel care-o primea pe Maria la Hofburg sau care o conducea în grabă pe aleile pustii ale Praterului; avea faţă de ea pudoarea şi atenţiile unui îndrăgostit de şaisprezece ani, încrederea unei inimi care n-a fost niciodată trădată, visurile şi speranţele tinereţii, avântul celui care iubeşte pentru prima oară. Acest Rudolf era dublat în chip miraculos de cel de la Curte şi de la Sacher, de cel prins în intrigi politice şi în întâlniri cu ţigăncile. În clipa aceea văzu limpede în sinea sa şi înţelese că nu se putea lipsi de Maria.

Ideea aceasta, căreia i se dărui întrutotul, crescu foarte repede. Căci orice gând constituie o hrană pentru dragoste. Dragostea lui începu să se facă simţită în absenţa iubitei sale, cât şi în prezenţa ei. Dezgustul pe care-l încerca în zilele care se scurgeau toate la fel făcea să i se pară şi mai luminoase ceasurile rare pe care i le dăruia femeia iubită.

Într-o zi, era în a doua jumătate a lunii decembrie, Maria îşi petrecea lângă el, în salonul plin cu flori, din Hofburg, o bună parte din după-amiază. Îi plăcea s-o audă vorbind, râzând şi adesea rămânea tăcut. Dar Maria, care vedea dispărându-i, încetul cu încetul, cuta dintre sprâncene, nu se alarma de tăcerea lui Rudolf. În ziua aceea însă i se păru că era şi mai tăcut ca de obicei şi se nelinişti fără să i-o spună.

Rudolf, care şedea pe un taburet la picioarele ei, se ridică destul de brusc şi începu să umble prin cameră. Pierdut în gândurile sale, părea s-o fi uitat. Deodată, printr-o mişcare neaşteptată, se apropie de canapeaua pe care se afla Maria, se aşeză alături, îşi trecu un braţ pe după mijlocul ei şi o atrase spre sine:

— Maria, spuse, trebuie să stăm de vorbă.

Tonul era atât de serios, încât o trecu un fior.

— Am reflectat multă vreme, continuă el.

În clipa aceea citi în ochii Mariei spaimă şi, pe loc, pentru a o linişti, murmură aplecându-se spre ea:

— Nu-ţi fie teamă, scumpa mea (era pentru prima oară că o tutuia şi Maria se înfioră, dar de fericire). Te iubesc atât de mult, încât nu pot trăi fără tine: iată ce voiam să-ţi spun. Vrei să încercăm să ne gândim la viitorul nostru?

Maria îl asculta şi nu ştia ce să creadă. Oare prinţul îşi pierduse capul? Viitorul nostru! Exista deci, pentru ei, un viitor! Niciodată nu se gândise la asta.

— Nu vă înţeleg, zise ea.

— Să nu-mi mai spui „dumneavoastră”, micuţă Maria. Spune-mi Rudolf…

— O, nimic nu-mi va fi mai uşor, îi răspunse ea într-un elan de fericire, pentru mine ai fost întotdeauna Rudolf. Dacă ai şti ce greu îmi venea să-ţi spun „Monseniore”. Mi se părea că mă adresez cuiva pe care nu-l cunoşteam. Dar dacă ai fi auzit toate lucrurile duioase pe care vi le… pe care ţi le-am spus, singură în camera mea, cu mult înainte de a te întâlni aici! Ah, lui Rudolf îi erau adresate… La început, am suferit mult gândindu-mă la rangul tău care ne despărţea… iar acum tu îmi vorbeşti de viitorul nostru…

Nebună de fericire, se aruncă de gâtul lui.

— Viitorul nostru, reluă ea, oare asta are vreun sens? Dar puţin îmi pasă, îmi ajunge, Rudolf, să rosteşti cu buzele tale dragi „viitorul nostru”, ca să nu cer nimic mai mult. Viitorul nostru! Mai repetă, vreau să fiu sigură că nu m-am înşelat…

Trebui să treacă un timp, până ce Rudolf putu să vorbească. Maria dansa, alerga în jurul lui, îi azvârlea câte o sărutare, îi aducea o floare drept omagiu. În sfârşit, se ghemui în braţele lui şi spuse solemn:

— Te ascult.

Rudolf îi explică, nu prea desluşit, că-i era greu să vadă limpede în faţa sa, într-atât de tulbure era situaţia lui în stat şi în cercul alor săi. Evenimente neprevăzute puteau interveni şi schimba într-o clipită lucrurile. Era înconjurat de duşmani care ocupau cele mai înalte posturi în imperiu. Dacă tatăl lui s-ar îmbolnăvi, i-ar vedea pe toţi la picioarele sale. Dar în prezent, nu se putea bizui pe nimeni. Era în relaţii proaste cu cei mai mulţi dintre membrii familiei, oameni lipsiţi de inteligenţă, retrograzi şi mărginiţi.

— Tatăl meu… Vom vorbi despre el altă dată… Mama mea, care în realitate îmi este foarte aproape, îmi scapă şi fuge de ea însăşi. Deseori, rătăceşte singură prin palatul acesta mare, în care

toate porţile se deschid când ea se apropie… Deunăzi, am întâlnit-o astfel, din întâmplare, într-una din sălile de recepţie. Surprinsă, de îndată ce m-a văzut, a grăbit pasul, ca să-mi arate limpede că nu voia s-o opresc. În trecere, mi-a făcut un mic semn cu evantaiul. Totuşi mă iubeşte… Ştii ce imagine trezeşte ea în mine? Pe aceea a unei prizoniere. Hofburgul, Viena, Austria întreagă sunt temniţa ei. Ea nu respiră decât când se află departe. Ar vrea să fugă de aici şi să nu se mai întoarcă niciodată… Şi eu sunt un prizonier, Maria…

Se opri o clipă, apoi, aplecându-se spre ea, îi şopti la ureche, de parcă s-ar fi temut să nu-l audă alţii, ori zidurile:

— Într-o bună zi voi pleca… Iar tu mă vei urma!

Maria asculta, înmărmurită, glasul acela misterios. Să plece. Să plece! Fără îndoială, l-ar urma la primul semn. Dar cum ar putea părăsi el Viena, Austria? Părea cu neputinţă. Totuşi, înseamnă că întrevăzuse vreo posibilitate, de vreme ce vorbise astfel. Nu-i venea să creadă, dar inima îi bătea nespus de tare la gândul că acelaşi destin îi va uni. Unde? Nu avea importanţă, totul era să fie împreună. Nu îndrăzni să-i pună întrebări, deşi ar fi vrut să afle mai multe.

În altă zi, la Prater – prinţul se întorsese de la München – declară că nu va mai continua să trăiască alături de soţia lui. Poate că, într-un moment de furie, ea îşi va pune în aplicare ameninţarea atât de des proferată de a se întoarce în Belgia. Dar în fond, el nu-i dădea crezare.

— Nu va pleca. Ameninţarea este una din metodele ei de a mă scoate din fire, asta-i tot!

El însuşi avea însă un plan îndrăzneţ. Va cere Papei anularea căsătoriei. Va motiva că prinţesa nu putea dărui un moştenitor Coroanei: de când născuse fetiţa, ea nu mai avusese alt copil. Totuşi convieţuiseră patru ani după naşterea micuţei.

Naşterea grea de atunci părea să fie pricina sterilităţii ei. Acesta era un motiv puternic, iar Papa se va arăta, fără îndoială, sensibil. Ajuns la acest punct, prinţul se pierdea în nenumărate consideraţii de ordin politic, pe care Maria le urmărea cu greu. Era evident că, o dată cu anularea căsătoriei, el proiecta o unire morganatică cu Maria.

— Voi fi liber, nu ne vom mai despărţi.

Sau, uitând pe papă, întrezărea deschizându-li-se în faţă un viitor şi mai frumos.

— Oamenii oare mă înconjoară sunt încredinţaţi că eu ţin la putere. Se înşală. Ar fi fericiţi dacă ar şti în ce măsură m-au dezgustat de ea. Câte intrigi, câte trădări! Şi în fiecare zi, atâtea chipuri făţarnice… Să ajung un om liber, aşa cum va fi într-o zi vărul meu, arhiducele Jean! Să duc, departe de aceste locuri, o viaţă independentă! Să nu crezi, scumpa mea, că nu se poate. Eu cred că se poate, dac-o vrei cu tot dinadinsul…

Într-o zi, în timp ce discuta despre aceste planuri cu aprinderea pe care o punea acum în orice lucru, el se opri, apoi izbucni într-un râs oarecum ciudat, care o îngrijoră pe Maria.

— Scumpa mea, spuse el, nu sunt oare stupid că-mi fac atâtea griji? Nu există şi un alt mijloc de a scăpa de lumea asta, de a ne dărui unul altuia, pentru totdeauna?

Ea îl privea, preocupată să-i citească gândurile până în adâncul lor; el adăugă doar atât, într-un chip voalat:

— Oriunde aş pleca, ştiu că pot conta pe tine.

Maria se lipi de el. Din toate cuvintele acestea fără şir, ea nu reţinea decât un lucru: oricare ar fi fost soluţia la care se gândea, Rudolf o asocia şi pe ea. Totul avea un singur sfârşit: unirea lor.

Gândul acesta îi umplea inima de bucurie. Maria nu voia să cântărească perspectivele, nu voia să-l urmeze pe Rudolf în calculul probabilităţilor. În mijlocul tuturor primejdiilor care o înconjurau, se

agăţa cu disperare de o certitudine: o iubea mai presus de orice, nu voia să se despartă de ea.

Făcură o plimbare la Schönbrunn. De multă vreme dorise Maria să vadă parcul în care Rudolf, copil, se jucase şi în care publicul nu avea acces. Neglijând de data aceasta măsurile de prevedere cu care se înconjura de obicei, prinţul veni să o aştepte cu cupeul lui Bratfisch în colţul străzii Marocanergasse, aproape de Salezianergasse. Când Maria ieşi din casă în tovărăşia contesei, aruncă o privire în jur; ori de câte ori pleca la o întâlnire, se temea să nu fie urmărită. Strada era pustie. Doar doi lucrători mergeau încet spre Traungasse, cu gulerele paltoanelor ridicate. Contesa şi Maria se urcară în cupeul lui Bratfisch, apoi contesa coborî la prima staţie de trăsuri. Bratfisch îşi continuă drumul spre Schönbrunn. Se opri nu departe de intrare. Rudolf şi Maria se îndreptară pe jos spre parc.

În clipa în care intrau pe poartă, Maria se întoarse. La vreo sută de paşi, ea zări doi bărbaţi care, în ciuda frigului, mergeau agale. Aveau gulerele ridicate; statura şi mersul lor amintiră îndată Mariei de cei doi lucrători de pe Salezianergasse.

— Suntem urmăriţi, îi spuse ea repede lui Rudolf.

Spre marea sa mirare, el nu se îngrijoră, ci răspunse printr-un gest ce trăda oboseala, însoţit de un indiferent: „Ce pot face?” Şi nici măcar nu se întoarse.

Maria înmărmurise. Poliţia cunoştea aşadar legătura lor! Poate chiar mai mult! Era urmărită şi nu observase încă acest lucru! Aceşti doi oameni, întorcându-se la Viena, vor face un raport. Pe al cui birou avea să fie depus în aceeaşi seară? Unde va ajunge apoi? La împărat. Simţea deodată că toate forţele oculte ale imperiului se coalizaseră împotriva ei, atât de slabă şi de fără apărare. Cum

să lupte? Avea să fie înăbuşită, fără să poată scoate un strigăt.

În timpul acesta Rudolf se mira de tăcerea prietenei sale şi o întrebă de ce nu spune nimic. Nevrând să-l alarmeze şi să strice, prin îngrijorările ei, o plimbare de la care aştepta atâta bucurie, Maria zâmbi. Mergeau acum pe aleile secrete ale parcului.

— Unde te jucai când erai mic? întrebă ea.

Rudolf râse.

— Nu m-am jucat multă vreme. De mic am fost încredinţat generalului de Gondrecourt, care m-a iniţiat în farmecele severe ale disciplinei militare. Ei bine, ştii, draga mea, în zadar protestezi în sinea ta, în zadar găseşti asta absurd, jignitor, dar când ai fost angrenat de mic în mecanismul acesta nu te mai poţi desprinde din el. Acum am devenit bărbat, am o cultură, am idei liberale care se află la o mie de leghe de cele ale generalului de Gondrecourt. Totuşi, chiar după douăzeci şi cinci de ani, el mă mai domină, îi aud glasul ascuţit şi, la comandă, lipesc călcâiele. Vezi, încă nu m-au eliberat, rămân un soldat… Groaznic! încheie el vesel, oare vei putea iubi un soldat?

Maria îi luă mâna într-ale ei.

„N-a avut copilărie, sărmanul. E de datoria mea să-l fac astăzi să râdă şi să se amuze.”

Se apropie căderea nopţii. Se întoarseră la Viena. Rămasă singură, Maria căzu pradă temerilor. Legătura lor era cunoscută. De cât timp era nevoie pentru ca vestea să se răspândească şi să ajungă, în cele din urmă, la urechile mamei sale? Către orice punct şi-ar fi îndreptat privirea, nu vedea decât catastrofe iminente.

Totuşi trebui să-l lase pe Rudolf să plece, pe Rudolf, singurul ei sprijin. În ultima clipă, ca dovadă a dragostei sale mari, el îşi amână plecarea la Abbazzia cu douăzeci şi patru de ore.

IV INELUL DE FIER

Tuturor îngrijorărilor ei i se mai adăugă una. Cum să nu se neliniştească o inimă iubitoare de intimitatea celor doi la Abbazzia? Oare prinţesa nu va face totul pentru a-şi recuceri soţul? Maria primea mesaje pline de dragoste. Dar aveau ele destulă putere ca s-o liniştească? Îşi repeta cuvintele prin care Rudolf îi făgăduia unirea destinelor lor. Cuvintele acestea atât de minunate, de înfocate în clipa în care le rostise el, păreau să-şi fi pierdut orice căldură în atmosfera din Salezianergasse. Le avea mereu în faţă, neînsufleţite, fără strălucire. Nicăieri nu afla mângâiere. Când plecase de lângă ea, Rudolf o prevenise asupra primejdiei oricărei confidenţe făcute contesei Larisch.

După o absenţă de aproape două săptămâni, Rudolf se întoarse mai îndrăgostit de ea ca înainte. Despărţirea îi fusese de nesuportat. În viaţa sa tumultuoasă, Maria aducea prospeţime; într-un cuvânt, o dorea nespus. Legătura lor era încă pură; totuşi îl stăpânea şi o dorinţă fizică. Felul plăcut în care ştia să-l învăluie această fată atât de tânără şi atât de frumoasă, râsul, mângâierile ei nevinovate erau un balsam pentru nervii iritaţi ai prinţului. Nu voia să se mai lipsească de ele. La început, poate că-i trecuse prin minte să se distreze cu ea, ca şi cu atâtea alte femei cochete, care ştiau pentru ce anume veneau la el şi pe care nu trebuia să le dezamăgească. Dar încă de la prima întrevedere, el înţelesese că Maria era altceva, că preţuia mult mai mult. Din ziua aceea, vrăjit de ceea ce el însuşi numea miracol, o respectase. Şi acum îşi jurase că va face din ea soţia lui, în ciuda oricăror piedici.

Abia reîntors la Viena, el trebui să plece la Praga. N-o zări pe Maria decât de departe, la operă. Dar peste două zile – era într-o duminică – abila contesă Larisch i-o aduse la Hofburg, seara, către ora şapte.

Maria se simţea la capătul puterilor. Îşi făgăduise să nu-şi dea în vileag tristeţea faţă de un om nefericit, care avea nevoie de veselie în jurul lui. Dar de data aceasta despărţirea fusese lungă şi crudă. Când îl văzu pe Rudolf, nu se mai putu stăpâni. Fără a-şi mai putea opri lacrimile, se aruncă în braţele celui drag, exclamând:

— Aşadar voi fi întotdeauna despărţită de tine? Nu mai pot!

Intonaţia glasului ei, sentimentul sfâşietor al nesiguranţei, ameninţarea care plutea neîncetat asupra iubirii lor, tulburarea de a simţi trupul Mariei atât de aproape de al său îl biruiră. Rudolf uită de jurămintele pe care şi le făcuse. Copleşită dintr-o dată de fericire. Maria nu i se împotrivi.

Din ziua în care se dăruiseră unul altuia, Rudolf înţelese că nu mai avea nicio clipă de pierdut, că trebuia să aibă grijă de viitorul lor. Nici chiar lumea întreagă coalizată împotrivă-le nu avea să-i mai despartă. Nu mai era timp pentru vorbe. Se grăbi să acţioneze.

În aceeaşi noapte chiar, întorcându-se de la operă, el scrise Papei o scrisoare. Explica în ea raporturile sale cu soţia sa, neputinţa în care se afla ea de a da dinastiei un moştenitor, neînţelegerile dintre ei, atât de grave, încât un scandal era iminent, fie că ar fi plecat în Belgia, stârnind vâlvă, fie că el însuşi ar fi părăsit-o, nemaiputând suporta convieţuirea. El încredinţa sfinţiei-sale grija de a analiza ce urmări nefaste putea să aibă această situaţie pentru casa Habsburgilor, pentru Stat şi pentru biserică. Îl implora, prin urmare, să binevoiască a pronunţa anularea căsătoriei sale cu prinţesa Ştefania.

Scrisoarea aceasta autografă, redactată cu destulă pricepere, deşi fusese scrisă într-un moment de aprindere, părăsi Viena chiar a doua zi, printr-un prieten sigur al prinţului, care avea misiunea s-o înmâneze personal Papei.

Când îşi redobândi sângele rece, Rudolf consideră primejdios demersul său. „Nu am şanse, nici una din zece, să obţin ceea ce cer, îşi spuse el. Dar chiar de n-ar fi decât una dintr-o mie, şi tot sunt dator să încerc."

Peste două zile urma să plece la Budapesta. În ajun trecu în ascuns pe la vărul său arhiducele Jean Salvator. Nu se mai văzuseră din acea dramatică seară care pusese capăt relaţiilor dintre două fiinţe anume făcute – din multe puncte de vedere – să se înţeleagă, dar care – din alte puncte de vedere, nu mai puţin însemnate – se aflau la antipod una faţă de cealaltă. În ziua aceea, vechea prietenie care-i lega şterse neînţelegerile dintre ei. Încă o dată discutară deschis. Fură abordate subiecte politice, pentru că niciunul, nici celălalt nu erau persoane particulare şi pentru că, vai, viaţa lor intimă era legată de cea a Statului. Arhiducele Jean se sperie de paloarea şi nervozitatea vărului său, care părea la capătul-puterilor. Dacă vreun martor indiscret ar fi ascultat la uşă, ar fi fost îngrozit auzind de mai multe ori cuvântul „moarte" care părea să puncteze discuţia. Când Rudolf plecă, arhiducele îl îmbrăţişă frăţeşte şi îi spuse:

— Doar tu mă mai reţii aici; dacă ai dispărea, n-aş mai sta aici o zi în această ţară blestemată.

Sâmbătă, 19 ianuarie, în cursul dimineţii, Rudolf se întoarse de la Budapesta. Dăduse Mariei întâlnire la el. Despărţindu-se de contesă în faţa uşiţei de fier, Maria fu mirată că Loschek o conducea pe un drum necunoscut.

— În dimineaţa aceasta prinţul are audienţe, spuse bătrânul servitor. Vă va întâlni, baroană, într-un salon vecin cu cel în care primeşte.

O introduse într-o încăpere spaţioasă, cu lambriuri alb-aurii, stil Ludovic al XV-lea. Banchete tapisate şi un birou antic împodobeau o parte a salonului. Un birou modern, model englezesc, o canapea şi două fotolii din piele, ascunse după un paravan mare, ocupau cealaltă parte.

Rudolf nu se afla acolo. Dar peste câteva minute, Maria auzi glasuri în spatele paravanului. Uşa se deschise. Rudolf alergă spre ea.

— Am diverse corvezi în dimineaţa asta, dragostea mea, zise el. Iartă-mă, dar voiam să te văd imediat şi ţi-am dat întâlnire aici. Mai am de primit o delegaţie şi voi fi liber… Până atunci, iată ceva pentru tine…

Scoase din buzunar un inel de fier lustruit şi bine lucrat, pe care-l oferi Mariei.

— Uită-te ce scrie în interiorul lui. Ştii că sunt tare în inscripţii.

Maria citi: 13 ianuarie 1889. I.L.V.B.I.D.T.

— Nu înţeleg decât data şi mi-e dragă, spuse ea, aruncându-i o privire încântătoare. Dar citeşte-mi restul.

Cu o voce gravă, Rudolf citi:

„In Liebe vereint bis in dem Tode” (Uniţi prin dragoste până la moarte).

Maria se strânse lângă el. Nu putea vorbi. Cuvintele acestui magician vibrau în ea, chemau o viziune pe care ea o ţintui cu privirea. Ştiuse să împodobească moartea cu o frumuseţe ciudată, însoţind-o cu dragostea; oare ea va fi aceea care îi va uni pentru eternitate?

Maria îşi ridică privirea spre Rudolf care o strângea la piept:

— Te voi urma unde vei voi, iubirea mea.

Se auziră câteva bătăi în uşă. „Este Loschek, spuse Rudolf, nu te îngrijora.”

Într-adevăr era Loschek, care anunţa că delegaţia aştepta în salonul alăturat.

— Nu voi zăbovi mult, zise el Mariei. Doar atât cât să spun câteva banalităţi acestor oameni de treabă. Aici să n-ai nicio teamă. Nu există niciun risc. Te păzeşte Loschek.

Prinţul ieşi, iar Maria rămase singură. Se simţea parcă desprinsă de ea însăşi. Un singur cuvânt rostit de Rudolf îi deschisese calea către o lume necunoscută, iar lumea aceasta se afla la adăpost de furtunile ce bântuie pe pământ. Era o lume scăldată într-o lumină senină. Neliniştile şi amărăciunile care o mistuiau pe ea, pe Maria, nu-i treceau pragul. Acolo, nici frământări, nici lupte, nici absenţe dureroase, nici despărţirea pentru care nu există leac. O împărăţie a păcii şi a unirii veşnice.

Fericită, pierdută în gânduri, Maria auzi deodată un zvon de glasuri care o făcu să tresară. Zvonul acesta venea de după o uşă mică, aflată în spatele paravanului. Uşa se deschise. Maria auzi un glas de femeie spunând:

— Unde erai, Loschek? Te-am căutat în micul apartament al fiului meu.

Apoi, glasul foarte stânjenit al lui Loschek:

— Rog pe Majestatea-voastră să mă ierte! În dimineaţa aceasta prinţul primeşte aici, aşa că l-am însoţit.

Ascunsă după paravan, Maria tremura.

— În ce stare s-a întors de la Budapesta?

Acum, glasul se apropiase.

— Prinţul se simte bine… Are nevoie de puţină odihnă, desigur, dar nu e nimic grav…

Maria, pe care teama o ţintuia locului, înţelegea că Loschek făcea imposibilul pentru ca împărăteasa să nu înainteze mai mult în salon. Poate va izbuti să o oprească în spatele paravanului.

— Îi vei spune că am venit să mă informez de sănătatea lui.

— Prinţul va fi foarte mişcat de solicitudinea Majestăţii-voastre.

Urmă o tăcere. Maria se şi socotea scăpată, când glasul acela feminin reluă:

— Vreau să-i las un bilet pe birou.

Câţiva paşi grăbiţi pe parchet şi, ajungând la micul birou englezesc, împărăteasa o zări pe Maria, îmbujorată, stânjenită, neştiind cum să-şi păstreze cumpătul. Împărăteasa şovăi puţin, apoi, cu politeţea cea mai încântătoare, spuse:

— Îmi cer scuze că te-am deranjat, domnişoară.

Şi întorcându-se repede spre Loschek, al cărui chip exprima cea mai mare tulburare, adăugă:

— Trebuia să mă previi că este cineva aici, nerodule… Poţi să ne laşi.

Loschek plecă.

Privirea împărătesei se întoarse spre Maria care, revenindu-şi, îi făcea în sfârşit o adâncă reverenţă.

— Voiam să aflu veşti despre Rudolf, o să-i scriu totuşi câteva cuvinte, dacă îmi permiteţi.

Se aşeză la birou, puse deoparte evantaiul, căută un toc, hârtie. Apoi o privi pe Maria:

— L-ai văzut pe fiul meu în dimineaţa aceasta, domnişoară?

— Da, doamnă, spuse Maria cu un glas foarte scăzut şi făcând o nouă reverenţă.

— Cel puţin arată bine?

— Mi s-a părut cam obosit.

— Bietul băiat, spuse împărăteasa, ridicându-se şi vorbind cu sine. Destinul e orb. Nu era făcut pentru viaţa pe care i-am dat-o.

Glasul ei, felul în care apăsa pe anumite cuvinte, însuşi sensul celor spuse evocau în inima Mariei amintirea lui Rudolf într-un chip atât de viu, încât teama îi dispăru, făcând loc emoţiei. Împărăteasa îşi luă evantaiul şi se îndreptă spre uşă. Avea să plece astfel? Acum Maria dorea să mai rămână. Simţea că în lumea aceasta ostilă avea în ea o aliată.

Între timp, după o uşoară şovăire, împărăteasa se hotărî. Se întoarse spre Maria şi spuse:

— Nu te-am văzut niciodată, domnişoară. Nu mai ies în lume. Ştiu totuşi cine eşti. Drumurile noastre ar fi trebuit să se întretaie, dar fiindcă întâmplarea a făcut să ne întâlnim, vreau să profit de ea un minut. Aşează-te puţin…

Împărăteasa o invită pe un fotoliu. Ea însăşi se aşeză pe canapea. O clipă îşi făcu vânt cu evantaiul; cu o mişcare a piciorului îşi potrivi poala rochiei sale negre. O privea pe Maria.

— Eşti chiar mai frumoasă decât mi s-a spus… Şi cât de tânără!… Ce vârstă ai? Ţi se mai poate pune o astfel de întrebare.

— Am şaptesprezece ani, doamnă.

— Şaptesprezece ani, repetă împărăteasa. Poate avea cineva şaptesprezece ani?…

Se opri puţin, apoi, uitând din nou de Maria, adăugă:

— La şaptesprezece ani eram căsătorită şi nefericită. Cu toate acestea eram tânără (o privi iar pe Maria) şi frumoasă ca şi dumneata!

Maria se încumetă să spună:

— Majestatea-voastră e tot frumoasă…

— Frumuseţe de femeie bătrână.

Cuvintele acestea, pe care împărăteasa apăsă anume, pecetluiau piatra mormântului în care de multă vreme îşi închisese tinereţea. Maria nu îndrăznea să-şi ridice privirea. Auzea mişcarea înceată a evantaiului.

Împărăteasa continuă:

— În tinereţe… câtă strălucire, cât farmec! Zadarnic luptăm împotriva anilor. Câte frământări pentru a ne păstra linia! Dar obrajii aceştia rotunzi, de copil, ochii aceştia vioi, farmecul acesta unde să le mai regăseşti după ce s-au pierdut?… Nu există nimic frumos şi adevărat în afară de tinereţe. Oamenii tineri nu se înşală. Tot ceea ce fac este bine… Lumea le aparţine. Ar trebui să murim tineri!…

Rămase câtva timp pe gânduri. Apoi, cu alt ton, spuse:

— Îţi cer iertare, domnişoară, am visat cu glas tare, asemenea omului care de multă vreme trăieşte în singurătate… Plec… Fiul meu nu trebuie să ne găsească împreună. Sunt mulţumită că te-am văzut. Acum ştiu că eşti frumoasă şi că în dumneata nu este nimic rău. Aş vrea ca fiul meu să fie fericit. Are puţini ani înainte pentru asta. Şi totuşi, doar fericirea contează!… Dar e greu s-o atingi când eşti prinţ. Adesea, mi-e milă de el… Nu i-o spun. Înduioşările de acest fel n-au niciun rost… Locuim într-un palat mohorât… în el, dumneata pari o floare. Nu mai veni aici. Aerul e nesănătos. La noi florile se ofilesc atât de repede… Îngăduie-mi să te sărut, copila mea. Te simt aproape de inimă…

împărăteasa se ridică, o cuprinse pe Maria în braţe şi o sărută pe frunte. Apoi ieşi repede, cu capul sus. Rochia ei de mătase foşni uşor.

Copleşită de emoţie, Maria se lăsă să cadă pe canapea şi, cu capul în mâini, plânse încet. Între timp, uşa cea mare cu două canaturi se deschise fără ca ea să-şi dea seama, şi Rudolf apăru, vorbind delegaţiei care se afla în camera alăturată…

— Domnilor, vă mulţumesc şi vă spun: pe curând.

Uşa se închise îndărătul său.

Când intră, prinţul o văzu pe Maria plângând ca un copil. Veni lângă ea, o mângâie, vru să cunoască pricina lacrimilor ei. Repede mângâiată, dar încă plină de emoţie, Maria îi povesti scena care avusese loc.

— Eram atât de speriată, încât n-am putut rosti niciun cuvânt. Mă temeam, fără motiv. Am înţeles imediat că cel puţin ea nu voise să ne despartă. Dar există în fiinţa ei, mi-e greu să-ţi explic, ceva plin de măreţie, ceva îndepărtat şi, în acelaşi timp misterios, de parcă ar cunoaşte lucruri pe care noi n-o să le ştim niciodată… Foloseşte cuvinte foarte simple, al căror sens este însă profund. Să nu-ţi

închipui că a încercat să mă înfricoşeze. Dimpotrivă, a fost foarte bună cu mine, chiar caldă. Ai putea crede? M-a sărutat… Poate că întrezărea nenorociri mari care ne ameninţă şi ele aceea s-a lăsat pradă înduioşării. Nu mi-a spus asta, dar am simţit-o în felul ei de a fi, de a mă privi şi de a tăcea… După ce a plecat, eram atât de tulburată, încât m-a podidit plânsul, fără motiv, vezi bine, aşa ca o proastă ce sunt… Totuşi, Rudolf, continuă ea trecându-şi braţele pe după gâtul prinţului, sunt fericită; nu există decât o singură nenorocire adevărată, despărţirea, însă inelul pe care mi l-ai dat astăzi mă linişteşte.

V FREAMĂT

În cercurile cele mai bine informate ale oraşului şi ale Curţii începeau să umble zvonurile. „Nu este adevărat, spuneau unii, că prinţul imperial se complace numai în desfrâu. De data aceasta iubeşte cu adevărat…” Alţii, mai răutăcioşi, adăugau că povestea ţinea mai de mult şi că partidele de plăcere de la Sacher nu erau de fapt decât o mască menită să ascundă lumii adevărul. Toţi admirau jocul dublu al prinţului şi modul elegant în care ştiuse să înşele opinia publică.

Dar pe cine iubea oare? Aici părerile erau împărţite. Unii afirmau că o fată frumoasă răpise inima acestui bărbat care până atunci nu şi-o dăruise nimănui. Alţii clătinau din cap cu îndoială: „Cine poate crede că un bărbat ca prinţul imperial se mulţumeşte cu o gâsculiţă, fie ea chiar nespus de frumoasă?” Un schimb de priviri la operă, o întâlnire tainică la Prater (în ceea ce priveşte întâlnirea de la Prater părerea era afirmativă), ajungeau oare unui om blazat? Iar despre întâlniri particulare nici nu putea fi vorba. Tânăra fată, al cărei nume era rostit în şoaptă, nu fusese văzută niciodată şi nicăieri singură, ci întotdeauna în tovărăşia mamei sale sau a contesei Larisch (la numele acesta, două, trei persoane, pentru care societatea vieneză nu avea secrete, schimbară priviri fugare şi complice, dar nu scoaseră niciun cuvânt şi pe bună dreptate). Trebuia admisă deci ideea că această frumoasă şi tânără fată, care îl subjugase pe prinţ prin farmecul ei, constituia ea însăşi un paravan. Menit să ascundă ce?… Iată punctul la care cei mai subtili copoi pierdeau orice urmă… Se vorbea despre o nobilă doamnă

poloneză, de origine germană, desigur o spioană sau – dacă acest cuvânt înspăimânta – un agent al acelui diabolic Cancelar de Fier care, nemulţumit de ideile liberale afişate de prinţ, voia să-l readucă, pe un drum de catifea, pe căile sale… în sfârşit, după alţii, o micuţă burgheză, de o frumuseţe cerească, sucise într-atât capul prinţului încât Imperiul şi Coroana nu i se mai păreau acestuia decât fleacuri, în comparaţie cu preţul ce-l reprezenta cucerirea acestei umile persoane.

Oricum, recunoşteau cu toţii că de data aceasta omul pe care nu se putea pune mâna, nestatornicul, în sfârşit se fixase. Cât privea urmările acestui fapt pentru stat, pentru Coroană, pentru dinastie, pentru partidele politice, pentru opoziţie şi pentru guvern, pentru armată şi pentru el însuşi, importanţa lor nici nu putea fi evaluată, într-atâta erau de complexe, de nesigure, de schimbătoare.

Şi totuşi, prea erau numeroase persoanele care şopteau numele micuţei baroane Vetsera, pentru ca acest lucru să nu ajungă şi la urechile eroilor noştri. Contele Hoyos, care nutrea faţă de prinţ o prietenie adevărată, şi care se ţinea departe de orice intrigă de la Curte, găsi de cuviinţă să-l avertizeze. Spre marea lui uimire, prinţul îi răspunse simplu:

— Îţi mulţumesc, Hoyos, o iubesc într-adevăr pe această fată. Dar mă bizui pe dumneata pentru a dezminţi orice clevetire în care numele ei ar fi legat de al meu.

Cât despre Maria, ea trecu printr-o experienţă edificatoare. Intrase la operă înainte de începerea spectacolului; păşea în faţa mamei şi a surorii sale, de-a lungul culoarului în care dădeau lojile. În uşa întredeschisă a uneia dintre ele, două doamne, prietene ale baroanei Vetsera, discutau. Maria se îndreptă spre ele, pentru a le saluta. Doamnele acestea, care stăteau cu spatele, vorbeau cu atâta însufleţire, încât nu simţiră în preajmă pasul uşor al fetei. Maria aproape că le atingea. Desluşi în

discuţia lor numele ei şi pe cel al prinţului moştenitor… În aceeaşi clipă doamnele o observară şi tăcură brusc. Ele nu-şi putură ascunde, în ciuda experienţei lor mondene, o uşoară stânjeneală. Maria rămase ea însăşi înmărmurită. Prezenţa imediată a baroanei Vetsera puse capăt acestei atmosfere tulburi, care nu durase decât o secundă, dar şi atât şi era prea mult.

Dacă s-ar fi întâmplat cu o lună mai devreme, incidentul ar fi îngrijorat-o nespus pe Maria. În seara aceea o lăsă aproape indiferentă. Simţea că a devenit jocul unor forţe de temut, peste puterile ei, forţe care aveau s-o azvârle, vie ori moartă, nu-şi dădea seama încă unde anume. Ce importanţă avea că se vorbea în Viena despre legătura ei cu prinţul? Mai avea să treacă timp până ce totul ar fi ajuns la urechile mamei sale, întrucât aceste zvonuri erau lipsite de temei. Timpul! De pe acum nu mai făcea niciun proiect, nici măcar pentru următoarele trei zile. Cine i-ar fi putut spune unde avea să se afle peste o lună sau peste o săptămână?

Rudolf era din nou plecat, pentru patruzeci şi opt de ore. Era singurul lucru care avea importanţă. Ce veşti va aduce el oare la înapoiere? Va primi vreo telegramă de la Roma? Viaţa ei atârna de acest răspuns.

Când, după două zile de vânătoare la castelul Orth, pe malul Dunării, prinţul se reîntoarse, el nu găsi atât de mult aşteptatul răspuns din partea Papei. De bună seamă că cele auzite la Hofburg îl determinară, pe de altă parte, să sporească precauţiile în ceea ce privea întâlnirile sale cu Maria. Temându-se de un scandal din partea prinţesei moştenitoare, care prin câteva vorbe cu dublu înţeles îl făcuse să priceapă că nu ignora actuala sa legătură, el nu îndrăzni s-o mai cheme pe Maria la el. Ceru deci îndatoritoarei sale verişoare să i-o aducă, seara, la Prater. Iarna, la ora nouă seara, Praterul era un loc sigur pentru o întâlnire.

În cupeul lui Bratfisch, Maria trăi surpriza de a-l regăsi, un Rudolf, dacă nu vesel, cel puţin liniştit, vorbind despre orice cu o detaşare pe care nu i-o cunoştea. O învelea într-una în pulpanele mantalei lui largi; ea se ghemui în braţele sale, se lipi friguroasă de el. Ah, numai pe ea o iubea în lumea asta. În seara aceea, el nu mai cerea nimic mai mult de la viaţă. Nu auzea vâltoarea care creştea în jurul lui, nu ţinea seama de ameninţările voalate ale soţiei sale; răspunsul Papei continua să se lase aşteptat. Ei bine. Dacă Papa îi refuza ajutorul, avea să se lipsească de el.

— Câtă vreme sunt sigur de tine, spuse el cu duioşie Mariei, nimic nu mă poate atinge cu adevărat.

E lesne de închipuit bucuria fetei la auzul acestor cuvinte. Ar fi îndurat şi chinurile infernului pentru a le asculta rostite de gura celui pe care-l iubea.

Noaptea îi învăluia. În depărtare, se zăreau luminile oraşului duşman. Gerul poleia geamurile trăsurii ce ducea cu sine, pentru câteva clipe doar, două fiinţe care uitaseră totul în afară de fericirea supremă de a fi împreună.

VI ÎMPĂRAT ŞI SOLDAT

Ziua de sâmbătă 26 ianuarie trebuia să fie, gândeau ei, o zi fericită: aveau să se vadă de două ori – o dată în timpul dimineţii, în taină, la Hofburg, şi seara, la balul pe care-l dădea ambasadorul Germaniei, prinţul de Reuss. Maria îşi făcea intrarea în lume. Rudolf avea să fie şi el acolo; de asemenea şi prinţesa imperială. Maria îşi pregătise cea mai încântătoare dintre toalete. Avea să poarte în păr diadema cu diamante a mamei sale, iar în deget, primul inel pe care Rudolf i-l dăruise. Ea spusese mamei că inelul era un dar al scumpei lor prietene, contesa Larisch, oferit cu prilejul intrării ei în societate.

Dar roata destinului se învârti altfel decât nădăjduiseră cei doi îndrăgostiţi.

Dimineaţa, Maria îl găsi pe Rudolf îngrijorat. Şi, cu toate strădaniile lui de a-i ascunde starea în care se afla, Maria îl cunoştea prea bine pentru a nu o băga de seamă. Prinţul nu primise veşti de la Roma. Aceasta explica îndestul tristeţea lui. Maria încercă totul pentru a i-o risipi. Folosind un mijloc care îi reuşise adesea, ea începu să vorbească de frumoasele zile pe care aveau să le trăiască după ce, abdicând de la demnităţile şi drepturile sale, Rudolf va duce viaţa unui simplu particular, departe de Austria. Niciun subiect nu părea mai atrăgător în ochii prinţului. Dacă Papa încuviinţa anularea, Rudolf rămânea prinţ imperial, cu tot cortegiul de îndatoriri, de funcţii, de responsabilităţi şi necazuri pe care această unică şi înaltă poziţie le trage după sine. Fără îndoială, el nădăjduia să obţină atunci consimţământul tatălui său pentru o căsătorie morganatică cu Maria. Va

izbuti oare? La gândul acesta ea se înspăimântă. „Nu există fericire”, spuse ea. Dar să trăiască ascunşi, departe de ochii lumii, cât de mult le surâdea amândurora!

În ziua aceea, ea reluă o discuţie purtată adesea.

— Ştii, zise, mi-e teamă că te vei plictisi când vei sta degeaba. Nu eşti obişnuit…

— Nici douăzeci de ani de odihnă nu-mi vor fi de ajuns pentru a îndepărta oboseala din mine. Unde vom merge?

Şi iată-i plecaţi din Andaluzia în Ţara bascilor, din Algeria în Normandia, din insulele Pacificului în Ceylon. Maria încheie astfel:

— La urma urmei, ce-mi pasă? Pentru mine paradisul va fi oriunde vom fi împreună.

Rudolf o îmbrăţişă.

— Te închid în închisoarea ta.

Maria reveni la un subiect mai precis.

— Ai uitat că de multă vreme trebuia să-mi arăţi pădurea iarna? Ce încredere voi putea avea într-un om care nu-şi ţine făgăduielile?

— Voi merge să vânez la Mayerling, luni şi marţi, săptămâna viitoare, în plină pădure a Vienei, aproape în munţi. Am acolo un mic castel de vânătoare. Mi-ar plăcea să stai cu mine în zilele acelea. Dar pentru un moment e cu neputinţă, din păcate!

— Cât aş fi de fericită! Dar bagă de seamă, Rudolf. Dacă mă duci acolo, nu mă voi mai întoarce niciodată la Viena.

— Ei bine, ne-am înţeles. Când va veni ceasul să nu ne mai despărţim, te voi duce acolo.

În clipa aceea se auzi la uşă râcâitul uşor prin care Loschek îşi anunţa prezenţa. Dispoziţia prinţului se schimbă pe dată.

— Vezi, spuse el Mariei, nu-mi dau pace. S-au unit cu toţii împotriva mea… Oare ce le-am făcut? N-ar putea să mă dea uitării într-o bună zi?… Intră, strigă el lui Loschek.

Bătrânul slujitor apăru.

— Ce s-a mai întâmplat, de ce mă deranjezi?

Glasul prinţului îi trăda neliniştea.

— Monseniore, un aghiotant al Majestăţii-sale cere să vorbească Alteţei-voastre.

Rudolf se întoarse spre Maria.

— Treci pentru o clipă, în camera mea. Nu e probabil nimic important, dar trebuie să-l primesc.

După ce plecă Maria, Loschek îl introduse pe ofiţer. Acesta venea să comunice prinţului că împăratul dorea să-l vadă neîntârziat în cabinetul său.

Înainte ca aghiotantul să-şi fi încheiat fraza, Rudolf înţelese că tatăl său îl chema pentru un motiv foarte grav şi că discuţia aceasta avea să-i hotărască soarta.

— Vă urmez, spuse el.

Ofiţerul se retrase, Rudolf deschise Mariei uşa. Ea observă că expresia feţei îi era schimbată.

— Trebuie să mă duc la tatăl meu. Vorbeşte întotdeauna destul de mult. Nu pot să te mai păstrez lângă mine, dragostea mea.

Maria se îngrijoră.

— Vrea să-ţi vorbească despre mine?

— Nu cred să fie asta. Mă cheamă pentru nişte treburi oficiale, plicticoase.

Maria nu se lăsă convinsă.

— Mi-e teamă!

Rudolf o luă în braţe.

— Nu te teme de nimic, scumpa mea. Ştii doar că nimeni nu ne poate despărţi. În cel mai rău caz, vom merge împreună la Mayerling, chiar de-ar fi să nu ne mai întoarcem niciodată… Voi încerca să-ţi trimit câteva cuvinte după-amiază. Dacă nu, diseară, la ambasadă, voi găsi eu un mijloc prin care să-ţi comunic cum merg treburile noastre.

Se îmbrăţişară pătimaş.

După câteva minute, Rudolf intră în cabinetul împăratului. Era o încăpere spaţioasă, rece ca înfăţişare, în care mobilele nu erau niciodată

schimbate din loc. Scaunele şi fotoliile stăteau aliniate ca un pichet de soldaţi, nici o hârtie nu zăcea pe vreo masă sau pe vreun birou, nici un toc sau creion care să nu fie la locul lui. Două ferestre mari, încadrate de draperii grele, verzi, ce cădeau drept, o luminau. Când Rudolf pătrunse aici, încăperea era scăldată în trista lumină de iarnă a unui cer sur, încărcat. În ziua aceea Rudolf avea cele mai serioase motive să fie îngrijorat de convorbirea cu tatăl său, şi cum se temea că va fi în inferioritate în lupta pe care urma să o susţină, fu cuprins de o stare proastă care începu să se accentueze până deveni de nesuportat. Vedea în cabinetul acesta rece un câmp de bătaie, în care doi adversari urmau să se înfrunte într-o luptă ce se putea încheia cu pieirea unuia dintre ei. Dar vai, în această luptă ciudată se temea că nervii nu-i vor rezista. Ce arme avea să folosească tatăl său? Nu discutaseră niciodată astfel de probleme. Nu-şi putea imagina din ce unghi avea să le abordeze împăratul. „De s-ar menţine măcar în limitele administrativului”, gândi Rudolf.

Împăratul şedea la biroul său, în mica ţinută de feldmareşal. Părul rărit, favoriţii, mustaţa îi erau albe de tot. Pe nasul destul de proeminent călăreau ochelari cu rame groase. Citea o hârtie de format mare, urmărind, cu creionul, rând după rând.

Îi făcu fiului său un semn cu mâna, să aştepte şi să se aşeze.

Rudolf îl examină, de parcă nu l-ar fi văzut de multă vreme, deşi în ajun luaseră masa împreună. „A îmbătrânit mult, gândi el, şi nu are decât şaizeci de ani. Dar parcă a fost vreodată tânăr? Un bătrân birocrat, însărcinat cu afacerile familiei Habsburg… Toată ziua cu nasul în hârtii… Acum va lua «dosarul Rudolf» şi preţioasa noastră viaţă, a mea şi a Mariei, va fi pusă în discuţie ca şi când ar fi vorba de alegerea între două calităţi de postav pentru uniformele trupei.”

Între timp împăratul sfârşise de citit hârtia. Deschise un sertar, o aşează cu grijă înăuntru, puse jos creionul, îl lipi de creioanele de alte culori care se aflau acolo, îşi scoase ochelarii, îi şterse, îi vârî în tocul lor, iar tocul îşi găsi locul între trusa de birou şi creioane.

După toate aceste mici operaţii împăratul se întoarse către fiul său. Începu, cu un glas lipsit de timbru:

— Am primit în dimineaţa aceasta, de la Vatican, o scrisoare care m-a surprins. Este o scrisoare personală de la Sfântul Părinte, o scrisoare care nu a trecut prin birourile curiei. Conţinutul ei rămâne deci secret, ştiut numai de Sfinţia-sa şi de mine.

„Tonul administrativ, eram sigur”, gândi Rudolf sâcâit. Iritarea pe care i-o producea vocea monotonă a tatălui său era mai puternică decât faptul că peste o clipă urma să cunoască un răspuns, pentru el vital.

— Am aflat astfel, continuă Franz Iosif, că ai scris direct Sfântului Părinte, la 14 ianuarie al acestui an, într-o chestiune despre care nu mi-ai vorbit…

Împăratul îşi privea fiul, aşteptând un răspuns. Rudolf spuse doar atât:

— E o chestiune cu totul personală, tată.

— Chestiunea aceasta – aici este eroarea ta – continuă glasul fără timbru, nu trebuie în niciun caz considerată personală. Ea priveşte cele mai înalte interese ale statului. Aşa a socotit şi Sfântul Părinte, de vreme ce-mi adresează mie răspunsul la scrisoarea pe care i-ai scris-o tu. O cerere ca aceea pe care i-ai făcut-o nu putea veni decât de la mine, şef de familie şi împărat, învestit – în virtutea unui pact care reglementează acest lucru – cu o putere absolută.

Aici, împăratul se complăcu să emită, câteva clipe, consideraţii juridice extrem de savante privind statutul care încă din 1839 precizase, cu

înţelepciune, drepturile şi prerogativele capului familiei. Într-un fel subtil, discută punctul interesant privitor la problema în cauză: împăratul este legat de acest pact, sau, în calitate de şef, îi este superior? Părea să-l invite pe Rudolf să-i împărtăşească admiraţia pentru prudenţa pe care Ferdinand I şi consilierii săi o manifestaseră în redactarea acestui act.

— Şi răspunsul…? împăratul îl privi mirat.

— Nu ţi-au ajuns cele câteva minute petrecute aici pentru a-l cunoaşte?… Este negativ, băiete, este negativ…

Îşi clătină capul în semn de încuviinţare. Socoti util să mai adauge câteva consideraţii de ordin general. Rudolf nu-l mai auzea.

Acum, când cunoştea răspunsul Papei, îşi dădea seama că nu crezuse nicio clipă într-o altă posibilitate. Acţionase împins de împrejurări. Un om care nu are decât două drumuri pentru a scăpa de moarte, le încearcă pe amândouă. Unul dintre aceste drumuri reprezintă un impas. Rămâne deci celălalt, să plece cu Maria… În clipa aceasta, nădăjdui că tatăl său se va opri aici. Nu luptase încă şi totuşi se simţea copleşit de oboseală. Avea nevoie de puţină odihnă, trebuia să-şi pregătească fuga…

Dar împăratul prinsese de coadă un subiect şi-l dezvolta.

„Câtă încetineală, gândi Rudolf, e un moşneag.” O clipă examină urechile tatălui său. Întotdeauna i se păruseră mari. Oare se mai lungiseră? Pielea lor arăta ca pergamentul, parcă nicio picătură de sânge n-ar mai fi circulat prin ele. „Sunt moarte, îşi spuse Rudolf, poate că vor şi cădea.” Ideea aceasta îl amuză.

Împăratul se opri. Urmă o tăcere lungă. Rudolf se ridică, de parcă audienţa s-ar fi terminat.

Tatăl său îl reţinu printr-un gest:

— N-am isprăvit…

Se trase de mustaţă, indiciu neîndoios de enervare. „S-a făcut, gândi Rudolf, ne vom bate.” Chipul zâmbitor al Mariei îi apăru în faţă şi se simţi plin de putere.

— Nu ţi-am vorbit niciodată despre viaţa ta particulară – tonul împăratului se schimbase – şi aş fi vrut să nici nu-ţi vorbesc vreodată. Dar acum lucrurile au ajuns până acolo, încât împăratul, nu tatăl, este nevoit să intervină. Ai o legătură…

Aici Rudolf nu se putu stăpâni. Răbdarea îi fusese pusă la îndelungă încercare. Uită de respectul datorat tatălui său şi spuse tăios:

— Sunt oare singurul?

Cu o autoritate scorţoasă, dar fără a-şi pierde calmul, împăratul continuă:

— Nu e vorba decât de tine. Ai săvârşit imprudenţe mari. Din păcate, n-ai ştiut să păstrezi secretă legătura aceasta. Până şi soţia ta este informată şi ştii la ce pericole ne expune. Ne putem aştepta la un scandal. Oamenilor de condiţia noastră nu le este îngăduit scandalul. Or, în ritmul în care merg treburile, el va izbucni… Scandalul acesta se va răsfrânge asupra casei noastre – rostind cuvântul acesta, pentru el plin de sens, glasul împăratului devenise mai puternic – suntem înconjuraţi de duşmani. Există multă lume interesată în a exploata tocmai ceea ce poate slăbi monarhia. Vrei să compromiţi, prin uşurătatea ta, opera seculară la care lucrăm?

Prea multe cuvinte, din acest scurt discurs, îl răneau pe Rudolf. Cum să audă, fără a se mânia, cuvântul „legătură”, calificând unirea pe veci dintre el şi Maria? Cum să suporte cuvântul de „uşurătate”, pentru nişte simţăminte care sfidau moartea? Era pe punctul de a-şi pierde cumpătul. Dar se stăpâni şi, printr-un efort, îşi impuse să rămână calm.

În timpul acesta împăratul aştepta un răspuns.

— N-ai nimic de spus?

— Ce vreţi de la mine?

— Vreau să rupi legătura cu domnişoara Vetsera.

Oricât de mult s-ar fi aşteptat să-l audă, numele acesta îl făcu pe Rudolf să tresară. I se păru că umplea încăperea mare şi mută şi că până şi mobila fusese cuprinsă de un freamăt. Doar împăratul stătea posomorât şi impasibil, cu privirea aţintită asupra fiului său. Sugrumat de emoţie, Rudolf nu putea rosti niciun cuvânt. Din cap făcu semn că nu.

Împăratul spuse atunci:

— Cred că nu m-ai înţeles.

De data aceasta, Rudolf vorbi, la început cu un glas înăbuşit, apoi din ce în ce mai aprins.

— Dorinţa dumneavoastră nu m-a surprins. Când m-aţi chemat, ştiam ce vreţi să-mi spuneţi. Să pun capăt…

O clipă şovăi. Să rostească numele Mariei în faţa tatălui său i se părea un sacrilegiu. Domnişoara Vetsera? Există o domnişoară Vetsera? Îşi reveni:

— Să pun capăt…? E cu neputinţă. Nici să nu vă gândiţi. Să nu credeţi că vorbesc astfel din pricina mâniei. De luni de zile mă aflu în faţa acestei întrebări. Ei bine, am făcut o descoperire, da, o mare descoperire, anume că nu am decât o viaţă în faţa mea şi că vreau să fiu… mi-este aproape ruşine să v-o spun, fiindcă acest cuvânt nu a fost, poate, niciodată rostit aici… vreau să fiu fericit.

Se opri; i se păruse că tatăl său îl priveşte cu curiozitate. „Pesemne că în ochii lui par cel mai ciudat dintre animale”, gândi Rudolf, care se simţea cu totul detaşat. Continuă pe un ton în care se făcu simţită o uşoară ironie.

— Mă uimeşte faptul că mă siliţi să iau o hotărâre. Cu înţelepciunea şi experienţa pe care le-aţi acumulat, îmi închipuiam că o să mă lăsaţi să-mi găsesc un fel de viaţă care să împace îndatoririle potrivnice – cele faţă de

dumneavoastră – cu cele faţă de mine însumi. Să fie oare aceasta cu neputinţă?

Împăratul dădu din cap negativ. Bătu uşor în masă cu vârful unui coupe-papier. Era singurul semn de nervozitate pe care-l manifesta. Zgomotul acesta continuu îl enervă pe Rudolf. Simţea că nu câştigase nicio palmă de teren. Deodată se hotărî să atace.

— Nu ţin la putere, atmosfera în care ea te sileşte să respiri este otrăvită. Multă vreme am crezut că puteam fi util. Consilierii dumneavoastră, tată, mi-au răpit această iluzie…

— Nu există consilieri, spuse împăratul, nu exist decât eu.

— N-are nicio importanţă. În ciuda funcţiilor mele, în ciuda atribuţiilor pe care le îndeplinesc, mă simt inutil în acest imperiu. Nu joc decât un rol decorativ; nu mai cred în ceea ce fac. Aşa că renunţ. Nu cunosc nicio lege, după câte ştiu, care să mă oprească să renunţ.

Coupe-papier-ul fu trântit pe masă cu o mişcare bruscă.

— Ce aud? răsună glasul mânios al împăratului. Uiţi că ai de îndeplinit o misiune aici şi că…

Rudolf nu-l lăsă să continue:

— O va îndeplini un altul. Nu va fi pentru prima dată ca în casa Habsburgilor succesiunea să fie trecută unei ramuri colaterale! Vărul meu Francisc Ferdinand îmi va lua locul şi-l va ocupa cu cinste. Are idei demne de toată încrederea, pe când ale mele miros a erezie. În cercurile guvernamentale sunt privit cu suspiciune. Vor privi cu bucurie plecarea mea.

— Nu vei pleca.

Glasul împăratului suna tăios. Faţa lui Rudolf se congestiona. Făcu însă un mare efort pentru a se stăpâni.

— S-ar fi putut să nu mă nasc, pot muri mâine… Monarhia va continua. Aveţi în verii mei o rezervă inepuizabilă de bărbaţi…

— Destul cu sofismele, zise împăratul.

— Dar nu sunt de loc sofisme, aruncă Rudolf. Nu aţi înţeles asta, de o oră de când discutăm? Am găsit, în sfârşit, fericirea! Nu voi renunţa la ea. Dacă nu mă veţi lăsa să mă bucur de ea într-o poziţie oficială, voi deveni persoană particulară.

— Şi din ce-ai să trăieşti?

Întrebarea era fără echivoc şi-l făcu pe Rudolf să se oprească în loc. Îşi privi furios tatăl.

— Vreţi să spuneţi că o să mă lipsiţi de mijloace materiale de existenţă? O puteţi face, dar ar fi un procedeu nedemn.

— Taci! Nu sunt obligat să răspund întrebărilor tale… Voi acţiona cum va fi mai bine…

— Fiţi atent. Pentru dificultăţile pe care mi le puneţi în cale există şi o altă ieşire…

O linişte prelungită urmă ameninţării directe cuprinse în această frază. Franz Iosif se sprijini cu coatele de birou şi, printr-un gest care îi era familiar când voia să cugete, îşi ascunse capul în mâini.

Rudolf se ridicase. Uitând de orice etichetă, începu să se plimbe în sus şi în jos prin salon. Îşi va câştiga libertatea altfel… Gândul de a o părăsi pe Maria nici măcar nu-i trecu prin minte. Vor pleca împreună, oricare le-ar fi soarta. Cuplul pe care îl formau nu va fi dezbinat. Rudolf se simţea atât de obosit, încât năzuia spre o odihnă veşnică. De ce nu părăsea de îndată salonul acesta îngheţat? Ce mai spera? Ce absurd e să te mai baţi, când există un loc în care se poate ajunge uşor, în care orice luptă încetează şi unde domneşte pacea eternă! Despre ţinutul acela încântător, aflat dincolo de marginile lumii terestre, avu o viziune atât de senină, atât de atrăgătoare, încât o păstră până la sfârşitul acestei scene penibile.

În sfârşit, împăratul se îndreptă. Veni spre fiul său şi, punându-i mâna pe umăr, îl trase spre o canapea.

— Să ne aşezăm. Acum nu mai vorbeşte împăratul. Să discutăm ca tată şi fiu…

Gestul şi tonul îl surprinseră pe Rudolf. Rămase tot încordat. Era probabil vreo manevră de-a tatălui său, vechi politician, abil în arta de a mânui oamenii. Îşi făgădui să fie atent şi să nu rişte nimic. Dar răspunse invitaţiei cu un avânt care i se păru împăratului sincer.

— Nimic nu mi-ar putea face o plăcere mai mare.

Împăratul îl pofti să se aşeze lângă el.

— Eşti fiul meu, fiul meu unic. Te iubesc şi, nu ştiu de ce, noi nu am avut niciodată prilejul să discutăm de la inimă la inimă, ca tată şi fiu. Nu am timp nici pentru mine, asta o ştii şi tu! Oftă. Câte treburi, câte griji!

Continuă astfel pe un ton familiar, povestindu-şi viaţa, începând de la optsprezece ani, vorbind despre furtuna care bântuia pe atunci în Europa răsturnând dinastiile asemenea unor castele din cărţi de joc; vorbi despre făclia sa aprinsă prima în Viena încă cufundată în noapte, despre cei patruzeci de ani scurşi astfel într-o muncă ingrată, cotidiană, despre bătrâneţea care începea să-l apese fără să fi avut nici măcar o zi de răgaz.

Vorbea cu glas scăzut, fără a se plânge, fără a căuta să se înnobileze şi din toate aceste lucruri ce i se aruncau în faţă cu o neglijenţă aparentă, Rudolf îşi forma, puţin câte puţin, o părere nouă despre tatăl său. „Cât este de abil, îşi spuse, nu-l credeam în stare de atâta dibăcie.” Îşi aminti de cugetarea unui scriitor modern: „Habsburgii sunt artişti înnăscuţi”. Cugetarea aceasta îl uimise. Şi iată, descoperea, lucru surprinzător, că tatăl său avea talent! În clipa aceea îl admiră, dar hotărârea sa rămase nestrămutată, exact ca la începutul convorbirii.

Între timp împăratul continua:

— Noi reprezentăm, fiule, o casă seculară. În cercurile opoziţioniste pe care le frecventezi – o,

nu-ţi port pică pentru asta, se grăbi el să adauge, e sarcina ta de prinţ moştenitor – politica mea nu este privită cu indulgenţă. Oamenii care nu-s la putere nu se gândesc decât la ziua de azi. Eu sunt însă angrenat într-un fel de lanţ de oameni înhămaţi toţi la aceeaşi muncă şi am obligaţia să mă gândesc şi la generaţiile care vor veni, după ce noi vom fi dispărut. Popoarele mele nu înţeleg întotdeauna temeiul actelor mele, dar le-am câştigat încrederea, aşa că ele, deşi nedesluşit, simt totuşi că împăratul şi regele lor munceşte în folosul lor… Dacă ne-am părăsi postul, fiule, dacă dinastia ar dispărea, aceste popoare, astăzi unite, s-ar dezbina şi s-ar măcina în lupte fratricide. În locul unui imperiu prosper şi măreţ, pe care strămoşii tăi l-au clădit cărămidă cu cărămidă, n-ar mai rămâne decât ruina unor state slabe, neliniştite, tremurând pentru ziua de mâine, ameninţate la graniţe de vecini puternici… Că nu-i posibil să-mi răspunzi acum, pe loc, la cele ce-ţi spun, o simţi tu însuţi foarte bine, Rudolf.

Într-o altă împrejurare, Rudolf s-ar fi socotit fericit să înceapă, pentru prima oară, o controversă politică cu împăratul. Acum însă era prea târziu, nu mai era vorba de patruzeci de milioane de oameni, de un imperiu, ci de Maria. Şi de el însuşi. Tulburarea sa crescu.. Se vedea luptând împotriva unui adversar abil care-şi alegea cu dibăcie terenul. Avea să fie învins, fără doar şi poate, mai bine să termine, să fugă… Din slăbiciune, totuşi, amână şi aruncă în discuţie vorbele:

— Nu-i oare o prostie să te străduieşti pentru viitor? Popoarele nu sunt niciodată mulţumite, se plâng mereu, sunt ingrate… Oricând se poate revărsa peste noi un uragan dinspre nord. Crezi că dinastia noastră, de zece ori seculară, ar fi în stare să reziste?

— N-am idee, zise împăratul, deşi dacă mă gândesc bine, mă cam îndoiesc. Poate că eu voi fi ultimul împărat. Dar datoria noastră rămâne

aceeaşi. Un ostaş nu discută ordinul care i s-a dat. Mu peste mult va fi rândul tău să preiei schimbul. Mă bizui pe tine…

Cu un glas înăbuşit, de parcă ar fi vorbit pentru sine, Rudolf spuse:

— Singurul lucru care contează este ca acest schimb să fie preluat. Nu contează de cine. Dacă un soldat este absent, un altul îi ia locul.

La cuvântul acesta împăratul tresări. Chiar fiul său, un Habsburg, să vorbească astfel? Stăteau acolo, unul lângă altul, doi bărbaţi de acelaşi sânge. Totuşi, între ei se deschidea o prăpastie. Împăratul, nemişcat, îşi simţea capul gol, nu ştia încotro s-o apuce…

În clipa aceea se produse un mic incident neaşteptat. Din Franzens Platz se auzi sunetul goarnei, vestind schimbarea gărzii. De patruzeci de ani de când domnea, împăratul avea obiceiul să privească acest batalion care venea la ora aceea la palat. Oricare i-ar fi fost atunci preocuparea – audienţă ori prezidare de consiliu – el lăsa totul baltă şi se ducea la fereastră, iar inima sa de ostaş se bucura privind defilarea acelor soldaţi chipeşi pe care îi pregătea pentru apărarea imperiului.

Deci şi în ziua aceea, ca şi în cele precedente, răspunse chemării goarnelor şi se îndreptă spre fereastră. Rudolf îl urmă, involuntar. Larma veselă a muzicii militare îi cuceri pe amândoi schimbând atmosfera ostilă a încăperii. Acum, împărat şi prinţ nu mai erau decât doi soldaţi care priveau, cu ochi de experţi, un spectacol în care îşi arătau competenţa.

— Regimentul de vânători din Tirol, spuse împăratul. Ce ţinută! Ce supleţe!

— Sunt cei din Méran şi Innsbruck, adăugă Rudolf. Ţin la oboseală. Şi nu se plâng niciodată.

— Ştii, cu noul regulament am făcut progrese serioase în instrucţia recruţilor. Cei mai mulţi dintre ei nu au decât şase luni de cazarmă. Şi uite rezultatele…

Stăteau astfel de vorbă, ca nişte oameni care îmbrăcaseră din cea mai fragedă tinereţe uniforma militară şi n-o mai lăsaseră niciodată. Dăduseră uitării cearta.

Deodată, împăratul îşi luă fiul de braţ.

— Eşti soldat, sunt şi eu tot soldat. Aşa că putem sta de vorbă… Priveşte la oamenii aceştia viguroşi. Sunt tineri, au toată viaţa înaintea lor… Ei nu mă cunosc, nu aşteaptă nimic de la mine. Pentru ei nu reprezint decât corvoada serviciului militar… Ei bine, dacă mâine s-ar ivi nişte complicaţii, dacă vreun uragan din nord s-ar abate, cum spui tu, asupra noastră, dacă voi avea nevoie de ei, poţi fi sigur că vor răspunde la apelul meu, da, vor răspunde cu toţii, până la ultimul, şi îmi vor da ceea ce au mai de preţ, sângele lor!… Te-ai gândit vreodată la asta, Rudolf? Pe când tu, tu, fiul meu – stai în cumpănă…

În timpul acestui discurs exasperarea lui Rudolf ajunsese la culme. Cu o neasemuită virtuozitate, împăratul îi cânta aria care făcea să vibreze în fiinţa lui corzile cele mai sensibile. Folosirea unui astfel de procedeu avea în sine ceva necinstit. Se părea că o muzică militară sosise chiar la momentul potrivit pentru a imprima argumentelor sale un anumit patetism, întocmai după cum, în unele melodrame, tremolo-urile orchestrei acţionează asupra nervilor spectatorilor. „Nu mă voi lăsa prins, gândi el. Dar cum să scap?…” Nu-l mai asculta pe împărat. Îşi repeta cuvintele rostite de acesta cu câteva minute în urmă: „Voi acţiona cum va fi mai bine.” Cuvintele acestea erau întotdeauna menite să ascundă sau să întârzie un refuz. În familie, se făcea uneori haz pe această temă. Cuvintele acestea aveau deci un sens precis: dacă Rudolf va părăsi Austria, împăratul, care dispunea singur de întreaga avere şi de toate apanajele casei Habsburgilor, nu-i va da niciun ban… „Voi acţiona cum va fi mai bine” însemna un şantaj, pentru a-l determina să se despartă de

Maria, şantaj absurd de vreme ce vieţile lor se contopiseră. Împăratul, cu capul lui sec, cu inima sa rece, avea să înţeleagă toate astea mult prea târziu, doar văzându-i morţi împreună… Pentru moment însă, în ciuda mâniei care fierbea în el, Rudolf îşi păstra încă luciditatea… Trebuia să uzeze de viclenie, deoarece tatăl său nu-l va lăsa să plece înainte de a-i fi smuls o făgăduială… Ce preţ ar avea un jurământ smuls în asemenea împrejurări? Era un punct asupra căruia se mai putea discuta. Chiar împins de nevoie, el nu-şi va călca totuşi jurământul. Trebuia să caute o cale lăturalnică şi să nu facă decât promisiuni pe care va putea să le respecte… Era, de fapt, o chestiune de diplomaţie. Cine va purta răspunderea unei asemenea minciuni? Însuşi împăratul, de orbit ce era… Din clipa aceea, Rudolf manevră, pentru a-şi câştiga dreptul de a muri, cu acelaşi sânge rece, curaj şi îndemânare pe care altul le-ar fi folosit ca să-şi apere viaţa.

Împăratul încheie cu o frază care făcea de asemenea parte din vocabularul său cotidian.

— Ne-am înţeles, Rudolf.

— Mai rămâne de lămurit un singur lucru, spuse prinţul, împrumutând dinadins tonul folosit de tatăl său. N-o voi mai putea vedea pe domnişoara Vetsera. Bun, numai că nu mă pot despărţi de ea, aşa cum ai concedia dumneata pe unul dintre miniştri. Ar fi un gest de o cruzime inutilă.

Chipul împăratului se lumină parcă a zâmbet. Era, într-adevăr, mândru de modul elegant în care ştia să se descotorosească de vreun ministru care încetase să-i mai fie pe plac. Acesta, după o audienţă plăcută, tocmai când îşi închipuia că se află în culmea favorurilor, găsea, când se întorcea acasă, o scrisoare de demisie pe care trebuia doar s-o semneze.

— Nu mă opun s-o mai revezi o dată.

— Singur? întrebă Rudolf.

— Singur, dacă vrei, deşi asemenea întrevederi sunt foarte penibile. Este totdeauna mai înţelept să le eviţi.

Rudolf se simţi cuprins de furie, auzindu-l pe tatăl său vorbindu-i astfel.

— Asta este treaba mea, spuse el cu violenţă.

— Cum ţi-e voia. Dar ai grijă, să fie pentru ultima oară. Îţi cer cuvântul de onoare.

— Ţi-l dau.

Împăratul se ridică. Ar fi dorit să-şi cuprindă fiul în braţe. Chipul lui Rudolf era însă palid şi contractat, iar ochii îi ardeau în aşa fel, încât Franz Iosif se mărgini să ofteze şi să încheie, pe un ton administrativ:

— Poţi pleca.

VII MAYERLING

În sâmbăta de 26 ianuarie 1889, prinţul Henric al VII-lea de Reuss oferă la ambasada Germaniei cea mai strălucitoare serbare din acel sezon. Familia imperială este prezentă, de asemenea prinţul imperial şi prinţesa Ştefania, arhiducii şi arhiducesele, corpul diplomatic, Curtea, marii funcţionari, comandanţii de arme, frumuseţile fără pereche ale dublei monarhii, toalete, uniforme, rochii bogate, tunici cusute cu aur, diademe străvechi care nu ies din cutiile lor decât de trei sau patru ori pe an, decoraţii prinse pe piepturi vârstnice, perle, diamante, şiraguri de pietre scumpe, coliere, cercei, solitare, câte fulgere aprinse sub cristalul lustrelor! Orchestra lui Johann Strauss, valsurile sale cele mai strălucite, un moment de răgaz şi odihnă, de lux şi plăcere, de uitare şi destindere în lupta aceasta aspră pentru existenţă, un zâmbet în mijlocul atâtor prefăcătorii – un bal.

Cine şi-ar putea închipui că aici se află doi condamnaţi la moarte? Nu mai au nici măcar trei zile în faţa lor. Totuşi, au venit la bal. Unul este personajul de frunte al ţării, Alteţea-sa imperială şi regală, prinţul Rudolf; celălalt, fata cea mai frumoasă, cea mai încântătoare şi cea mai tânără din toată reuniunea – nu are decât şaptesprezece ani – baroana Maria Vetsera, care-şi face în seara aceasta intrarea în lume. Ea poartă o rochie de un albastru pal, o diademă în păr, o broşă de diamant, un inel în deget. Este amabilă, frumoasă, farmecă inimile. Zece bărbaţi eleganţi, titraţi, bogaţi, se bat s-o ia de nevastă. Dar ea a ales logodna cu moartea.

Prinţul este foarte bine dispus astăzi. Râde, glumeşte, face curte femeilor. Schimbă câteva cuvinte cu Maria Vetsera. În clipa aceasta multă lume îşi aţinteşte privirile asupra lor, ştiţi, din pricina nebuniilor care se povestesc; dar nu trebuie să li se dea crezare câtuşi de puţin! El, câtă degajare! Ea, câtă graţie! Ce vorbesc oare? Nu se înţelege decât atât, după complimentele de rigoare pe care prinţul le mânuieşte de minune când se opreşte lângă o femeie frumoasă: „Mergem la vânătoare la Mayerling luni şi marţi.” Atât şi nimic mai mult. Nu, hotărât lucru, nu-i nimic între ei. Discută un minut, apoi se despart şi se pierd în viitoarea balului. Unde se vor regăsi?

Este oare cu putinţă atâta detaşare şi dezinvoltură în apropierea morţii? Probabil nu ştiu că vor muri. Iată motivul veseliei lor din această seară, o veselie atât de firească, de sinceră. Iată motivul fericirii care scânteiază în ochii frumoşi ai acestei fete.

Dar nu, ei ştiu că vor muri. Şi-au scris singuri soarta în cartea destinului. Întrevederea cu împăratul, din aceeaşi dimineaţă, le-a hotărât destinul. Vor pleca la Mayerling şi acolo… Maria a aflat aceasta în urmă cu câteva ceasuri din rândurile pline de afecţiune, de iubire, trimise de Rudolf aproape fericit să scape de această lume care îi chinuie. Pentru un moment ea nu se gândeşte decât la un lucru, că va trăi singură, alături de el, o zi sau două, departe de toţi. Este destul pentru a-i ilumina chipul tânăr. În seara aceasta el o găseşte frumoasă, îi place atât de mult, încât ar dori s-o cuprindă în braţe. Balul acesta este, într-adevăr, cel mai încântător cu putinţă.

Contele Hoyos dansează cu ea; Maria îl priveşte cu simpatie de când ştie că este prietenul lui Rudolf. Apoi dansează cu Miguel de Bragance. Acesta este un văr al prinţului imperial. Şi el îi face curte şi chiar mâine ar lua-o în căsătorie, dacă ea ar consimţi; o viaţă lipsită de necazuri,

princiară, străbătând Europa. Să refuzi o căsătorie atât de aleasă, câtă eleganţă! În seara aceasta îi trec prin minte doar gânduri uşoare care-i plac.

Perechile care dansează se opresc o clipă. Ce s-a întâmplat? Prinţesa imperială face înconjurul saloanelor, la braţul ambasadorului Germaniei. La trecerea ei, bărbaţii se înclină, femeile îşi învolbură rochiile în graţioase reverenţe.

Maria şi Miguel de Bragance rămân neclintiţi. Prinţesa înaintează, salută tot mai des. Este înaltă, solidă, talia ei nu s-a mai refăcut după singura naştere pe care a avut-o. În ochii Mariei ea apare lipsită de frumuseţe, de graţie, de afecţiune; ea a adus la disperare un prinţ cum n-a mai cunoscut Austria, nădejdea popoarelor dublei monarhii; ea l-a condamnat la moarte. Gândurile acestea fugare se învârtejesc în mintea fetei şi o umplu de mânie… Acum prinţesa se află la trei paşi de Maria. O măsoară cu curiozitate, cu sfidare… Cum să suporţi atâta insolenţă?… Toate privirile sunt îndreptate când spre soţie, când spre cea despre care se bănuieşte că i-ar fi rivală. Încă un pas. Cei din jurul Mariei fac reverenţe, bărbaţii se apleacă. Privirea prinţesei se opreşte asupra Mariei… Aceasta rămâne ca de piatră. Picioarele ei nu se îndoaie, aşa cum cere eticheta, capul îi rămâne drept, Maria îşi priveşte rivala în faţă… Prinţesa şi ambasadorul s-au depărtat. O rumoare trece din grup în grup, şoapte zboară de la o ureche la alta, sub cristalele lustrelor, în acordurile unui vals vesel de Strauss, între două pahare de şampanie…

Peste două zile, un crepuscul de iarnă; un cer acoperit cu nori care aleargă biciuiţi de vânt; o dungă trandafirie la apus, pe deasupra munţilor; crengile brazilor împovărate de zăpada pe jumătate topită; un grup de clădiri mici, înconjurate de un zid, pe o coastă de deal; de acolo, privirea fuge peste vâlceaua în care câteva case stau adunate în jurul unei biserici cu acoperiş ţuguiat, apoi se

ridică pe povârnişul acoperit de păduri. Acolo se află castelul de vânătoare Mayerling, situat la patruzeci de kilometri de Viena. El aparţine prinţului imperial.

Rudolf şi Maria păşesc pe o cărare ce şerpuieşte prin pădure. El şi-a trecut braţul pe sub cel al fetei. Imagine fidelă a realităţii: el este cel care-o conduce, deşi se sprijină de ea. Se aud bătăile surde ale unei ciocănitoare care scotoceşte în scoarţa unui fag, apoi ciripitul ei zgomotos, când cei doi, în plimbarea lor, o pun pe fugă. Cărarea suie destul de pieptiş. Când şi când fata se opreşte.

— Mi se taie respiraţia, spune ea, luând mâna lui Rudolf şi punând-o în dreptul inimii.

Prinţul îi simte bătăile repezi, prin haina de lutru care o acoperă. Viaţa circulă intens în trupul acesta tânăr…

— Mi-ar plăcea să mă rătăcesc, Rudolf, dar cu tine nu se poate. Cunoşti fiecare copac în parte şi ei fac de strajă în jurul nostru. Nu-mi poate fi teamă…

Ei continuă să meargă. Nu se simt datori să vorbească. Nu sunt înspăimântaţi de gândurile lor mute. Nu-şi ascund nimic. Maria se cufundă în pădurea la care visează de multă vreme.

Dar trebuie să se întoarcă, noaptea e adâncă. În depărtare, se văd clipind în sat două, trei luminiţe. Câţiva paşi încă şi cei doi intră în pavilionul de vânătoare.

Aici, o încăpere destul de mare care serveşte drept salon şi sufragerie; este împodobită cu trofee, gravuri de vânătoare şi flori! Maria n-a fost nicicând sărbătorită astfel. Oare nu este şi ea asemenea acestor trandafiri abia înfloriţi care vor muri? Rudolf trage o perdea; iată dormitorul, foarte mic; un pat mare îl umple aproape; alături, o cameră de baie.

— Asta-i tot, spune el scuzându-se. Te mulţumeşte?

Ea îi sare de gât pentru a-şi ascunde roşcata.

A fugit de acasă doar cu o geantă, de parcă s-ar fi dus în oraş după cumpărături. În camera de baie ea găseşte rufărie de noapte, o rochie de casă elegantă, văluri şi dantele albe, doi pantofiori drăguţi, garnisiţi cu pene de lebădă… Rudolf s-a gândit la toate. Îl sărută iarăşi pentru că el a vrut-o frumoasă la cină.

Altcândva, cina aceasta cu tovarăşii de vânătoare ai lui Rudolf, prinţul Filip de Coburg şi contele Hoyos, ar fi îngrijorat-o. Dar şi ea şi Rudolf sunt acum departe de oameni, pentru ei nu mai există nici etichetă, nici acel „ce va spune lumea”. Ea continuă să-şi tutuiască iubitul. Cum de nu înţeleg ceilalţi, auzind-o vorbind astfel, că se află la uşa mormântului? Ei nu observă nimic ciudat. Cina este veselă. Bratfisch, chemat şi el, fluieră cu atâta măiestrie şi simţ al umorului arii populare, încât Maria râde cu hohote.

Şi toată lumea se duce la culcare devreme, pentru că a doua zi începe vânătoarea şi trebuie să se scoale dis-de-dimineaţă. Din nefericire, vremea este îngrozitoare, dinspre munte bântuie furtuna. Poate că ziua va fi stricată.

Pentru prima oară, după mii de mângâieri, Maria cunoaşte încântarea de a adormi în braţele lui Rudolf. Ea se trezeşte târziu, îl vede lângă ea. Surpriză şi bucurie: n-a plecat la vânătoare! Nu se va despărţi de ea nicio clipă. Afară, vijelia de zăpadă şi ploaie biciuie copacii care gem. El glumeşte cu ea, se joacă, o tachinează. Ea e atât de fericită că-l vede drăgăstos şi fără griji!

După dejun, ei profită de o trecătoare îmbunătăţire a vremii, pentru a mai face o plimbare prin pădure. Şi-au şi făcut obiceiuri! Îl vede pe Rudolf calm, cuta dintre sprâncene i-a dispărut. Doar trecutul, împovărat de griji, o înfricoşează; ochii lui Rudolf, ca şi ai ei, sunt însă îndreptaţi spre viitor. O clipă se gândeşte din nou la tot ceea ce părăseşte el din dragoste pentru ea… Într-o zi, Maria a văzut în camera tezaurului

coroana lui Carol cel Mare, aur masiv încrustat cu nestemate. Se uită pe furiş la Rudolf, îşi închipuie capul îndrăgit sub coroana de zece ori seculară. „Cât ar fi de frumos! Şi din cauza mea…” Nu se gândeşte la ceea ce sacrifică ea, la floarea divină a tinereţii sale, la spaimele ultimului ceas, atât de aproape. Se bucură că-l însoţeşte pe Rudolf mergând unde a hotărât el. N-ar fi putut lăsa să facă singur această călătorie? Mulţumită prezenţei celei pe care o iubeşte, el este fericit…

Pentru bolnavul acesta drag se teme de înserare. Repede sunt aduse lămpi.

— Aş vrea să scriu o scrisoare, spune el.

Ea îl priveşte cu îngrijorare. Oare mai are treburi? Se agaţă din nou de viaţa care fuge de el? El o înţelege, fără ca ea să fi vorbit.

— Mamei mele doar… Există un cimitir în pădurea de aici. Aproape, la Alland. Să fim aşezaţi unul lângă celălalt. Cei care îndură chinurile unei iubiri neînţelese ne vor aduce flori şi se vor ruga pe mormântul nostru. El va fi mereu acoperit cu flori şi vom auzi, în somnul veşnic, cuvintele şoptite de îndrăgostiţi.

Maria scrie şi ea mamei, surorii şi fratelui său. Le cere iertare că pleacă astfel. Viaţa îi este pentru vecie legată de cea a lui Rudolf. Aici, pe pământ, nu li se dă pace. Ea foloseşte cuvinte drăgăstoase şi naive. Îl roagă pe fratele ei să nu plângă şi îi făgăduieşte să vegheze, de dincolo, asupra lui.

Şi iată cina. Singur Hoyos este prezent. Prinţul de Coburg, reîntors la Viena, a contramandat venirea lui Rudolf care era aşteptat la Hofburg, la un dineu de familie.

În sfârşit, noaptea. Înlănţuiţi, ei nu vorbesc sau îşi spun unul altuia miile de cuvinte pline de iubire ale îndrăgostiţilor. Ea nu ştie ce anume a hotărât Rudolf. Când va fi sfârşitul? Nu-i pune întrebări. Pradă oboselii, se ghemuieşte în braţele lui, murmurând:

— De-aş putea să nu mă mai trezesc niciodată…

Şi nu mai ştie de ea. Somnul eternizează un sărut pe buzele ei întredeschise. Doarme, încrezătoare, fericită ca un copil. Noapte asupra ei, noapte asupra lui Rudolf. Ea visează şi zâmbeşte. Nu simte alături de ea un trup care se mişcă şi se îndepărtează; nu aude un geamăt înăbuşit, nici zgomotul unui sertar care se deschide, nici sunetul metalic al revolverului… Nu vede, în raza de lumină tulbure care se filtrează pe fereastră, apropiindu-se cu paşi de lup, Regele Spaimelor.

Primul foc de revolver îl trezi pe Loschek care dormea nu departe de stăpânul său. Încă buimac de somn, el nu-şi dădu seama din ce parte venea detunătura. Pesemne vreun vânător… Totuşi se sculă. Când ajunse în vestibulul de lângă camera prinţului, răsună un al doilea foc. Se năpusti să deschidă uşa. Era închisă cu zăvorul. Între timp apăru şi contele Hoyos. Amândoi sparseră uşa.

Întinsă pe pat, Maria Vetsera, acoperită cu trandafiri. Fulgerătoarea moarte o surprinsese în somn. Nu făcuse nicio mişcare.

De-a curmezişul patului zăcea Rudolf, până în urmă cu o clipă prinţ imperial al Austro-Ungariei, cu craniul zdrobit groaznic de un foc de revolver tras în tâmpla dreaptă.

Epilog

În dimineaţa acelei zile de miercuri, puţin după ora unsprezece, doamna Schratt, dichisită şi veselă ca de obicei, fu anunţată împărătesei care o aştepta. Aceasta o primi în dormitorul ei şi între cele două femei, atât de diferite, care împărtăşeau, şi una şi cealaltă, intimitatea împăratului, se înfiripă o conversaţie liberă. Doamna Schratt poseda arta de a o amuza pe împărătească.

În momentul acela se deschise uşa care dădea spre salonul de recepţii şi o doamnă de onoare, cea mai apropiată de împărătească, doamna de Ferenczi, intră. Cu toată obişnuinţa pe care o avea de a se stăpâni, chipul îi era răvăşit. Arătându-i-o doamnei Schratt, împărăteasa spuse râzând:

— Priviţi-o, dramatizează totul. O să mă anunţe acum că una dintre blănurile mele a fost roasă de molii.

Gluma aceasta n-a produse efectul aşteptat. Chipul palid al doamnei de Ferenczi rămase încremenit. Ea se apropie de împărătească cu o scrisoare în mână. Aceasta, privind-o mai atent, fu dintr-o dată cuprinsă de teamă şi se ridică.

— Ce este?

Doamna de Ferenczi făcea eforturi zadarnice pentru a vorbi. Îngrozită, împărăteasa o prinse de umeri. O întrebă din priviri fără a mai scoate o vorbă. Tremurând ca o frunză, nefericita doamnă de onoare avu în sfârşit puterea să spună:

— În clipa aceasta contele Hoyos s-a întors de la Mayerling…

Se opri. Ochii împărătesei o devorau… Doamna de onoare adăugă repede, cu glas tulburat:

— O nenorocire groaznică!… Prinţul imperial a murit!…

Oricât de curajoasă ar fi fost împărăteasa, lovitura o făcu să se clatine. Doamna Schratt se grăbi s-o susţină. Ea şi doamna de Ferenczi o readuseră la viaţă. Împărăteasa era tare; cu un glas ce nu părea al ei, începu să ceară amănunte… O sinucidere!… Se cutremură, gândindu-se la sfârşitul atâtora dintre ai săi… Prinţul o luase cu sine pe tânăra baroană Vetsera… Smulse scrisoarea din mâinile doamnei de Ferenczi şi citi primele cuvinte: *„Scumpă mama, am ucis…”* Nu putu continua. Fără a mai vorbi, cu faţa în palme, plânse.

Apoi se redresă.

— Împăratul trebuie să afle imediat…

Şi, întorcându-se spre doamna Schratt, o întrebă:

— Cine dintre noi îl va anunţa?

Cele două femei se priveau. Cine îndrăznea să intre în cabinetul împăratului, aducându-i asemenea veste?

Stăteau acolo, pe loc, îngrijorate, şovăitoare, cu inima sfâşiată, când în aceeaşi clipă auziră scârţâind cele patru trepte de lemn care despărţeau apartamentul împăratului de cel al soţiei sale.

— El este, murmură împărăteasa şi se apropie de doamna Schratt.

Uşa se deschise şi apăru împăratul. Pe obrazu-i ridat se citea aerul satisfăcut al unui şcolar care, pentru câteva minute, fuge de la oră.

Împărăteasa se îndreptă hotărâtă spre el şi cu multă blândeţe, dar fără menajamente, îi spuse în puţine cuvinte vestea cea groaznică.

Un moment, împăratul păru a nu înţelege. Privirea îi alerga, întrebătoare, de la soţie la doamna Schratt; le întreba pe amândouă, cu ochii săi goi. Apoi, zdrobit, se prăbuşi greoi pe canapea…

Multă vreme rămase aşa, între soţie şi doamna Schratt; fiecare dintre ele îi ţinea câte o mână. El nu încerca să lupte împotriva durerii care îl copleşea. Se simţea lovit ca tată, ca credincios, ca împărat. Mai auzea şi acum cuvintele lui Rudolf în scena din sâmbăta care trecuse: „Pentru greutăţile pe care mi le puneţi în faţă, există o altă ieşire…” Nu dăduse crezare acestei ameninţări. Şi totuşi văzuse paloarea fiului său, ochii săi arzând de mânie. Acţionase bine, după cum spunea el. Dar evenimentele îl depăşiseră. O sinucidere! Fiul său, fiul său unic, singura sa nădejde, să se sinucidă! Era un lucru monstruos, de neînţeles… Nu te puteai gândi la asta fără să nu fii cuprins de ameţeală… Biserica! Ce va face ea? Rudolf va apărea în faţa Judecătorului Suprem, fără a fi fost izbăvit prin rugăciunile şi ceremoniile cuvenite. Oare va plăti rătăcirea de o clipă cu o veşnicie de chinuri? Dar monarhia, rod al răbdării, opera seculară a casei sale, va supravieţui oare acestei lovituri dezastruoase? În orice parte s-ar fi îndreptat, nu vedea decât nenorociri. Minute preţioase se scurgeau fără ca el să se clintească. Trebuiau luate grabnice hotărâri. Contele Hoyos îl aştepta în cabinet. Trupul lui Rudolf se mai afla acolo, laolaltă cu al acelei fete… Îşi şterse urma lacrimilor de pe obrajii veştejiţi, îşi sărută soţia, apoi pe doamna Schratt şi se îndreptă spre apartamentele sale.

Peste puţin, Hofburgul începu să împartă porunci.

Omul de încredere al împăratului, ministrul-preşedinte, contele Taaffe, soseşte de la Reichrath încă de la unu şi jumătate. Prefectul de poliţie, membrii cabinetului civil sunt şi ei prezenţi. Într-o atmosferă de consternare şi durere, sunt luate măsuri grabnice.

Contele Szecsen de Temerin, un înalt funcţionar de poliţie, unul dintre doctorii împăratului, profesorul Wiederhofer şi alţi demnitari ai Curţii

pleacă neîntârziat la Mayerling de unde vor aduce trupul prinţului. În ce-o priveşte pe Maria Vetsera, dispoziţiile cele mai severe…

La unu şi un sfert dimineaţa, toţi aceşti demnitari se şi înapoiază. Rudolf este expus în apartamentul său ce dă spre curtea elveţiană. Nu s-a ţinut de loc seama de dorinţa exprimată faţă de mama sa, de a fi înmormântat în cimitirul sătesc din Alland, alături de Maria. Pentru Hofburg, Maria nu există, n-a existat niciodată. În camera lui, plină de flori, Rudolf este culcat pe un pat de campanie; o cuvertură de mătase roşie îl acoperă până la bărbie; capul îi este bandajat cu o pânză albă care ascunde spărturile craniului.

Împrejurul Hofburgului se adună poporul. Mulţimea numeroasă, freamătă. Întrucât poliţia a devenit insuficientă pentru a restabili ordinea, se simte nevoie de intervenţia trupei. Se înregistrează răniţi, ba chiar şi un mort. Fatalitatea cere ca în orice mare eveniment, doliu ori naştere ilustră, să existe un sacrificiu uman. Încă o dată, legea aceasta obscură, ciudată dar certă, îşi vădeşte atotputernicia; un om este omorât pentru că a murit prinţul imperial.

Pentru moment, versiunea oficială e că prinţul a sucombat în urma unui anevrism.

Totuşi, în timpul nopţii se face autopsia. Cu toate măsurile de prevedere, sinuciderea nu mai poate fi tăinuită. Raportul medicilor apare vineri 1 februarie. El conchide asupra sinuciderii survenite în urma unei tulburări momentane a facultăţilor mintale.

Sprijinindu-se pe acest raport, împăratul trimite Papei o telegramă de două mii de cuvinte, solicitând funeralii religioase pentru fiul său. Este un lucru la care ţine, un lucru sfâşietor, capital; fiul său are urgentă nevoie de rugăciunile Bisericii. Vaticanul şovăie. Cum să acopere o sinucidere atât de răsunătoare? O nouă telegramă a împăratului. Dacă biserica îi refuză această ultimă mângâiere,

este hotărât să abdice. Papa Leon al XIII-lea, în ciuda rezistenţei cardinalului Rampolla, secretar de stat, se lasă, în sfârşit, impresionat şi acordă funeralii religioase[10]. Funeraliile au loc cu mare pompă, la 5 februarie, ora patru, şi trupul lui Rudolf este dus la biserica Capucinilor unde sunt înmormântaţi Habsburgii şi ducele de Reichstadt, alipit familiei austriece[11].

Împărăteasa, prinţesa Ştefania, arhiducesele nu sunt de faţă. Ele asistă la o slujbă, în capela castelului. Împăratul pare foarte stăpân pe sine. Când soseşte, îşi roteşte privirile asupra adunării, pentru a se încredinţa că totul este în ordine, cum se cuvine. În timpul slujbei stă impasibil. Nu se prăbuşeşte decât mai târziu, când sicriul descoperit, aflat în criptă, este prezentat stareţului ordinului de către marele mareşal al Curţii, prinţul de Hohenlohe, care întreabă:

— Recunoaşteţi rămăşiţele pământeşti ale defunctului Rudolf, arhiduce de Austria şi, în timpul vieţii, prinţ moştenitor al Coroanei?

Stareţul răspunde cu fraza tradiţională:

— Da, le recunosc şi, de acum înainte, vom veghea cu pioşenie asupra lor.

Să părăsim cripta în care atâtea mărimi umane sunt adunate în jurul mormântului unui prinţ pe care iubirea l-a dus până la moarte, să lăsăm să fluture pe acei pereţi îngheţaţi draperiile negre pe care se desluşesc armele imperiale, să lăsăm sufletele rătăcitoare din acest cavou să se emoţioneze şi să salute jalnica victimă care soseşte printre ele, încă acoperită de un sânge tânăr, şi să ne reîntoarcem la Maria Vetsera, părăsită în locul unde fusese ucisă. Nimic nu poate egala cruzimea cu care rămăşiţele pământeşti ale acestei încântătoare fete au fost tratate.

Luni 28 ianuarie, când Maria plecă la Mayerling, contesa Larisch-Wallersee se reîntorsese în Salezianergasse. Se prefăcu

înnebunită. Maria fugise, povestea contesa, în timp ce ea, având treabă într-un magazin, o lăsase singură. Pare-se că ar fi scris un bilet în care anunţa că se ducea să se arunce în Dunăre.

Ne închipuim lesne uimirea, spaima, durerea baroanei Vetsera în faţa acestei relatări ce nu putea fi prevăzută. Contesa o linişti pe prietena sa şi, chinuind-o în alt fel, îi spuse pe şleau:

— Maria nu s-a omorât. A fugit cu prinţul imperial după care este nebună.

— Dar nici nu-l cunoaşte! sări doamna Vetsera.

Atunci doamna Larisch-Wallersee, fără a rosti un cuvânt despre rolul pe care-l jucase în această intrigă al cărei suflet fusese, povesti legătura Mariei cu prinţul imperial.

Doamnei Vetsera nu-i venea să-şi creadă auzului. Fata ei, de care nu se despărţea niciodată, o copilă încă, iubita prinţului imperial de care totul o despărţea!… Trebuia neîntârziat s-o ajungă din urmă pe fugară. Vru să alerge la ministrul-preşedinte, la contele Taaffe, pe care îl cunoştea personal. Contesa o făcu să-şi schimbe părerea. Contele era mult prea cunoscut în cercurile mondene, povestea s-ar răspândi. Se va duce să-l vadă pe prefectul de poliţie. Şi repeta într-una: „Am pierdut-o pe Maria, trebuie s-o regăsesc”.

Se duse într-adevăr la prefectul de poliţie care-i răspunse că nu poate pune poliţia în mişcare decât dacă primeşte vreo plângere. Doar mama putea s-o depună; de altfel, dacă oamenii săi ar da de urmele prinţului imperial, s-ar opri de îndată, neavând dreptul de a-l urmări.

Doamna Vetsera îl trimise pe fratele său, Alexandru Baltazzi, cu contesa. Nici acest nou demers nu avu succes. Temându-se de scandal şi sperând în fiecare clipă că Maria se va întoarce acasă, baroana nu se hotăra să înainteze plângerea. Unde era prinţul imperial? Întrebă acasă, la contele Hoyos, tovarăşul său de vânătoare. Portarul nu ştia unde vânează stăpânul său.

Contesa se oferi să meargă să se informeze la Hofburg. Se întoarse seara. Rudolf vâna la Mayerling cu prietenii săi. Avea să se întoarcă a doua zi, seara, pentru un dineu de familie la Curte.

Astfel trecu noaptea. Maria nu se întorcea. A doua zi dimineaţa, contesa Larisch socoti prudent să părăsească Viena şi să se ducă la castelul său. Sărmana doamnă Vetsera alergă la prefectul de poliţie. Acesta primi cu multă neîncredere versiunea pe care contesa o dăduse privind dispariţia tinerei fete. Îşi cunoştea lumea şi, brusc, o întrebă pe doamna Vetsera:

— Sunteţi sigură de contesă?

Baroana îi înmână o plângere referitoare la răpirea fetei sale; prefectul îi spuse din nou că, având în vedere că e vorba de prinţul imperial, nu va continua urmărirea.

În orele următoare, panica doamnei Vetsera crescu şi mai mult. Se gândea să se arunce la picioarele împăratului. Neputând ajunge până la el, ea interveni să fie primită de contele Taaffe.

Acesta fusese pus la curent de către prefectul de poliţie. El o sfătui pe doamna Vetsera să aibă răbdare, întrucât nu era lucru sigur că fiica ei se afla la Mayerling. În aceeaşi seară, contele urma să cineze la Hofburg. Acolo avea să-l întâlnească pe prinţ. Ancheta s-ar putea desfăşura mai lesne.

Doamna Vetsera nu înţelegea nimic din toate tărăgănările acestea. Îl implora să-i vorbească el însuşi prinţului.

Contele îi răspunse că relaţiile sale cu prinţul erau de aşa natură, încât nu-i îngăduiau nici cel mai mic amestec în afacerile sale personale. Mai adăugă că împărăteasa era singura persoană care putea aborda asemenea subiect cu fiul ei; asta, firește, dacă presupunerile baroanei Vetsera erau întemeiate.

— Dacă vine diseară la dineu, detectivul nostru şef îi va urmări la ieşire, cu toate că îmi este cu

totul neplăcut să mă ocup de treburile particulare ale prinţului imperial.

Se mai scurse o noapte, fără ca doamna Vetsera să-şi afle o clipă de linişte. Dimineaţa, o scrisoare a doamnei Larisch îi aducea dovada concretă a legăturii Mariei cu Rudolf. Era aşadar sigur că, în ciuda îndoielilor întemeiate ale înalţilor funcţionari, fata plecase cu el. De la contele Taaffe baroana nu mai primise nicio ştire. Oare nu-l întâlnise, în ajun, pe prinţ la Hofburg? De ce tăcea? Mistuită de nerăbdare şi teamă, ea se duse la palat, către sfârşitul dimineţii, şi întrebă de doamna de Ferenczi pe care o cunoştea întrucâtva.

Aceasta o primi, după ce o făcu să aştepte destul demult. Contele Taaffe o informase, spunea ea, fără să adauge însă că aflase de curând despre sfârşitul tragic al celor doi îndrăgostiţi. Baroana o imploră să-i obţină o audienţă la împărăteasă, care cu siguranţă că ştia unde se aflau Maria şi prinţul şi care putea împiedica izbucnirea scandalului. Doamna de Ferenczi răspunse evaziv că era prea târziu, că scandalul era inevitabil, dar că Majestatea-sa o va primi totuşi pe doamna Vetsera.

Rostind aceste cuvinte încărcate de ameninţări, ea se depărtă, lăsând-o uluită pe baroană. Peste câteva minute, intră împărăteasa, palidă, împietrită parcă. Veni spre doamna Vetsera, îi luă mâna şi spuse:

— Copiii noştri nu mai sunt.

Cuvintele acestea, atât de pline de omenie, folosite de împărăteasă, mişcară inima sfâşiată a doamnei Vetsera, unind în aceeaşi durere două mame la fel de lovite.

Între timp, vrând să uite de sine, împărăteasa începu a vorbi despre lovitura groaznică – a cărei forţă şi ale cărei consecinţe nu puteau fi măsurate – care-l copleşise pe împărat.

Doamna Vetsera plecă atât de emoţionată de la această audienţă, încât abia după ce ajunse acasă îşi dădu seama că nu aflase de la împărăteasă

niciun amănunt privind împrejurările în care Maria şi prinţul îşi găsiseră moartea.

Martiriul doamnei Vetsera abia începea.

Către mijlocul după-amiezei, în timp ce aştepta din clipă în clipă o veste de la Hofburg, prin care să i se comunice când îi va fi adus trupul fiicei sale, se anunţă un înalt funcţionar de la Curte. Folosind un limbaj voalat şi perfid, acesta vru s-o facă să înţeleagă că ar fi mai prudent pentru ea să părăsească imediat Viena, deoarece împrejurările în care murise prinţul aveau să devină repede cunoscute şi se ivise teama unei explozii de furie a poporului care-l adora pe Rudolf.

Doamna Vetsera îl privea şi nu înţelegea. El explică atunci că baroana Maria Vetsera îl otrăvise pe prinţul imperial şi apoi se omorâse. Un compartiment fusese reţinut, pentru doamna Vetsera, în trenul de seară cu destinaţia Veneţia.

Mută de groază, zdrobită de această ultimă şi laşă lovitură, ea se supuse. Avea să plece în aceeaşi seară, fără sa aştepte întoarcerea cumnatului ei, contele Stockau, care plecase la Mayerling la începutul după-amiezii. Dar sărmana femeie se încrezuse prea mult în puterile sale. Bolnavă, ea fu nevoită să coboare din tren la Reifling unde rămase peste noapte. Întoarsă la Viena, a doua zi dimineaţă, joi 31 ianuarie, contele Stockau îi relată cele aflate la Mayerling. Prinţul şi Maria muriseră ucişi de două gloanţe de revolver; nu se putea presupune că Maria l-ar fi asasinat pe prinţ; totul părea să dovedească, dimpotrivă, că Rudolf o ucisese pe Maria, înainte de a-şi lua viaţa. Nu i se îngăduise contelui să pătrundă în castel pentru a i se da trupul nepoatei sale.

Abia mai târziu el află motivul intervenţiei incalificabile a funcţionarului trimis de Hofburg. Se temuseră ca nu cumva doamna Vetsera să se ducă la Mayerling să ceară rămăşiţele pământeşti ale fiicei sale. Se luase hotărârea ca ea să părăsească Viena chiar în aceeaşi zi. S-a văzut mai

sus cum s-a achitat funcţionarul de această detestabilă misiune. Ar fi de dorit să se creadă că el este unicul răspunzător al metodelor folosite faţă de doamna Vetsera.

Între timp, aceasta mai aştepta ordinele Hofburgului privind înhumarea fiicei sale. Ca şi împăratul, ea era credincioasă, ca şi el, dorea rugăciunile bisericii. Cine se îngrijise de biata copilă? Ce mâini îi făcuseră toaleta funebră? Cine o veghea în acel castel pustiu? Întrebările acestea fără de răspuns îi sfâşiau inima.

Către începutul după-amiezii, cumnatul ei, contele Stockau, veni din partea împăratului. Avea pentru ea o scrisoare a prinţului imperial. Urma ca scrisoarea să fie înmânată baroanei, dacă ea îşi va da cuvântul de onoare că o va înapoia de îndată contelui care trebuia s-o ducă înapoi împăratului.

Ea îi făgădui, şi scrisoarea îi fu încredinţată. Adresa era scrisă de mâna prinţului. Plicul conţinea trei scrisori ale Mariei, cu data de marţi 29 ianuarie – una pentru mama sa, celelalte două pentru sora şi fratele ei.

Prima era concepută astfel:

„Scumpă mamă, iartă-mă pentru cele ce am făcut… Nu pot rezista iubirii… Vreau să fiu îngropată lângă el, în cimitirul din Alland… Sunt mai fericită în moarte decât în viaţă.”

Surorii sale îi scria:

„Plecăm cu bucurie spre tărâmul misterios de dincolo. Gândeşte-te uneori la mine. Fii fericită şi să nu te căsătoreşti decât din dragoste. Eu nu am putut face o asemenea căsătorie şi cum iubirea m-a învins, plec cu el.

Maria

Nu plânge, sunt bucuroasă. Aici totul este minunat şi îmi aminteşte de Schwarzau. Adu-ţi aminte de linia vieţii din palma mea. Încă o dată,

adio. Adu-mi în fiecare an, la 13 ianuarie, o floare pe mormântul meu.”

Fratelui ei îi scria:

„Iubite frate, adio. Voi veghea asupra ta din cealaltă lume, căci te iubesc mult. A ta soră credincioasă.”

După ce citi aceste ultime cuvinte ale fiicei sale, Baroana Vetsera le restitui împăratului. Peste o oră, acesta i le înapoie contelui Stockau; baroana putea să le păstreze. În acelaşi timp, împărăteasa îi trimitea din partea lui Rudolf o fotografie a Mayerlingului, pe care ferestrele camerei ocupate de ei erau însemnate cu o cruce făcută cu cerneală. În sfârşit, contele Stockau primise încuviinţarea să plece imediat la Mayerling şi s-o înmormânteze pe Maria în cimitirul aflat nu departe de Heiligenkreuz şi care ţinea de mânăstirea cu acelaşi nume. El trebui să aibă asupra sa deplina împuternicire a mamei celei decedate. Ordinele necesare înhumării fuseseră date la mânăstire.

Prezenţa doamnei Vetsera la înhumare – care trebuia să aibă loc noaptea şi în taină – era categoric interzisă. Instrucţiunile ferme ale Hofburgului interziceau de asemenea contelui să aducă un sicriu şi un giulgiu. Nu putea călători de la Mayerling la Heiligenkreuz decât cu o trăsură obişnuită care avea să-l aducă de la Viena. Niciun preot nu trebuia să-l însoţească. Sicriu şi giulgiu avea să găsească la capelă, în cimitirul din Heiligenkreuz. Un înalt comisar de poliţie urma să-l aştepte acolo.

Cruzimea gratuită a unor asemenea ordine o copleşi pe doamna Vetsera. Ar fi putut ea suporta oboseala şi grozăvia unei asemenea călătorii? Încredinţă deci contelui Stockau împuternicirea cerută; el plecă cu trăsura, însoţit de cumnatul său, baronul Alexandru Baltazzi.

Înnoptase de mult când ajunseră la castel. Sunară la uşă, dar nu le răspunse nimeni. După ce aşteptară mai mult de o jumătate de oră, o altă trăsură sosi ele la Viena. Din ea coborâră consilierul de Curte, Slatin, reprezentantul marelui mareşal al Curţii şi un medic al împăratului, profesorul Auschenthaler.

Ei rupseră sigiliile puse pe uşa camerei în care se afla corpul Mariei.

Ce spectacol îi aştepta!

Aproape goală, Maria zăcea pe pat. În cursul nopţii fusese transportată acolo în grabă, iar peste ea erau aruncate în dezordine o grămadă de haine care o ascundeau. Nu acordaseră moartei nicio grijă pioasă; mai avea încă ochii deschişi, iar valul de sânge care-i ţâşnise din gură nu fusese spălat. Era întinsă acolo, cuprinsă de rigiditatea morţii, cu capul întors; nimeni nu se ruga la căpătâiul ei.

Fu întocmit un proces-verbal de sinucidere, deşi după urma lăsată de glonţul care pătrunsese în dosul urechii stângi era evident că fusese omorâtă. Unchii Mariei fură constrânşi să-l semneze, altfel înhumarea nu putea avea loc, iar o anchetă ar fi fost inevitabilă, ceea ce-ar fi atras după sine un scandal şi mai mare.

Doctorul Auschenthaler şi un slujitor îi făcură în sfârşit toaleta mortuară. Trebuiră să îmbrace cadavrul acela rigid şi – amănunt groaznic – să-l îmbrace în rochia de oraş cu care Maria venise, fericită, la Mayerling. Când fu gata, pieptănată şi cu pălăria pe cap, unchii ei o luară fiecare de câte un braţ şi, între ei, ea coborî scara, în noapte, de parcă ar fi fost vie. Hofburgul, stupid şi crud, nu voia să existe la Mayerling vreun alt cadavru alături de cel al prinţului imperial[12].

Cei doi bărbaţi o instalară pe Maria între ei, în trăsura care o luă pe drumul de munte spre Heiligenkreuz, care se afla la o distanţă de şase kilometri. Din pricina făgaşurilor, cadavrul se

clătina la hârtoape, alunecând rigid când spre dreapta, când spre stânga.

Trăsura pierdu timp mult din cauza vremii îngrozitoare. Era polei, caii fură potcoviţi din nou, deoarece alunecau, înainte de sosirea la Heiligenkreuz, un înalt comisar de poliţie, baronul Gorupp, opri echipajul, urcă alături de vizitiu şi-i porunci să mâne direct spre cimitirul care se găsea la capătul unei alei mărginite de copaci înşiraţi la oarecare distanţă de drum[13].

Abia la miezul nopţii, trupul adus la capelă fu învelit în linţoliu şi aşezat într-un sicriu, înjghebat în grabă de către tâmplarul mânăstirii. O parte din noapte trecu cu semnarea şi înregistrarea documentelor oficiale. Ploaia, ceaţa, poleiul îngreunară munca groparilor. Dimineaţa, fu nevoie ca unchii Mariei şi cei doi comisari de poliţie să ajute ei înşişi la înhumare. Stareţul mânăstirii asistă şi el, rosti o rugăciune în faţa mormântului şi-şi dădu binecuvântarea.

Mult mai târziu, baroana Vetsera primi autorizaţia să readucă la Viena trupul fiicei sale. Dar n-o făcu. Maria fu lăsată în liniştitul cimitir de ţară, unde-şi aflase în sfârşit odihna. În amintirea acestei copile, doamna Vetsera ridică o capelă. Pe pereţii acesteia, ar fi putut grava pioasele rânduri aparţinând lui Shakespeare:

„Să nu-i tulburăm fantoma. Să o lăsăm să treacă. Ar însemna să-i vrem răul, dacă am încerca s-o reţinem mai mult pe roata acestei lumi barbare.”

Amboise, 21 februarie 1929

{1} Şoimi (fr.).

{2} Spre cea mai mare slavă a Domnului (lat.).

{3} Cugetare a lai Voltaire cu sensul de: „Fiecare îşi găseşte perechea”.

{4} Cel care înregistrează pariurile la curse (engl.).

{5} Dezbină şi stăpâneşte (lat.).

{6} Bulevard pe care se află Ministerul de Război.

{7} Sărmane! (l. rusă).

{8} Nimic (l. rusă).

{9} Doi înseamnă o companie, trei nu mai înseamnă nimic (engl.).

{10} Temerile lui Franz Iosif fură mari. El fu informat cu exactitate asupra rolului jucat de cardinalul Rampolla. Peste treisprezece ani, la conclavul care urmă după moartea lui Leon al XIII-lea, acesta plăti scump devotamentul său faţă de regulile şi canoanele bisericii. Tocmai când se aştepta să câştige uşor victoria în alegerea la pontificat. Austria, uzând de un foarte vechi privilegiu, hotărî excluderea cardinalului. Franz Iosif nu uitase.

{11} Este ultima ceremonie la care apăru oficial arhiducele Jean Salvador. După câteva luni el renunţă la titlurile şi demnităţile sale; se căsători, luă numele de Jean Orth, părăsi Austria şi, în iunie 1890, corabia cu pânze Santa-Maria, pe care o cumpărase şi cu care pleca spre mările sudului, pieri în apropiere de capul Tres Puntas.

{12} Peste şase luni, baroana Vetsera ceru împăratului, printr-o petiţie, permisiunea de a publica, pentru câţiva prieteni doar, documentele de care m-am servit aici şi care pun într-o lumină adevărată chipul Mariei, arătând împrejurările în care a murit.

Răspunsul împăratului, adresat doamnei Vetsera la 19 iulie 1089 şi redactat de adjutantul general, contele Eduard Puar, arată că regretă, tardiv, măsurile pe care le-a dictat:

„Oricât de mult ar deplânge Majestatea-sa ofensa ce a putut-o pricinui inimii unei mame dezolate, dispoziţiile luate privind înhumarea nefericitei fete, trebuia să se ţină totuşi seama de zăpăceala fără de seamăn care domnea la locul catastrofei, de rapiditatea care se impunea în luarea hotărârilor şi de urgenţa lor.” (n.a.).

{13} Posedăm procesul-verbal al comisarului de politie Habrada, privitor la înhumarea Mariei Vetsera. Procesul acesta verbal, care figura printre hârtiile contelui Taaffe, a fost publicat în *Neue Freie*

Presse, la 11 octombrie 1922. El cuprinde relatarea tuturor detaliilor macabre ale transportării corpului de la Mayerling la Heiligenkreuz, precum şi cele privind înhumarea.

Table of Contents

Prolog 3
PARTEA ÎNTÂI 7
I PRINŢ IMPERIAL 8
II HOFBURGUL 16
III FLORICICA ALBASTRĂ 26
IV 12 APRILIE 1888 36
V O INIMĂ DE FATĂ 41
PARTEA A DOUA 50
I O ETAPĂ HOTĂRÂTOARE 51
II VÂLTOARE 62
III POLITICĂ 66
IV EFEMERIDELE LUI OCTOMBRIE 80
V O SCRISOARE 87
VI 3 NOIEMBRIE 1888 93
PARTEA A TREIA 105
I DRUM PRIMEJDIOS 106
II STACCATO 115
III ÎNGRIJORĂRI 123
IV INELUL DE FIER 131
V FREAMĂT 140
VI ÎMPĂRAT ŞI SOLDAT 144
VII MAYERLING 160
Epilog 167